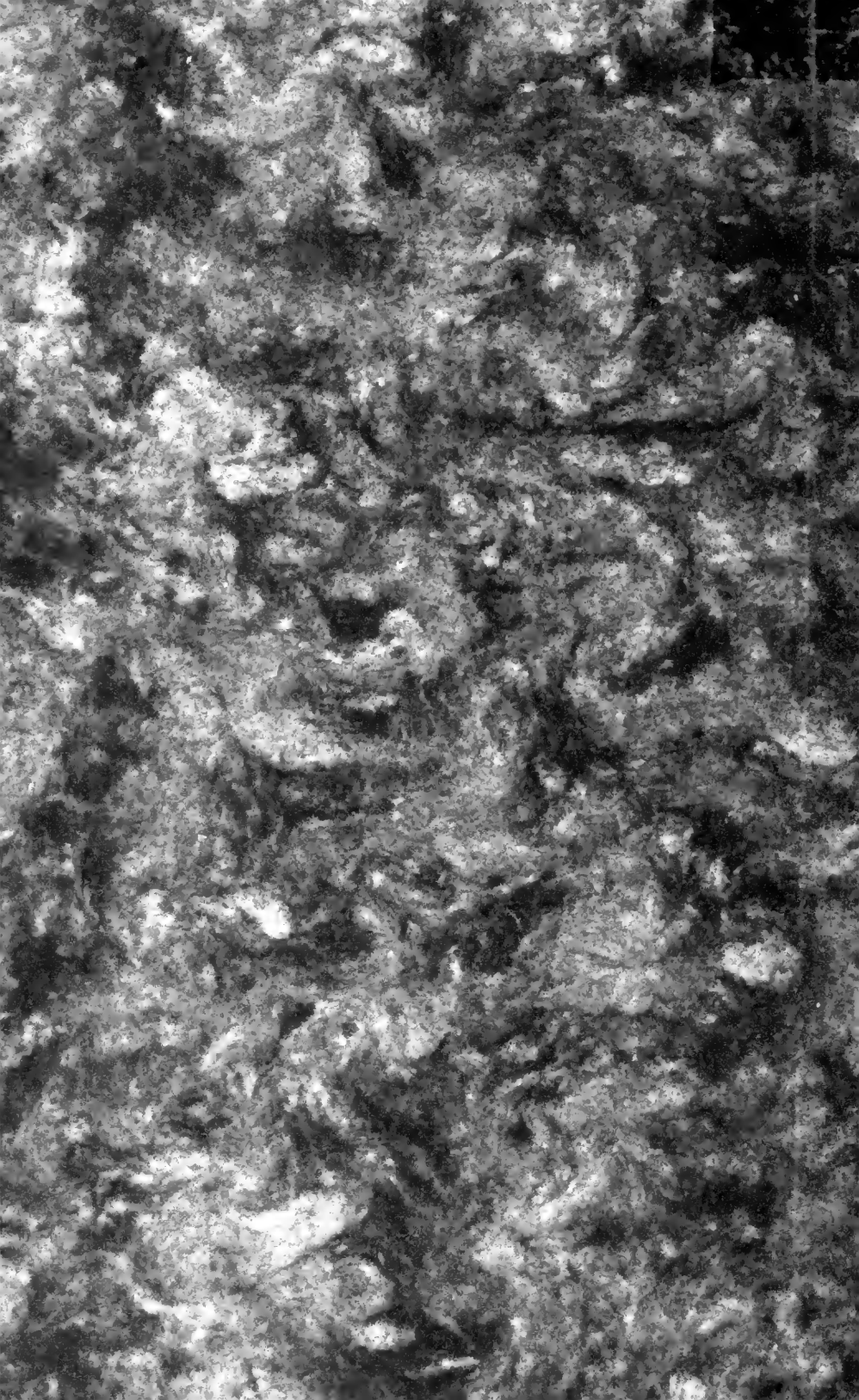

DR
1997
K67
1875
c.1
ROBARTS

3 1761 06609351 9

EX LIBRIS

MILOŠA
MLADENOVIĆA

КОНСТАНТИН ФИЛОСОФ

И ЊЕГОВ

ЖИВОТ СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА
ДЕСНОТА СРПСКОГА

ПО ДВЈЕМА СРПСКО-СЛОВЕНСКИМ РУКОПИСИМА, ИЗНОВИЦЕ ИЗДАО

В. ЈАГИЋ.

У в о д.

Нити је ово први пут у нас, нити то само у нас бива, да се један те исти споменик књижевности у кратко вријеме више пути издаје. Разлога тому може бити много и разнијех, али најглавнији биће свакојакo тај, ако потоњи издавач смије рећи да ће његовијем издањем дјело које иначе нешто вриједи изаћи боље. И живот Стефана Лазаревића, плод српске књижевности XV вијека, штампана се ево у пет година сада трећи пут. Први пут издао га Андрија Понов године 1869 у Москви, у књизи: Изборникъ славянскихъ и русскихъ сочиненій и статей, стр. 92—130, по рукопису троицко-сергијевске Лавре № 686; други пут др. Ј. Шафарик године 1870-е, у 28-ој књизи Гласника, по рукопису одешкога универзитета; трећи пут сада ја, и опет по једноме рукопису одешкога универзитета, али не оном, по којему бијаше издан прије, а уз то по једноме рукопису

из колекције Богвишићеве. Моја је дужност, да своју наakanу оправдам, да докажем, да се ово треће издање према обима пређашњима бије збиља прозвати не само поправљенијем, него упросто посве новијем. Тај доказ неће ми бити тежак. Доста је, ако позовем свакога, кому до тога стоји, нека овај овдје наштампани текст пореди с онијем у књизи Андрије Попова или у 28 књизи Гласника те ће наћи, да нема стране, наче да нема врсте, у којој не би овај садашњи текст одступао од оба пређашња. То одступање јавља се двојаким начином: ванским обликом, т. ј. језиком или рецензијом, инутарњим садржајем, т. ј. редакцијом текста.

Да говоримо најпре о рецензији. Прежда је ово споменик српске књижевности те се зна и писцу за име и за пријеме његова постања, онет оба дојакошња издања текста изнесоше га на видјело не у његову оригиналну обличју, већ у прерађеној форми, у рецензији руској. Тако нађоше издавачи у рукописима, па тако и издаше дјело. Против тога не може бити нијма приговора. Али је свакако чудно било у руској рецензији читати дјело, за које се бар толико знало, да га је писао човек „који је живио у двору и који је знао за све што се тицало деспота.“ Да, што више, још од 1858 и 1859 знадијаше научни свијет, да има збиља и српска рецензија овога дјела, и то преко професора тада казанскога сада одешкога университета, В. Н. Григоровича. Године 1858 писа професор Григорович овако о нашем дјелу (ср. Извѣстия импер. Академиі наукъ VII, 221): Из „Извѣстія“ дознао сам, да је загребачко друштво за новјестинцу наштампало живот Стефана Дечанскога. Живот Стефана Деспота, који писа по свој прилици Константин Костенски, нуно је важнији за византијску и српску историју. Под сјајем византијскога ораторства он сакрива такве податке, о којима ни византијски историци не знаду ни писци историје

Турака, као Хаммер, Цинкејзен. Узевши на ум, да је пријеме од год. 1360 до 1420 управо најтажније у историји византијској за то што нема истовремених историка, а живот Стефана писа се около 1431 године, то се може слободно рећи, да би критичко издање овога живота било врло корисно. Колико се ја домишљам, има неколико рецензија онога живота. Једна — оригинална с потанкостима; друга с јусима (ж) долази по Русији; трећа што је унесена у Цароставник и Родослов. Она друга послужила А. Н. Муравјеву за основу живота Стефана у његовој књизи Жит. св. Слов., трећа уђе у хронографе и у Никоновски летопис; прва, жалибог непотпуна, има у мене. Рукопис ове пошљедње рецензије, како се чини, из XV вијека, али без почетка и краја, ја сам желио понути те издати, но видећи да тога не могу, јављам академији, ако јој је воља обратити пажњу на издање овога живота, да ћу јој ја драге воље свој рукопис послати. Иначе послаћу га загребачком друштву. Тај мој екземплар знаменит је тиме, што је тачнији у називањима и цијелијем реченицама, те садржи и потанкости као н. пр. о Хусу.“ Овако Григорович године 1858. Академија не уради ништа, али и Григорович не посла свога рукописа у Загреб, него га годину дана за тијем употреби за своју знамениту историјску студију: „О Србји въ ея отношеніяхъ къ сосѣднимъ державамъ.“ Казань 1859. У прилозима к овој расправи наштампао је неколико одломака из живота, из којих се још боље увидјело, да има збиља још и данас бар један рукопис живота Стефана Лазаревића у народној рецензији српско-словенској. После свега тога ја се баш не чудим, што је Андр. Попов овај живот у својој књизи наштампао по рукопису, који му је најближе био; али се не могу начудити, како је и српскомученомучу друштву опет дошао руку други исто онакав рускословенски текст, и то управо из Одесе —

а да има и српскословенска рецензија, о томе други издавач овога живота не помиње баш ни једне ријечи. А ипак се управо у Одеси, и то у библиотеци универзитетској, чува онај прави, оригинални, српскословенски текст живота Стефана Лазаревића! Може бити, да рукопис, у којему се чита тај живот, тада још није био у Одеси; јер је овамо, у универзитетску библиотеку, дошао с осталом оставштином покојнога Кухарскога, не знам право које године, али свакако после је 1863-е. Ну ако већ овога рукописа није било, да си је бар учено друштво к оному тексту, који је у Гласнику наштампан, испросило било још онај одломак Григоровичев, те би се могло било које шта исправити и иначе наштампати.¹⁾

Јер да речем коју и о редакцији. Живот Стефана Лазаревића, како се чита у рукописима српскословенске рецензије, представља подједно и другу редакцију, обилатију, пунију, с већим историјским детаљем. О томе већ сам навео ријечи Григоровичеве, које се сасвијем потврђују рукописима, по којима је уређено ово издање, као и онијем одломком Григоровичевијем, на колико ми је познат из његовијех цитата. С почетка подударају се једни и други текстови с познатијем разликостима; али од главе 34 (слх) напријед готово у свакој чита се више и опширније у српскословенској редакцији него ли у рускословенским. Овај вишак кад што истина не садржи у себи ништа историјскога, већ само опширније излагање паралела библијских, тако да би се судећи по таковијем мјестима могло мислити, да је преписач руски навлаш покрађивао гдје се чак и њему бомбаст приповиједања чинио превеликим. Али

¹⁾ Друштво је чинило све што му је било могуће, али — за луду. Јер је на тражњу после 1867 добило онај рукопис који је у Гласнику штампан.

нијесу сва мјеста таква. Него у ономе, што је у српско-словенској редакцији додано или у рускословенској изостављено, чита се више пути врло знаменит историјски детаљ, читају се имена људи и мјеста, читају се посве нови факти. Ако је неко навлаш покрађивао, за што је и овака мјеста поизостављао, тешко је докучити. Ја не умијем тога одго-нетати, већ се задовољујем тиме, што ћу констатирати, да су већ у XV вијеку биле двије редакције, једна опширнија, друга краћа. То нам свједоче рукописи. Још би се и то хтјело знати, има ли опширније редакције рукописа у рускословенској реценсији а краће у српкословенској? До селе као да се није нашло ни једно ни друго.

Потање у оцјену разликости између редакција ја се исто тако не упуштам, као ни у ошће у оцјену историјске вриједности овога споменика. Наши историци треба да нас о томе убавијесте. Мени је тек дужност казати, да сам за ово издање употребио више поменути рукопис одешкога университета, који је писан на артији, врло лијепо сачуван, из друге половине XV. вијека. У истој рукопису има још и другијех ствари спомена вриједнијех, али о њима ћу говорити други пут. Него кад је већ мој посао за штампну приговорљен био, сретна ме намјера намјери љетос у Бечу на други рукопис истога живота у истој редакцији и реценсији. То је рукопис, зборник, писан на артији такођер негдје под крајем XV вијека, сада својина професора Боггишића. Он га добави у своју колекцију од некуда из Херцеговине. Разумије се, да је пријатељ Боггишић драге воље уступио мени на неколико сати свој рукопис, да га поредим с мојим текстом, на чему му се ја овдје у име наше науке лијепо захваљујем. Поредив оба текста нијесам нашао готово никаквијех разлика, или бар неколико врло незнатнијех: све што сам мислио да ће спомена вриједно бити, додавао сам што у тексту што испод њега. Колико се ра-

дујем, што сам за тако тамни на мјестима текст могао употребити бар два добра рукописа, толико жалим, што ни сам могао имати под руком још и онај одломак Григоровичев, о којем бјеше ријеч. Жалим за то, што се судећи по Григоровичевијем цитатима чини да је овај одломак сачувао врло добар и разговјетан текст; на мјестима можда чак разговјетнији него ли је овај овдје. Да, може бити, да ондје има штогод, чега у нашим текстовима нема. На примјер гдје је ријеч о смрти деспотовој додаје Григоровичев рукопис ову опаску, које у нашим текстовима нема: „И ꙗѣци рѣше, ꙗко воеводоу отроуевенъ бысть, понеже ирежде сихъ огневленъ бысть отъ него и соущоу близъ неманилитскомоу цароу ꙗвити се хотѣше невѣра, аще сии хотѣхоу быти, нъ естъ се лъжи подобно.“ И онијех ријечи, које је Григорович као motto нанштампао к својим „Прибавленія“ те их како каже извадио „изъ заключенія житія князя Стефана србс. реценз. писаннаго Константиномъ Костенчскимъ въ 1431 году“, не могу ја нигдје наћи у нашим текстовима. Ја све то помињем за то, не бих ли изазвао поштованога професора, да изиђе са својим одломком на видјело.

Сада нема више никакве сумње, да је тај живот Стефана Лазаревића написао Константин, философ констески и учитељ еписки, како га зову некоји рукописи, или како се у овој редакцији живота чита, Костадинъ. Написа га четири године након смрти деспотове, дакле у 1431 или 1432 години. О томе има већ старо свједочанство у еписким летописима, гдје се вели: Житіе же (разум. Стефана) все по реду написаноу се Константинъ-философомъ по мнозе оумолени синклитъ, паче же еговымъ тремъвлениымъ заирѣщеніемъ, еже и начанъ отъ десетыхъ словъ мѡусеенскаго законоположенія, та же еговоу вѣзрастоу и власти и благочестію оудобротворивъ и оукрасивъ плетеньми и витискъми глаголы, аще кто нивъ дрѣвнихъ любомоудрьць, ꙗко

великоу сладость и умиленіе прочитающимъ, и вса намети достойна написавъ и оухитривъ, вьспоминае же и тогда царствовавшихъ, где и кои и како, и оубіеніе моусиино и прочіихъ." (Шаф. *Okázky obě. písemn.* 63). Овдје се види очито, да је љетописац имао при руци цијели текст живота овако како га ми сада штампамо, да он се не уетеже јавно признати још и то, да се је истијем животом послужио као извором за свој скраћени љетописни извод. А што овај један јавно призна, то учинише други мукло, као на пр. љетописац житоминџићки (ср. у Гл. књ. 32), који је цијеле врсте готово ријеч по ријеч исписао. Простор не допушта, да то доказујем; а и не треба, јер је сличност наче једнакост сувише очевидна (ср. у Гласнику XXXII стр. 269. 271—274). И онај у V. књизи Гласника наштампани љетописац српски (ср. стр. 98—100), с којим се сазнаје оно што је наштампано у XXXV књ. Гласника (ср. стр. 63), издаје се на неким мјестима као компилатор нашега дјела. При томе спомена је вриједно то, што се нека овака мјеста која су из живота унесена у љетописе, читају само у пунијој редакцији истог живота.

Врло је мало што знамо о животу човјека, којег се дјело већ стари љетописци толико хвалили и толико употребљавали, и за то мало имамо се захвалити г. Даничићу. Његова расправа, наштампана у I-вој књизи Старица „о књизи Константина философа о правопису“, даје нам за живот тога човјека пуно поузданију грађу, него ли је оно што приповиједа Шафарик (*Sebr. spisy* III. 181, *Gesch. d. Südslaw. Lit.* III. 121. 244). Нема сумње, да је Константин био родом Бугарин; одакле управо, то се право не зна. Ако је истина, да се под придјевком философ „костенџки“ или „костџички“ сакрива мјесто његова рођења, што би лако могло бити (ја и не знам, што би иначе могао тај придјевак значити), тада има прилике вјеровати,

да се Константин родио у граду, који је данас познат под турском формом имена: Кюстендил. Иначе Григорович у свом „Путешествију по Турцији“ стр. 137. наводи село Костенци у долини прилипској; срав. такођер Даничићев рјечник и. р. Костѣиче. Али мени је тешко вјеровати, да би се Константин по какову забитноме селу прозвао био костенским. Ну приговориће ми се, како ја смијем тако далеко на југ и запад тражити домовину Константинову, када се он сам на једноме мјесту назива „единь страннь трновѣскихъ странь.“ На такав приговор ја бих одговорио, да се у тим ријечима још не садржи призивање, да се он управо родио негдје близу Трнова. По мојему мишљењу ове ће ријечи само то рећи, да је из Трновске околице Константин као странац дошао или утекао се под заштиту деспота Стефана, а то бијаше по свој прилици истом у његово зрело, мужевно доба,¹ по што је већ у својој домовини које што искушао и проживио. Тако се зна, да је он у Трнову или негдје у његовој околици изучио словенску и грчку књигу од некога Андроника, који онета бјеше ученик знаменитог Јевтимија трновског. Он оста у тим крајевима неко вријеме још и по што обладаше њима Турци, како се види из ових ријечи: Сицеваа (т. ј. потыштати се о благовѣчнени) навѣкохомъ и въ своен земли, аште и по срѣдѣ ісмаилитъ естъ, врага обличити, наче же тамо не тѣію обличити хотѣхъ, нѣ и ѡже въ законѣ божьствнѣмъ о казни. Да егда тамо възможно по срѣдѣ вѣкъ кольми наче zde о обличени“ (Стар. II, 33). Ове ријечи као и то што на истом мјесту у мах за њима саиједи:

¹ Ријечи наштампане у Стар. I, 33. чл. 29 а): И мною юнѣими посрамит се, ѡкоже глаголенн, не сметају тому, што рекох, јер ако му је било чак 35—40 година, противник његов којему „обличеније“ Константиново није било по људи, могао га одбијати и тијем изговором младости.

аште ли ни, то по што странствоуемъ остављше вѣса, тѣчию възгноушеніа иновѣрія, извољше наче страдати оу државнаго сѣ христіани неже же въ своихъ славномъ бити — доказују јасно, да је Константин, док је још у својим, трновским, крајевима живио, изишао печиме на глас, ваља да својом науком. Ако је тому тако, тада се истом право разумије, за што је он по што сила турска потлачи његову домовину, нашао заклон и заштиту код деспота Стефана, познатог љубитеља науке и књижевнијех људи. Може бити чак, да је ради своје велике горљивости који пут дошао у опасност живота од Турака те за то пребјегао к деспоту српскому. Јер сам хвали деспот аовијем рјечима: „отъ рикающаго бо звѣра доушоу мою истрѣже“ (Стар. I. 9). Деспот Стефан исказа Константину много милости, што овај често спомиње, и то не само у дјелу које писа за његова живота, него и послѣје смрти у биографији Стефановој бива неколико пути спомен о томе. Али човјек напрасан и енергичан у својој струци — тако се мени приказује Константин — не могаше ни код деспота спокојно дангубити. Он није штедио „обличенија“ против својихъ сународњака, док је међу њима живио; дошав у другу средину, није се ни ту промијенио. Сам приповиједа, да га је деспот послао: „къ прѣвонрѣстољникоу сръбьскому и патриархоу оучению:“ то послање ускори његове основе. Константин бијаше на име фанатичан приврженик реформа грамматики - ортографскихъ својега предшастника и узора Јевтимија. Јакобог ми знамо о њима врло мало, готово све и једино то, што се чита у животу Јевтимијеву (ср. Гласника књ. XXXI стр. 270—271) и што нам се преко Константина сачувало. Јамачно је Константин у својим реформама надкрилио Јевтимија — то је бар обичан течај ствари — али правац, како ја судим, оста исти, а тај нам је доста јасно нарисан у ортографским реформама Константина. Разлика из-

међу Јевтимија и Константина бијаше у томе, што онај исправљаше рукописе, не разлижући теоретски својих начела. На то се протеку ове ријечи Константинове: *Нъ ни тѣ потышта се съписати оутврѣжденіе сѣмъ, тѣчю отъ чести изъясненіа иѣкаа. Пбо владеи никоможе боѣ се вѣса елика повелѣваеъ бывають, и онъ тѣчю наоучивъ или оученію основаніе положиъ злобоу некорѣни и никтоже соупротивъ емоу ста* (ср. Стар. I. 12). На против Константина, који не имађаше такова угледа и власти као Јевтимије, а јамачно бјеше нешто и тјеран таштим самољубљем своје учености, одважи се „съписати оутврѣжденіе сѣмъ, ꙗкоже въ грѣхъскихъ писанихъ обрѣтаеъ се.“ Како лијено напредује словенска филологија, смијемо се надати, да ће се данас сутра и о радњи Јевтимијевој моћи постаће, конкретније говорити. За сада ја свраћам највише на тај знаменити факт, што по истраживањима Горскога и Невострујева пада такођер исправљање рускословенских библијских, особито новозавјетних текстова, управо у вријеме Јевтимијево; да што више, оно исправљање бјеше обављено у Цариграду, а из живота Јевтимијева знамо, да је и он баш у то вријеме боравио одуже у Цариграду! (ср. Описаније синод. библи. I стр. XI, 226, 252). Јамачно ће се Јевтимијеву исправљању с временом ући у траг и по рукописима, те ће се моћи казати, што и како од прилике бијаху књиге „триновскога извода.“ За то требаће добро проучити рукописе средњо-бугарске из XIV и XV вијека, као и, пр. оно једно врло знаменито јеванђеље XIV вијека под бр. 29 у одешкој библиотеци, у којему долазе акценти и још неки други знаци по сталнијем правилима.

Али да се вратимо к нашему спису. Његова критичка студија о том, како ваља писати словенске књиге и како дрѣцу учити читати, позната нам је сада из анализе Даничићеве у првој књизи „Старина.“ Истина, ово дјело не

може издржати данашње критике, а није дакако ни за своје вријеме боље било, ну толико се ипак мора признати да је оно одвек гласно свједочанство хвале приједна старања и настојања Константинова око словенскога језика у оно не-еретно доба, када се са свијех страна тмасти облаци навукше над небом балканскога полуострва, те град турске силе поче млатити пошљедње остатке културе грчке и обарати нејака стабала словенскога (бугарскога и српскога) културнога живота. За то ја мислим, да ми никако немамо разлога стидити се радње тога човјека, којему би да је живио у сретније вријеме и у здравијим околностима, посве другачије мјесто допало у нашој књижевности те управо сјало његово име. И сам Даничић, уза сву немишленост критике, не могаше не бити толико праведан сирам Константи-тина, што му је неколико пути изрекао признање за онај занимљиви детаљ, који нам је сачувао о разним појавима нутарњег живота српскога својег времена. К тому ваља узети на ум још и то, да се је дјело Константиново о правонису сачувало само у изводу. Ја бих рекао још и то, да сада, пошто је и ово друго дјело Константиново пристуило нашој књижевности, наш суд о томе писцу може бити још пуно блажи и повољнији. Та српска средовијечна књижевност и онако није богата добријем, изворнијем продукцијом, па када се она повољнија времена веће политичке силе и самосталности, XIII-ти и XIV-ти вијек, не могуше узвијети до вишега степена књижевне вјештине, него ли је имамо у дјелима Доментијана и Данила, тко нам даје право каменовати писца XV вијека за то, што није умно својој ватреној брзи за словенске књиге дати бољи правац него ли бјеше онај, који ошћенито владаше у тадашњем византијском свијету или за то, што није умно простије описати живот и дјела свога заштитника Стефана Лазаревића? Ја чак даље идем те велим, да Константин нимало не ус-

туна ни Доментијану ни Данилу, ни Григорију Дзамблаку дубљином осјећања, жаром похвале и нупоћом историјскога детаља. Кому на пр. није угодно читати, уза сав бомбаст, како Константин описује дивоту и богатство природе српских крајева? Гдје ћете наћи тако одушевљену похвалу на град Биоград, као у томе дјелу? Нијесу ли многе његове рефлексije у истину свакога поштовања достојне? (на пр. у гл. 31 савјет Бајазитов, у гл. 33 тобожњи усклик Марков и т. д.).

Кад би вијек деспота српскога боље проучен био него ли што јест, т. ј. да имамо за њ више историјских свједочанства, врло лако може бити, да бисмо увидјели, да је управо Константин био главнијем покретачем и побудитељем на ону књижевну радњу, која се појавила неком већом живишћу за Стефана Лазаревића. Свакако дуго борављење Константина на деспотову двору у Биограду не оста без утицаја на деспота. Ми тек не смијемо заборавити, да се је Константин по мјерилу онога времена сматрао врло ученијем човјеком, који се чак у тако тамни посао разумно као граматика. То му и стече онђи глас те назвање философа и учитеља српскога, а деспот повјери му частан задатак да изради правила, по којима би од сале сви писци и преписачи словенскијех књига једнако поступали, да не буде несклада и несугласја у текетовима светијех књига. Без сумње и за тај налог изиђе иницијатива од самога Константина, којему није тешко било унутити деспота о потреби такова дјела. А и кад је већ посао готов био, он се поглавито у деспота узда, да ће му дати санкцију онако, како неког цар бугарски бјеше дао санкцију радњи Јевтимјевој. Одобрно или не одобрио деспот радњу Константинову, она се не могла примити и уснјети на српском земљишту, јер је била сувише замршена, препуна непотребитијех танкости, разликовања и т. д. Али то нам не смије

сметати, да бар основну мисао Константинову похвалимо те признамо њезину важност и корист. Ако његове науке савременици не хтједоше примити у цијелости, то одатле још не слиједи, да није она у многим појединостима и користна била и корист доносила. Да је Константин са свиме пропао са својим дјелом, тога ја не вјерујем већ за то, што ми се не чини прилично, да би он у том случају остао био једнако уз деснота. А да је он не само пишући књигу о правопису живио у Биограду, него и у вријеме смрти деснотове ондје боравио, то се може доказати мјестима из његовијех дјела. И послеље смрти деснотове одликоваше патријарах српски Никон и цијели синклит, како додаје летописац, Константина частнијем позивом, да опише живот покојнога деснота. То је и онет нов доказ, колико је поштовање у свијех њих било спрема ученога Бугарина. Константин не испуни онај час, што су ови жељели „сицевоу времепоу тогда соущоу еже потыцати се оставихомъ;“ али послеље четири године, којих чини се да није проживио у Биограду, јави му се, како сам пише, деспот пријетећи му казном, ако не испуни обећања. Тада се он даде на посао, који и сврши сретно, како ево доказује наш текст. Даља судбина нашега биографа није позната.

Довле бијаше ријеч поглавито о Константину. Али и предмет његове биографије, сам деспот Стефан Лазаревић, заузима у средовијечној српској књижевности не одвећ ниско мјесто, не толико својом властитом радњом, колико потицањем на радњу другијех. Што је писао сам Стефан Лазаревић, о томе каза нам Даничић у Гласнику XI. књ. и у Старицама књ. IV. Ја свраћам пажњу наших литерарних историка на сродност, која се очитује међу Стефаном и Константином у правцу њихове књижевне радње: оба они љубљаху „крајгранесе!“ Пуно је знатније, што би урађено потицањем Стефана деснота од другијех. У једном апостолу

полууставнога писма из 17. стољећа чита се овај запис: Повелѣніемъ и иждивеніемъ прѣизбраннаго съ господомъ въ прѣдѣстательствіе постичьствоующаго общезитѣльно братіи великіе лавры срьбьскыя монастыра Хиландара вьсепрѣподобитинаго оца игоумена, господина Виктора, отъ добра извода прѣписяхомъ отъ старыхъ прѣводникъ ресавскихъ, не имоущаго ничтоже порока, въ лѣто зрѣи (1660.) Ср. Чтен. Общ. Ист. и Древн. Москва 1867, IV, 121. Из овијех се ријечи види, да су у 17. вијеку познавали цијелу школу ресавскихъ преводника, основану старанемъ Стефана деспота српскога. Да је и Константин к тој школи припадао, показује његов потпис под животомъ деспота, гдје управо сам себе зове: прѣводникъ Костадинъ. Григорович у књизи „Статьи касающіяся древняго словянскаго языка“ (Казань 1852.) стр. 28. мисли, да је „учрежденіе патриархата сербскаго въ XIV. ст. внушило іерархамъ и князьямъ особенную заботливость о точномъ и послѣдовательномъ познаніи церковнаго языка.“ Ја бих волио ту заслугу сасвиме оставити деспоту Лазаревићу и његову времену. Књиге „добра извода ресавскога“ бијаху преводѣне и переписиване ваљда највише у самомъ граду и манастиру на Ресави¹ (у Манасији), за тијем у Љубостињи, Раганици, а најпослије и ту притјецаше зацѣло у помоћ Света Гора. Да ли се таковијех књига „ресавскихъ преводника“ и колико до данас сачувало? Ја мислимъ свакако, само ихъ ваља тражити. О некојима могу и ја овдје неколико ријечи казати.

¹ О томе граду и манастиру ср. Српски Летопис за 1863. г. II, 51. Гласник XXI, стр. 87. Наш текст (жизнот Стефана деспота) потврђује мисао Милићевићеву да је на Ресави био не само манастир него и град, у којемъ сам деспот често живљао, у глави 52. исто се тако овдје изриком помиње и то, да је он у истојемъ граду сахрањен, у глави 52. и 87.

1. У университетској библиотеци у Одеси има рукопис под бројем 30, на артији, бивши неког у рилском манастиру а университету покљоњен од В. Н. Григоровича. Садржај му је библијски, књиге царства, под овијем насловом: Начело съ богомъ четворѡцарьствьныхъ книгъ, царства Саулова, и царства Давидова, и царства Соломонова, и царства Ровоамова, сына Соломонова и прочихъ, ихже въ Иероусалимѣ и въ Самарѣ царствовавшихъ даже до плененія Навоуходоносорова. Тко, када, за кога и гдје писа ову књигу, показује нам овај презначити запис на два posljedња листа, писан истом руком као све остало: Сіе четырехъ царствіи кнѣги прѣведохъ ѿ грѣчєскихъ книгъ на срьбьскыє благочєстивому и христѡлюбивому и самодрѣжцу Срьблємъ, господиноу моему деснѡту Стефану въ дарованіяхъ и милостехъ новому Кироу, въ сладкоглаголаніихъ вторѡму Манасіи, въ любѡучительствѡхъ подобещѡму се прѣмѡудрѣишѡму Симѡну, въ испытаніихъ и изысканіихъ божьствьнымъ вѣтхнымъ и новымъ писаніѡмъ равнѣ тьчѣнѡму Итолѡмеѡу ѡнѡму, емоуже по Алексѣандроу Филиппѡву царствовавшѡму Египѣтѡмъ и прѣведшѡму и прѣложившѡму все вѣтхѡе писаніе ѿ єврейскаго на єладьское и сіє царьскыє кнѣги съ седмьдєсетими събравъ се прѣмѡудрѣихъ моужіи прѣславнѡ съгласившіи се и не ѿтѣиноудѡу развѣ ѿ свѣтаго доуха наоученія. По два бо, по два, ѡкоже рече жидозинъ Филѡнъ, а ѡкоже рече божьствьный Іоустинъ изъѡви по єдиноу разлѡчивше се все дрєвнѣє писаніе прѣложше и сказаше, ни же по разѡуму ни же по тѡи самѡи бєсѣдѣ разнѣствоуєше. Вьстѣ же таковѡе прѣложєніє и прѣказаніє прѣжде єдиноѡ и трєхъ сѣтъ лѣтъ господьнѡго вѣчлѡвѣченія. По лѣтѣхъ же чєтыри ста и трѣдєсєтѣихъ таковаго издаанія Синолѡдонинъ Акіла свое сѣтвори издааніє при самодрѣжци римлѡномъ

Андріанѣ проказившіимъ се. По нѣмъ же и егоже ѿ Самаріе Симмаха бысть издааніе при цари Севірѣ, Акиліна издаанія послѣжде лѣты шестыми и петьдесетыми. Сіе же прѣдвари ефесіискааго **Θεοδοτία** лѣты доволными при цари бывшее Комодѣ римскомъ. **Θ**брѣтоше же се и прочее днѣ изданіи безименны, **ѿ**во оубо при Каракалѣ владнчствоующимъ Римомъ, въ Іерихонѣ скрѣвено въ Дельѣ, **ѿ**во же въ Никѿполи имѣже къ Актію при Алехандрѣ Мамменѣ. Послѣжде же оубо великимъ постыникъ и мученикъ **Λουκία**нъ люботруднѣ прошедь книги жидовскыѣ ѿ ѿноудоу тѣ самъ на елладскы езыкѣ вѣтхое писаніе прѣложи и съгласивъ се **ѿ**брѣте се съ седмъ десетимъ, прочимъ бо издааніомъ стежавшимъ многа растлѣнаа по всемоу. Бысть же чюднааго **Λουκία**на издааніе при царствіи **Διοκλητιαν**а и **Μαξιμιαν**а мучителен, еже **ѿ**брѣте се ѿ жидовъ въ Никѿмидіи въ нирѣжци малѣмъ новоплєномъ скрѣвено, великомоу **Κωνσταντίνου** царство правешоу тогда.

Прѣведе же се сіа книга въ лѣто **ϞϞ** и **κδ**. **ενδικτιῶνου** текоущоу **οσμῶμου**. Въ дньи благочествіемоу и христолюбивоу и богохранимоу и самодрѣжавноу господиноу **Σρυβλεμῶ** десптоу **Στεφᾶνου** писа се сіа книга въ подкриліи горы **Προзраκα** близъ храма прѣчистые богородице иже на **Λυβοστίν**и. Въ лѣто шестотысоущю **ϞϞϞϞ**, **ενδικτιῶνου** текоущоу **λϞ**.

Моле се съ слъзами припадаю и внию прочитающіи милостивы **μοσε** гроубости роуки и къснаго оума моего и страстнааго тѣла и немощи боудѣте, и сами бо чловѣци соуще и милости трѣбоующе есте. Того ради и мене хоудаго благословенія вашего сподоблите, вамъ бо малъ троудъ мнѣ же велико богатство въ единой рѣчи ѿ свѣтаго сръдця вашего изпєшшю се; за нѣже и молю съ плачемъ, молитє господа глаголюще, господи боже всєдрѣжителю, прости и помилоуи грѣшнааго

и недостоиннаго раба своего ѿкааннаго Досифеа, еже и Моисеи. Вѣмъ бо вѣмъ, како оуслышитъ насъ, реки: призови ме и услышоу те. Томоу слава въ вѣки вѣковъ, аминь.

Из овога врло важнога „послѣсловја“ дознајемо, да је год. 1416. некто превео на српски језик с грчкога четири књиге царства господину својему деспоту Стефану Лазаревићу, а двије године за тијем, т. ј. 1418. преписа тај пријевод близу манастира Љубостиње „гријешни и недостојни раб“ Доситеј, другијем именом Мојсије. Тко бијаше онај преводник, који се на почетку записа сам спомиње у првом лицу? да ли онај исти Доситеј, који двије године касније преписа тај пријевод? или можда тко други? Мени се чини, да преводилац и преписач Доситеј нијесу једно лице, него да је преписач (Доситеј) име преводиоца, које се у запису читало ваљда одмах иза године 1416, на просто изоставио те његово име и што је још било замијенио биљешком о себи и своме труду т. ј. о своме преписивању. И тако оста нам име тога једнога „ресавскога преводника“ затајено! Али ја бих си овдје дозволио ову конјектуру: из Константинове књиге о правопису разабиремо, да је он поређујући деспота Стефана с Птолемејем већ онда написао о деспоту ове знамените ријечи: „подвизање имаши о издани божьствнаго писаніа (ср. Стар. I. 10);“ на даље знамо, да је Константин у другој глави своје расправе такође приповиједао о разним пријеводима старога завјета с јеврејскога на грчки језик онако, као што се о томе приповиједа у овом запису (штета, што нам Даничић није онога наштампао). Није ли ту доста аналогије и разлога, да дођемо на ту мисао, да је можда управо Константин био преводилац овијех књига царства? Сјетимо се само и опет, да се он у биографији деспотовој потписује „прѣводникъ;“ а његовој учености особито пристајаше такав посао, који се није ограничио тек пријеводом библијскога текста, него

чак с објашњењима старијех коментатора. За то се и чита умах на првој страни, још пред текстом, ово: „Въ сѣи пачи и въ настоѣщои книгѣ идеже обрѣтаеши по праго-вохъ или выше тѣка азъ или слово или ѳитоу, сѣа глаголють: Авѣла и Симахъ и **Θεοδοτιωνъ**, иже вса нова и вѣтъхаа писанѣа исправише.“

Жалибог ја нијесам досио, уза сву жељу, да сам пријевод проучим, гдје би се можда нашле биле нове потврде мојој хипотези.

Било то овако или иначе, нема сумње, да се у том рук пису сачувао оригинални текст „добра извода ресавских преводника.“

2. Други примјер ресавске радње помињем српски пријевод Зонаре, који је већ године 1847. Бодјански наштампао у „Чтенія Общ. Ист. и Древн.“ год. III. књ. I. по пријенису рускословенском. Пред текстом пријевода стоји предговор, у којем се говори, како „великии самодръжць српьскыи деспотъ Стефанъ обрѣте нѣгде и чудноюу сѣю книгоу моудрѣишаго Зонари“ те је преда, „чъстѣнѣишмоу священноинокѣу Тимоѳеѣу принести въ Светоую Горуу въ обитель Хиландарскоую къ прѣписанію, иже по малѣ и бысть игоумень тое лаври Хиландара, при немъже и свърши се книга сѣа:“ послѣје тога бјеше неки Григорије, којему игуман манастира хиландарскога, поменути Тимотеј, повјери пријенис. Тај Григорије нађе, ја не разумијем право да ли онај екземпляр који бјеше послан у Свету Гору или онај по њему израђени пријенис, покваренијем „понеже грубыми нѣкыи поселани прѣписа се“, те се за то постара, како би исправио текст помоћу грчкијех историка, али не нађе ни једне књиге такова садржаја осим „лѣтописателя Георгиа инокѣа моудрѣишаго“. По њему дакле исправљаш¹ и допуњаваше текст Зонарин. Сва је прилика, да се овдје и по. оном књигом, коју Стефан деспот посла

у Свету Гору и под „летописатељем“ Георгијем (Хамар-толом) разумијевају већ пријеводи српскословенски; задатак дакле Григорија бијаше тек да помоћу једнога пријевода исправи други. Али свакако и та радња има се захвалити иницијативи деспотовој.

3. У деспотово вријеме пада такођер пријевод бесједа Јована Златоустога на шесто-дневник с грчкога језика на српски, како свједочи запис, који сам наштампао у Истор. књиж. 167; преводници бијаху неки Јаков и Венедикт а деспота зову не само благочастивим и благовјерним и богом вјенчаним, него чак још мудрим и сладчајшим и славним, по чему судим да је он какогод учествовао у томе послу, можда и опет првијем потакнућем. Ср. већ у Калајдовича Јоан Екс, 116.

4. У одешкој универзитетској библиотеци има под бројем 36. поклоњене колекције Григоровичеве 70 листова рукописа, који испрва бијаше у разним комадима и на разним мјестима, те је ваљда истом пошљедњи властник сашио их у једну цијелост. На првијех 35 листова, писанијех једном руком, има одломак књиге: Догматики παροπλία δογματικῆ Јевтимија Зигабена), и то на листовима 3—23 чита се као титло лк. (23): на богомили, тај је одломак потпун. Од листа 36—58 слиједи друга рука, како се мени чини старија, која писа разне ствари, као на л. 36—38 причу о злим женама, подијелену на „слова“ (то је исти текст који у Изборнику 1873 г. и у берлинском зборнику), на л. 39—58 чита се (али с прекидањима изгубљенијех листова) Никодимово јеванђеље под насловом: Написање ѿ прѣдани господа нашего Ісоу-Христа еже въспомену Никодимъ, иже поштію прихождаше къ Ісоусу иже и на погребеніе его приде съ благообразнымъ Іосифомъ и погребоме тѣло его и въспоменувъ написа по възнесеніи господа нашего Ісоу-

христа. Ње што же **Оеодосіа** цара **зі.** прѣложи се изи-
сренискнхъ на грѣскаа вѣса сін елика сѣдѣше се при
Пилатѣ поиндистѣмъ. (Ср. издање текста Даничићево у
Стар. IV. 130). — На покон од листа 59 до краја долази
трећа рука, мање помна, која писа међу осталом садржином
неколико прича и апокрифа, на пр. причу о 12 нећака
(готово ово исто што је Новаковић издао у Старицама IV.)
причу (повѣсти) о томе „ѡко пользно и божѣствно еше ждати
въ цркви до свѣршеніа свѣтѣ и божѣствнне литоургіе
(то је позната прича о Фридолину у другој верзији), и
још које што. Први одломак биће из Вистрице у Влашкој,
други из Струге, трећи из тиникарнице св. Саве на Св.
Гори (тако по бљешкама самога Григоровича). К једному
од овијех трију одломака, судећи по писму ваљда к дру-
гом, а можда ни к једному, спада овај занимљиви запис:

А писна се сіа книга вѣсеблагонарочитомоу и христо-
любивомоу великомуу господиноу **Срѣблѣмъ** деснотоу **квр**
Стефану роукою недостойною **Гієрасима** глаголѣмаго **блѣ**
гарина, въ **Светѣи** горѣ **Аѡнѣѣи** въ мѡнастири глаголѣ-
момъ **Хиландарѣ**. Ево и оиет свѣдочанство, колик књиго-
лубац бијаше деснот **Стефан**.

5. И онај запис, који је Даничић наштампао у Раду
књ. I. стр. 175. свједочи о радњи књижевној, изведеној
године 1416., дакле у вријеме деснота Стефана, као што
је ондје и речено, ваљда у једноме из манастира, гдје су
постajaле „добре књиге ресавскога извода“. Али никако
се не слажем, да би онај запис био писао **Константин** **фи-**
лософ, јер тај нигда не би о себи рекао да је „лѣнивь
начѣ же и невѣжда писанію!“ Цитат наведени из **Шафа-**
рика, не спада на **Констанина** већ на љетописца — ком-
пилатора из његове биографије.

Јамачно ће други, који сједе на богатијим изворима

него ли бјеше моја Одеса, број „ресавских преводака“ попунити. Истом тада моћи ће се потанко разабрати, колико је збиља вриједила у српској књижевности XV. вијека регенерација, око које настојаху Константин философ и Стефан деспот.

У Берлину 11 (23.) Октобра 1874.

Житіе и жизнь приснопомятааго, сло-
воуштааго, благочестивааго господина деснота
Стефана, съписано повелѣніемъ и поноуждени-
емъ светѣшааго патріарха земае тоу сръбь-
скыи курь Никопомъ и полатъныхъ начельникъ,
видѣніемъ же тръсвѣтымъ явлѣніемъ, самомоу
тъзоименитому прославаѹштоу сие быти бла-
гослови отъче.¹

а. Азъ есмь, рече сын² при коупиѣ, съвршаєте вожда
люди моиѣ яко не имамъ по соушествоу моемоу подо-
бна именвати ти имена, нъ якоже ми ты обѣтаеши про-
зрительными очима, приближоу се тебѣ³ и мнѣ приближаю-
штоу ти се оугожденьми и въ по сихъ подобными тебѣ
слоужителю мой. Всаки бо возноси се къ мнѣ яко въ ковчѣ-
чезѣ чистѣ пати оутврждѣнѣ отъ всоуду невѣрна водъ
потаняюштихъ неприкосновеннѣ и азъ въ срътениіе моему
обрештоу се, изливає на-нъ воду доуха моего, къ вышн-
ишимъ возводештихъ сего. И нынѣ шѣдь къ глаголав-
шимъ ти. Къто те постави соудию или приставника надъ
нами, и глаголи не въ оуши Фараоновѣ якоже Іосифъ силь-
нымъ его о оумрынимъ чрви⁴ Іаковѣ,⁵ нъ въ лице прѣдъ
всѣми сильными оружьствы и всѣмъ Ісусомъ, отъ оустъ
моихъ повелѣває о возвождении възлюбленааго прыворож-
денааго сына моего вьсего израиля и да не яко о Іаковѣ
останоуть въ Ісусѣ сь скоты и сь прочими, нъ до сѣдня

¹ Бог. рук.; владыко. — ² сы. — ³ къ тебѣ. — ⁴ чрвин. —

⁵ Іаковѣ. —

овъчете и хрома козълете¹ съ² вѣсьми коунино³ красньшими оутварьми ієгиптьскыми. Аште же не послоушають те, ра-
нами тѣхъ да е до прьвороденнихъ вѣсѣхъ оуизвиши и
въ мѣсто любочьстия ієже къ Іосифоу въ землю хананей-
скоую до⁴ възвращенія іємоу, боудеть самъ Фараонъ съ
вѣсѣмъ воинствомъ⁵ жде те въ чрьмѣмъ мори не до мо-
ієго иже по образу коуниньяаго явленія, приишествія дѣ-
вицею въ миръ, нъ до вторааго и страшнааго еже съ вои
аггелъскыми и силами небесными, въ ієже отъ вѣка съ-
противльшиимъ се моихъ повелѣніи отъмышлении седми(ми)
іако же Енохъ пророчествова.

в. Вѣсѣмъ же въ слоухъ съзлаголю съ тобою на сєи горѣ,
да явленнихъ слоухъ оуха лице же къ земли оувѣдетъ⁶ из-
бранааго моієго и законъ десеторичный роукою ти вспри-
моуть, ты же и сѣнь оустроиши ми по образу небесномуу.

г. Глаголють оубо о семь боговидци, по нїєже водою
спасенъ бысть и вода нарече се и вѣсѣмъ спасающимъ
се водою доуховною образъ изъ начела бысть. Паче же о
семь боголюбци іако и четыридесетелѣтньому попоуштєнъ
бысть приблизити се, іакоже и равноаггелънии онъ. Въ
истинуу въ .м. бо лѣтъ знаменія и чюдеса Моисєи сѣтвори
въ земли єгиптьсѣи и въ поустыни въ образъ сьздателя
и рабъ ієго, имъ же поуть изъ начела ієдинъ и тѣжде.

д. Дръжавнии же и съ, иже въ наше роды вссияви,
не просто четыридесетелѣтньому⁷ вождєнію попоуштєнъ
бысть приблизити се, нъ іако великъ єсѣ, нъ іако печать
бывшимъ христоименитнымъ, іємоужє и въ прѣставленіи
кроуги въ течєніє прикръми иже всѣа окръмѣи иже пачє
сєго прѣставленіє въ таково врѣмє приведе, идѣже рече
се здѣ страхъ и тоуга велика по вселєніи. Сѣкончашє
се и оудишє всѣа. Таже и азъ начела числєштє се лі. объ-

¹ скоты. — ² съ — ³ ябо. — ⁴ даже до. — ⁵ вѣсьми воин-
ствы. — ⁶ оувѣдетъ. — ⁷ четыридесетнома лѣтъ.

хожденни круговѣ, кромѣ остающитиныхъ людъ. ꙗже скрѣби лѣта и свѣрши се тринадесетноѹ обхождениѹ по .флв. лѣтѣ, въ .ѡі. лѣто владычества ꙗго.

.е. Тѣмъ же въ истинноу съконѣчаше се и оскоудѣше и оудишихомъ се въ .ли. лѣто владычества ꙗго. Аште не бы господь многаго ради благоуотробни ꙗго оставилъ намъ сѣмене, ꙗко Содомѣ оубо были быхомъ и ꙗко Гоморѣ оуподобили се быхомъ. Тогда бо глади и троуси честни и смѣртоносни, ꙗзыкомъ же по морю и соуши нашьствѣи и брани въ незааноу, и по вселенныи не бысть идѣже страхъ твои не падеть владыко. Въ самое се .сцѣ. лѣто, ꙗгда же все-славныхъ сътвориши, трепеть примоуть отъ тебе горы и растають се ꙗко воскъ таже отъ огня. И ꙗвѣ боудоуть дѣла твоѣ прѣдъ соупротивными и дивны бываѹщи, боже, въ намѣт¹ свѣтихъ твоихъ. Нѣ и нынѣ съказаль ꙗси въ людехъ твоихъ силу твою, не до конца давъ достохвниѣ свои въ раздроушениѣ ꙗзыкомъ, и нынѣ же остави не прѣкло-ныишихъ колѣнѣмъ валоу похоти и слабости ꙗества, въ възмогыиныхъ отъ немощи, бывыишихъ крѣпкыи² въ бранехъ, вѣроуиштихъ съкроушающемоу брани мышцею високою, извольишихъ съ людьми божими страдати, неже ли врѣ-менною имѣти грѣха сладость въ распынишихъ се о стадѣ христовенитѣмъ.

.з. Сѣло бо сънострадаше пѣции въ истинноу о благочѣ-стии, ꙗлика аште и кѣто отъ древниихъ ꙗже съдрѣжати се оставыишимъ непоколѣбимомъ.

.з. За сихъ рыдательныхъ вѣштаныхъ да проститъ ми ваше боголюбѣно¹ аште о доуѣ аште земьныхъ. Лѣта бо вѣчныхъ поменуохъ и въ намѣти благочѣстиваго все о господи храбровившиѣ с аште възможно хотѣль быхъ при-вести аште и не по достоинствоу. Не възможно бо невѣ-ждамъ поучицоу плавати. Къ томуу рыдающтиимъ обычаи

¹ намѣти — ² крѣпкыи. — ³ боголюбѣе. —

и въ неподобіахъ блзгы въсирисмати,¹ имиже неоудръжи-
мыхъ слзъ токи изведоуть. Обрѣть же именитаго аже
нѣкоторые корабль, имиже плавае къ подобнымъ въсхождоу.

и. Иже Іисуса Павина моужествоу же и вѣрѣ приоу-
подобіа и оудостоинию раздѣленіи земліе и въ друженіи
ловѣи скинии новомоу израілю въ гальгалѣхъ свободеніи
въ различныхъ врѣмена отъ окрестныхъ врагъ прѣмоу-
дростию и силою. И въ врѣме подобно въсходе² на опы-
ченіе соупостать, соуди³ же многообразное, въ Самфонѣ
крѣпкыи женоу побѣжденъ бысть, семоу же ни малы въ
всемъ житіи занеть, Озвигенина Илию не глаголю въ
Илии свенитенкоу и соудни израілевоу, слабости и отъ-
чащению николи е выдасть себе, Самоуила крѣпкаго въ
оумѣ имѣе, ѿмоуже господь въ стлѣнѣ облачнѣхъ глаголаше
господствовавша и царѣ поставаша и цара обличивша,
въ пророцѣхъ дивныи.

и. Іисова же Давида ѿмоуже свѣдѣтельство божіе,
обрѣтохъ бо рече Давида по моѿмоу срьдцоу въ истиноу
обрѣть и приснопомышляаго, высока гноушающа се и мръ-
зость вымѣняюща, смири⁴снисмѣ⁵ же возношета се всегда⁶
ѿлико кто можетъ вымѣстити.

и. И Соломонъ рече еде на прѣстолиѣ Давида отца
своего и смири ѿже къ сѣвероу и югоу Ассирии и Іерусалимѣ,
ѿлико и царица ѿфионьскаѣ съ дары приити. Имѣ бо ѿго
богомъ и самѣи дѣлы Соломонъ нарече се, ѿже ѿсть съ-
мирение. Съ же крѣпчаншаѣ скинтра въ дни своеѣ къ себѣ
смири, восточныхъ и западныхъ, ѿлико царствоующей
въ различныхъ врѣмена съ вѣсѣхъ странъ къ нѿмоу съти-
кающтихъ се, оустрой и своихъ странъ ждрѣби оудосто-
явати, наче же западныи господина и съблюдательнѣ⁶ всемоу
царствію своему нарицати по истинѣ, и въ врѣме клю-

¹ обычаи и вѣнѣ подобіа блзгы въсирѣсти. ² въсходѣ. —

³ соудни. — ⁴ смири⁴снисмѣ. — ⁵ въ истинѣ. — ⁶ ячители.

чимо избранныхъ своихъ и съ прочимъ воинствомъ ихъ посылати сильныхъ и могоутелѣхъ всеѣе землѣ. Иже и николиже отъ нихъ кто отышдъ въ свои отъ прѣвеликихъ даже до малѣишихъ не възвѣштаѣ прѣвеликныѣ и достохвальныѣ дары ѣго приснохвальнааго бываше. Брани же крѣпкыѣ и мужества изъ дѣтска, прѣмоудрости отъ вѣсѣхъ отъ вѣка сътворениѣ¹, отъ ѣгоже и словоуштии деснотъ именова се въ вѣсѣхъ странахъ, и отъ малааго сребьскааго скилтра множайшии по вселеннѣи гласъ и име притежа паче самодръжавныхъ и славныхъ въ многихъ языцѣхъ высеннихъ о народѣхъ языкъ.

ѡ. Къ западнымъ бо странамъ сы² близъ Іериспонта живы, по вѣсѣи Іегиптия и Іефионии и отъ тоудоу къ вышнимъ странамъ и съ проста съвыкоупъ рекоу, по вѣсѣи Іеладѣ, ѣлико и въ Инди и въ Амазонѣ постизати имени ѣго, ѡкоже слышеннѣи желати ѣже присвоити се мужеви семоу, аште и рабы, аште моштно оустроити се ѣмоу. И ѡкоже Дарисъ рѣшити о Александрѣ глаголаахоу, да дасть ѣмоу господъ еѣсти на прѣстолѣ Кировѣ. И ѡкоже оутварию изредною съ небесе даною красѣхоу³ се не тѣчию вѣрнии и невѣрнии дръжателиѣ царствѣи. Къ симъ же и Данииловоу славоу и гласъ съ дръзновениѣмъ и трехъ отрокъ зрѣше се ими. Пройде бо скрозѣ огнь и водоу съвоинствоуѣ царемъ восточнымъ, ѡкоже напрѣдъ иди слово изъгавитъ. И ѣговѣи обѣти и мужествы велпчаахоу се ѡкоже ассириисци мужемъ желаниѣ и Фараонъ Моисеомъ и симъ иже громъ наречениѣ ѡкоже пѣкоюю мълнииною стрѣлоу прѣштааше восточнѣишимъ, дождеже господъ сътвори извождениѣ. Многихъ бо дръжавныхъ⁴ житиѣ прошдъ иже древлѣхъ вселенною поборьшихъ и пѣкыми отъ чести и добродѣтели обрѣтъ имоушнихъ отъ дѣлъ прочахъ же ни малы.

¹ сътворениѣе. — ² сын. — ³ красехоу. — ⁴ покорьшихъ.

лі. Съ же отъ божѣствьннихъ писаниі богуу оугоднаѧ събравъ бѣше милостынями и вѣроу аште и кѣто инѣ. Паче же изъ давня не бывша такова отъ царей царствена и изредна.¹ Съжителствовавъ же вѣсточьными и западьными и все изредныѣ обычаѣ избравъ бѣше даже до самыхъ одеждъ, ꙗже на пользоу и красешта, оружии же и прокъденіи и сѣѣденіи посажденіи чиноу и вѣстаниѣ² ꙗже къ слоужбѣ божѣствьнѣи, изреднаѧ съблюдаѣ прочитаниѧ и молитвы, довлѣніи и сѣѣтѣи, изышѣствіи и вѣходы, всемоу всегда по достоянію чинѣ красештоу, ꙗслико съ южьскою царицею рѣшити блажени живоуштен въ домоу твоѣмъ, новыи Соломоне.

Тѣтъ оубо словомъ глаголааше: дньсь не царствовахомъ, но ꙗже не даровахомъ. Съ же дѣлѣ³ прѣизлиха испльниаше⁴ и толико ꙗслико николиже приѣмляѣи радовааше, ꙗслико тѣ подаваѣ. Тогда бо радости съвършенѣише испльниаше се, ꙗгда десѣницоу пространѣнѣѣ отвѣрзааше.

Нѣ оуже прѣме начело положити отъ коудоу прозебе и како пожити и какова вѣснитѣвѣшиѧ того страна. Ибо аште и процвѣтоше въ многихъ странахъ варварьскыхъ съсоуди избрани, въ нихъже господь съ отцѣмъ обитѣль сътвори, нѣ не и въ чловѣчьскыхъ сице свѣтѣлахоу⁵ се, ꙗслико ꙗслинѣскыѣ древнѣиѣ⁶ прѣходити, моужества же и въпроси и отвѣти и прочаѧ, имъже имени пронарекше се и прѣжде пророкъ пророчествоваахоу, подвигыше бо се чловѣчьскыѣ вѣшти изобрѣсти, та же въздоушыныѣ и вышѣшайшее. Тѣмъ же и богъ сѣмъ проявляаше отъ чести коспоути истинѣ. Рече бо Фоукидидь ꙗедино три и триѣдино беспальтно. образно ꙗсть троица. Аристотель же не оусъ-

¹ божѣствьнаѧ и изреднаѧ. — ² постатіа. — ³ вѣры. — ⁴ испльниашесе. — ⁵ свѣтѣлѣхоу се. — ⁶ древнѣиѣ.

нѣно ієство божіа бытіа не имоушти начело, отъ іє-гоже всекрѣнькоє соуштьствити се слово. Ієрмь же три-великий закланіаю те небо великаго бога дѣла, закланіаю те гласомъ отъчинимъ, иже провѣшта прѣжде ієгда весь миръ оутвѣди, закланіаю те въ ієдинороднаго ієго слова и доуха. А Станкѣ възни¹ почтѣмъ Марію, іко добрѣ съкрыв-шоую таинство, отъ ієіє бо хощеть родити се Христось. Оуидось же рече² прѣжде богъ, та³ же слово и доухъ съ нимъ. Платонъ же и Орфей съ и прочии. Нѣ намъ о землі слово.

До зде десетословноє и отъ зде съ краіє-главизнѣ о прѣдлежештимъ.

а. Съ оубо вснхъ отъ страны дѣлатіє. Дакни нынѣ же глаголсмыихъ Срьблѣ, идѣже мнозиа въ послѣднихъ вѣ-мена процѣтоше, ихъ же греди въ родословни слово изъ-хвѣти. И снхъ оубо не тѣню по обѣтованіи оной точитъ медь и мѣдѣ, нѣ ікоже четиремъ вѣременъ и въздохомъ въ себѣ вспріємъ слоузъ имѣти и изъ себе прочимъ изъ-сылати. Не бо въ вѣсѣ² вселієннѣи обрѣсти ієсть вѣса благихъ въ ієдино събравъ имѣти и по вѣсѣ странѣ, нѣ пѣкахъ отъ чести и въ пѣкнхъ мѣстѣхъ, вѣстоцѣ³ оубо и западѣ, сѣверѣ же и възѣ, ікоже зрителиє земляныи гла-голаахоу и видѣхоу. Снхъ же вѣсѣи благими испльнѣ ієсть, ієлико и по писаниихъ земліємѣрнхъ ієкоу въздоху послати западоу и Ієлиспонтоу: тоу бо и часи испльнѣ-ють се деі. — тоє число вспріємъ имать и отъ тоудоу въ пѣлишнѣихъ вѣсхидити въ сѣвероу, въ вѣстокоу и югоу въ оскуднѣихъ днєвини и іко ієкни прѣдѣлъ и корень благнхъ вѣждѣлѣ быти и отлоученъ. Отлоучены бо страны соуть, ікоже въ южннхъ, идѣже въ жетвоу м. днѣи и пошти тѣмѣ быти или ю сѣверннхъ идѣже подобно

¹ тѣ. ² вѣсе ѿ. ³ въ вѣстоцѣ. —

ж. дѣнии и поштен свѣтъ быти или страны снѣжаніе и паки безводныіе ины, ины же не населены по Іовоу. Та же оубо кромѣ высакого прѣкословіа благи въздохъ и оутѣхливініе сѣставомъ всприимъ имать.

И по ниже оубо отъ плода дрѣво познаваѣтъ се и чловѣкъ отъ дѣлъ, отъ плода же и дѣлъ сию изывимъ. И яко да прѣдвѣзвѣстити се потрѣбнѣише єсть оубо злато, коунию же и сребро, и источники оубо семоу много чѣстныи и плодны быти, толико възрастающтихъ ꙗко чѣто исчерпаемо, и ꙗкоже источники исчерпаѣми сладчайши бывають. И гдѣ оубо въ востокѣ и западѣ такоши и толикии родъ обрѣсти єсть; нигдѣже въ истиноу. И да не оубо оуныіемъ въ продолженіи слова, довѣсть виноу назнаменати.

з. Такожде виногради оубо сѣмни, ꙗкоже нигдѣже єсть кромѣ многнихъ потовъ ꙗкоже въ сихъ, сѣмень же и садъ и плодомъ изобилствитъ. Нъ оубо иже источникъ рѣчннихъ и стоуденць и прѣдѣлъ ꙗже къ другъ друга согласна и доброты подобна и ꙗкоже ина иныхъ прѣвсходеть красотою и плодоношеніемъ. Зимнааго оубо и злицъ странъ избѣзаште, лѣтоу же приблизъ соуште, въздохъ же благорастворена и красна, ꙗкоже кѣто истинноє речеть, ꙗко виде сихъ прѣмногое ниже ꙗко по въсоудоу разликоуштеє обрѣсти възможеть.

г. Решти же подобно єсть и отъ птицъ и прочихъ вѣсѣхъ, ихже господь прѣдасть, ꙗкоже зелие злака въ пиштоу чловѣкомъ, толико изобилствоующтихъ по въсоудоу, ꙗко въ иныхъ нигдѣже. Разботѣвають бо въсегда краснаѣ, нѣтъчию поустыниє страны тоє нъ и населениѣ, прѣмножество плодоносныхъ вѣсѣхъ, рыбъ же и высакныхъ потрѣбннихъ, ихже господь прѣдасть чловѣкомъ въ наслажденіе изобилствитъ, и вса ꙗко покорнъ подъ нозѣ ихъ творецъ.

д. Аште же и оутврѣжденіе кѣто помислити страны

сече, горама прѣвысокими, градовы же таковыми, ꙗко по многыхъ странахъ малѣи чести ꙗдва приуподобити юсть. Прѣизредньи възвышениємъ и оутвърждениємъ вса-кнымъ, водами же имиже веселие градомъ глаголетъ се.

.е. Не оубо же мимо тешти подобають прѣвеликою и многословоуште дѣло божие, ꙗже великий Моисей въ книзѣ о творении мира не мимо тече, ꙗдиноу отъ четырехъ рѣкъ раискихъ, Фисонъ, ꙗкоже глаголетъ книги землемѣрьскыя, иже Истръ глаголетъ се и Газъ, и Истръ и Доунавъ отъ Тракъ. И съ отъ ракъ исходе и зашѣдъ подъ глубины земліе въ западѣ исходить къ Пеоньстѣи горѣ, соуштею отъ сикелиискаго моря до Германъ къ сѣверьному¹ Океану и отъ тоудѣ гредеть къ востоку и проливають се въ аѡзіньскоую² поучиноу летию оустни, ꙗвѣ³ юсть къ Чехомъ отъ сѣвера и запада гредоуштиа къ востоку, и раздѣлають Оугрию и напачають изредѣтишоую срьбьскоую страну, та же Вльгары и Влахи проходе идеть въ поучиноу чрънаго⁴ моря нарицаемаго.

.г. Нѣчто же и отъ сего помислити юсть, ꙗко .д. рѣкъ богъ въ вселеніишоую изъ ракъ изъсѣла соудьбами своими. Подобаше же западнымъ странамъ не лишити се отъ сихъ ꙗдинокъ.⁵ Гіонъ бо въ Югъиѣтѣ бывъ ꙗдинъ источникъ идеть въ Ливію, два же въ вышнюю Юѡионію, иже и сльскоуплѣе се вода множитъ се и напачають Югъиѣта, августамѣсеца. Глаголетъ же се съ Югъиѣтѣи истание ꙗже съказоусть се отъ тѣи вода.

.з. О Тигроу же и Юфратоу бывають, отъ плода раиска ижоуште рождение, та же идоуходеште подъ землю, ꙗвляють се пакы по Таврѣ горѣ. И оубо Юфратъ свѣтло течение имать, съходе оубо отъ сѣверныхъ странъ къ южнымъ пореждае се персьскому океану, глубы творе и трьстѣнаа ѡзера и въ сихъ безъ вѣсти ꙗвляють се. Тигръ

¹ сѣвернѣмоу. — ² ав. — ³ ꙗвѣже. — ⁴ чрънаго. — ⁵ ꙗдион

же отъ нѣкоіаго іезера восточна безъ вѣсти исходе и истичеть къ южныимъ странамъ и прѣсѣцаеть триконьскоую гороу о Масагетѣхъ, съединяють се Іератоу и раздѣляють Вавилонъ, исходе приближають се Перидону и выходятъ въ персеско нѣдро прѣжде съвѣкоунити се Іератоу, друугъ отъ друуга раздѣлни текоуште, твореть междурѣчїе четири сѣта .ки. стадии. И оубо Фисонъ въ книзѣ бытинской іестъ иже ювалатскоую¹ землю окружаши. и тако къ намъ исходитъ Тамъ іестъ, рече, злато и злато земліе оноу добро. Сїмъ оубо сїце, подобаше съ западныхъ іединои пролияти се, иже сладчайшее учестїе зде припосить.

и. И іесте же и отъ тридесетихъ и .з. рѣкъ имени-
тыхъ въ вселеннѣи глаголемая Сава іакоже забрало
нѣкоіе здѣ бывають, съ обоихъ странъ дѣлѣма и съвѣкоуп-
ляють се въ краснѣишемъ мѣстѣ, идѣже Фисонъ тремя
оусты выходятъ имѣе два острова, идѣже свѣтлыи Бѣль²
градъ създа се, іакоже надрѣдъ слово изыавить.

ю. Зри же ми и чловѣкъ иже послѣднїишее и чѣсть-
нѣишее зданїе божїе, іако да не кѣто възмнїть бездоушїна
и нечюувствєннаѣ похваляюшта ме. Нѣ въ истїноу добрѣишиѣ
земля добрѣиши класъ пшеничныи растить, иже и въздасть
намъ .л. и .х. и .р. — Соуть оубо моужєствєнни, іакоже иныхъ
гласъ по вселеннѣи не быти, іегоже чѣстнѣишее по Соло-
моу въ чловѣцѣхъ нѣсть. Соуть же и въ послушїе благо-
потрѣбни, іакоже по вселеннѣи подобїѣ не имѣти. Идѣже
потрѣба, скори въ послушанїе, ксьни же въ глаголанїе.
Идѣже ли чѣто съпротивно, скори къ отвѣтоу всакоу въ-
прашаюшту, въоружени оружїи деснїиими шоу и ми. Соуть
же чїстотоу тѣлесноу прѣвсходеште иныхъ іезыкъ и
лѣгкою и свѣтлоу кривїю. Къ сїмъ же и млостиви и дру-
голюбни, іако кѣто отъ сїхъ въ оубожєство потрѣбныхъ
прїнїдѣ отъ нихъ, прочїи вса потрѣбная исплнѣають

¹ ювалтскоую. — ² Бѣли.

ісмоу, не ієдиномуу нѣ всакоуу вѣсгда, и не подахнїемъ тѣчїю нѣ соугоубою милостїиїею, ꙗкоже рещї Соломоново почитаети ништа милостїию творить. Жїтїе же ꙗко цркви божїи по вѣсти странї тої, ісже ꙗко прочїи їзїици скотьскїи и чрѣзъ ієствєва и всакии чась ни именуѡуть се, нѣ оуставлено отъ мала да же до велика ихъ множає двашти днїиу. Любочьствїю же, ієлико снїи аште и въ домоу своємъ ієсть, сь родитєльми въ ієдинѣ вїкоусьни, нѣ ꙗкоже раби прѣдстоїати. Не тѣчию въ богатїиїхъ снїє видїмо бѣше, нѣ и въ гроубїиїхъ и въ послѣднїиїхъ ништєтѣ. Гдѣ же въ нихъ именованїе се ісже озлобити отьца своєго или матерь; въ истїиноу никакоже, нѣ по Христѣ исплнїенїиїе законуу, друугъ друуга больша себе твореште чьствїю, господа нарицающе отькрєвєною главою, по ꙗкоже древлїє и нїиїа въ южнїиїхъ странахъ, ісже изоуи сапогъ отъ погоу твоєю, землїа на нїиїе стоїиїи свєта ієсть, сїрѣчь почьти мѣсто обичаемъ землїє, и свєтїи апостоль Павль моужемъ повелѣваєтъ отькрєвєною главою молїти се. Срамлїєтъ бо, рече, главою свою аште покрєвєною молїть се или кыкоу растїть. Да аште вноутрїиїа вѣдоуштомуу отькривати главою не посрамлїєтъ, кольми прѣдъ чловѣкѣ. Тѣмъ же въ истїиноу вєса изредьнїахъ сїиє соутъ, прочїахъ же по Павлоу ієлика чьствїна и ієлика говїїна¹ и ієлика избрана,² и вєса къ сьзданїю обрѣсти ієсть, паче же любьве ісже глава ієсть вєсакої добродѣтели.

І. Рекоу же прочїє вышнїаго стєпєна дѣло, иже аггєльскоє жїтїє подражавшїиїхъ, иже вєса краснїахъ оумѣти вѣмѣнїиїхъ о ієдиномъ краснїемъ³ красєшнїиїхъ се Христѣ, въ краснїиїхъ поустїиїахъ и обїтелїсхъ, ієлико и зѣло лѣнїиїхъ къ себѣ възбоуждати отбѣгати и ієлика добродѣтели ихъ сьхранїюшнїиїхъ явлїють многїє и избранїє ісже по срѣдѣ сїиїхъ обїтели, множанїе же мль-

¹ говїїнаа. — ² избранаа. — ³ краснїиїмъ. —

чальнице по великому **Исфре**моу съ шюумомъ листвѣнцѣмъ и птицами¹ и водою сълаголющихъ. иже въ сихъ множество инокъ ихъже, непрѣстанно дѣломъ въспѣвати и славити иже въ троици бога, **ю**гоже ангели непрѣстанными гласы славеть, по ихъ же въспѣти **ю**сть радостно хлѣмъ прѣпо-
исаше се и краснаѣ поустыниѣ процвѣстоше.

лѣ. **И**льма же сисѣ и Симеона и Савоу зѣлѣнѣхъ поро-
дише, великоѣ и чѣстноѣ слышаніе и сѣновѣданіе, иже
всѣ чловѣчское **ю**щество прѣвъзъшѣдшихъ имиже прѣ-
зрѣше и имиже подвизаше се, здѣ всако изоумлѣніе о
бозѣ **ю**щества мужей и доблѣства, ихъ же ис-прѣва вѣн-
чаше сами ти подвизи многими похвалами достослышанными.
Не бо села и дома изоставляша, мало потрѣбнаѣ, нѣ
начело толико воинство вождѣннѣхъ же и съкровишта и
прѣстола высоту и ина **ю**лика величества власти, на рамѣхъ
крѣсть възъмше, радующе се водешоу сѣхъ на нѣкоѣ
дрюгоѣ царствіе здѣшнѣаго доучшѣсѣ. Ижѣ и множ-
ство чедѣ своихъ богоу приведохе. Нѣ силъ добродѣтели
исчисти² **ю**сть и анте нѣсѣкъ морѣскимъ.

лѣ. Достойтъ же юже прѣдреченнымъ³ виновнааго ко-
рѣнь възискати, да отъ тоуду навѣкъ кѣто и отъ коудѣ
и коихъ корѣни вѣтви и како процвѣтъши въ наше родѣ
владычествова и кѣто прѣдреченныхъ по равноапостолиѣмъ
Савѣ исправитель и просвѣтитель и тѣзоименитовъ и тѣзо-
именитѣнѣмъ тѣзоименитѣнѣшии. Нѣнѣхъ бо къ третѣсѣмоу
стѣноу косноути се **ю**сть отъ землѣ къ дѣлающимъ сѣю
и отъ дѣлающихъ къ владычествовавшоу достоинно. Се
бо и основаніе положихомъ, **ю**ко отъ рабства къ **ю**мѣствоу
и отъ **ю**мѣства къ сѣновѣстоу.

лѣ. Нѣнѣсѣ оубо молю всѣ вы,⁴ зде ми слоухѣ къ по-
слоуханію приклоните, не глаголюшому нѣ дѣлаюшому

¹ птицамъ. — ² добродѣтели исчисти. — ³ прѣжде реченнымъ.

— ⁴ молю всѣхъ. —

и хъже ни кѣтоже можетъ дѣлати, и съставляющемоу не подобнаѣ, по нѣже землю сию не мы словесы оукрасихомъ и жителѣ иже на нѣи — отъ безднѣи бо каплю въ въздохъ проликахомъ — нѣ дѣлаѣи и красеи богъ изъ начела. Тѣмъже оубо ради кѣ¹ сеи поучинѣ прикасаѣмъ се прѣмоудримъ и многословѣщимъ виноу назнаменати. Подобаетъ вѣдѣти, ꙗкоже снѣ ипѣи въсѣми оукрашаѣтъ се и прѣвсходитъ инѣихъ и ꙗкоже жителѣ иже на нѣи ѿаггелскаѣа аггелскаѣа глаголанѣи дѣла събравѣше имоутъ² вышѣше же и изредѣше нѣкои божѣственни промыслъ о сѣмъ моужѣ³ изъ начела съхранѣющемоу отъ рода въ родъ обѣтъ своеѣ боѣштинѣмъ се имени ѿго. И ꙗкоже Авраамоу обѣштавъ пождѣ четири сѣта и .л. лѣтъ, ѿште же .м. до наслѣдинѣ сѣмене ѿго землю обѣтованиѣа и ꙗкоже слово глаголюштеѣ⁴ положи богъ страхъ и трепетъ Адамовъ на въсѣхъ звѣрехъ землѣинѣихъ, прѣслоушаниѣе же адамѣѣи лѣви оштоутѣвѣше начеше сѣнѣдати чловѣки, Данила же познавѣше послоушаниѣемъ Адама соушта, страхъ Адамовъ отъ сего, наче ли Адама въсприѣше, послоушаниѣа бо сѣме. Такожде и благочѣстивааго цара Конѣстанѣтина равѣноапостольнаго сѣродѣство и отъ ѿгова родителѣа плодъ, вѣтѣвѣ пакы кѣ конѣцѣмъ съхрани се ѿже царѣскоѣе и апостольскоѣе дѣло исплѣнити и въ избранѣихъ избранѣишаѣа съвѣршити⁵ и стадо снѣ господина достолѣйна познати и възиде лѣти.

.дѣ. О родословѣи же намъ слово. Бѣше Конѣста великии, зеленѣи нареченѣи, великааго Конѣстанѣтина отѣцъ, моужъ по въсѣмоу кротѣчаниѣи, благочѣстѣиѣе любе. Тѣмъ же христианинѣи приѣмѣлаше, въ Вретанинѣи царѣствѣиѣе правѣ въ лѣта она, ѿгда Диоклитѣиѣи и Максимѣиѣи ѿрѣкоулиѣе, по ѿже побити тѣмъ многѣиѣе тѣми христианинѣи, оставѣльна царѣство и въ простѣихъ житѣи бѣста, Максимѣиѣи

¹ вѣ. — ² о сѣмъ божѣственѣмъ моужѣ. — ³ съвѣршати. — ⁴ царѣствѣиѣи, конѣ послоушааше.

же на вѣстоѣ оудръжа, оу ѿго моучителя Коньстантъинъ великый оу тальствѣ бѣше. Максентіе же въ самомъ велицѣмъ Римѣ царствовааше.

.ci. Великый оубо Коньста роди три сныи Коньстантъина, и Коньстантъиха, и Коньстоу и дѣштеръ Коньстантъию, юже великый Коньстантъинъ выдасть Ликинью въ женоу, ѿмоуже и грѣчскоую честь отѣдѣли царствіе¹, ѿко послушааше на моучительское раздроушеніе и снѣпособствовааше. Съ же Ликинѣе бѣше далматинскый господинъ, родомъ Срѣбинъ, и роди отъ Коньстантъинѣ сына Бела-Оуроша, Бела-Оурошъ же роди Тѣхомила, Тѣхомиль же роди светаго Симеона, светни же Симеонъ роди съ снѣроужницею три сныи Стефана прѣвовѣнѣчанааго краля и Вѣлкана великааго кнеза и Растька, послѣди же нареченааго Савѣу, прѣвааго архиепископа срѣбьскаго. Съ же брата своего Стефана вѣнѣча на кралѣвство. Стефанъ же краль роди .д. сныи Радослава, Владислава, Стефана, Предислава. И Стефанъ оубо наречень бысть Оурошъ въ прѣдѣда своего, и съ ѿсть храпави краль. Съ же роди два сына Стефана и Милоутина, баньскааго краля. Милоутинъ роди Коньстантъина и Стефана Дечаньскааго. Дечаньскый же роди два сына Доушмана и Доушаноу. Съ Доушана прѣстоуни прѣдѣлы отѣць своихъ и поставлѣсь се самомастьно царь. И роди сына Оуроша и Оурошъ не има дѣти и оста безъ памети лоза та.

.si. А втораѣ глава родословниѣ Вѣлканы вторни сынъ светааго Симеока, братъ же светому Савѣ, великый кнезь, роди сына жоуана Димитра, въ иночьскомъ же светомъ образѣ Давидъ. Съ же Давидъ роди Вратислава кнеза. Вратиславъ же роди Вратька кнеза. Вратько же роди дѣштеръ Милицоу. Снѣ же бываѣть соупроужница великааго кнеза Лазара и роди сныи три великоименитааго сего глаголю деснота Стефана, и Вѣлка, и Добровою. И много оубо лоза

¹ царствіи.

та процвѣте. Аште Константинѣю, аште ли же и Ликиниѣмъ нѣсть чоудьно. Исаавъ¹ бо, рече, роди Рагоуила, Рагоуилъ же роди Зара, Зара же роди праведьнааго Іова. Зри, колики цвѣтъ израсти боги и здѣ Авраамоу и Исаакоу.

ли. Здѣ же лѣно² нѣсть начети вѣсѣмъ сладькоюу и любослышнаоу повѣсть. Здѣ и страна та израштаѣтъ достоинни плодъ себѣ, имже много врѣме ликьствова, не тѣчию господина, нѣ любочѣстна отьца и друга ꙗко храбрааго, моудрааго и по всемоу кротьчанинааго. По нѣже ꙗко поуста бытъ и ꙗко изьсѣхши водьна паноушиа жьдааше и измѣнѣсна грѣшнѣствѣмъ многымъ оудостоѣваѣтъ се много, се достоиньства³ лучьшааго. Съ же нѣсть великий онъ и прѣславѣнни Лазарь, ꙗмоуже име ꙗкоже и сыноу ѿго. И онъ бо не ово имааше похвальнѣ, овѣмъ же оскоудѣнъ, ни же овѣми⁴ рѣтѣаше⁵ се, овѣмъ же побѣждааше, нѣ ꙗкѣ вѣсѣми дивнѣ бывааше, и да прочахъ вѣса оставлю, величанши бо ꙗкѣсна вѣсѣмъ кааже силъ.

ли. ꙗже црѣквѣмъ разньствѣе быти не отъ сего да не боудеть, нѣ сице прилоучи се прѣжде мнѣю ꙗко отъ дѣни царѣ Стефана, доушаноу рекомааго, и съборьниѣ црѣквѣ срьбьскаѣ отьцѣни се и къ хужьшомуу погружааше се, ꙗкоже млогашти отъ малыихъ некрѣ великъ огнь възгорѣваѣтъ се. Второе же измалѣтѣскыихъ родъ, иже ꙗкоже нѣкотори проузи на насъ излихъше се, овѣхъ обьводеште,⁶ овѣхъ же порабоштаюште, овѣхъ же нѣтѣноуюште и овѣхъ закалаюште, огнь ꙗкоже изьждаѣтъ⁷ и вѣсѣхъ сьтираюште, идѣже обрѣштаахоу⁸ се и присѣно вѣмѣштаюште се и гредоуште ꙗже оставшаѣ похѣсти и погоубити нечилюствѣно. И измѣнѣснѣ сего видъ безнадѣждѣнъ сьрѣтнаюштимъ намъ и не обраштаюштимъ се къ ѿдиномоу измѣнѣшѣстоу вѣсачьскаа.

¹ Исаакъ. — ² сѣи достѣпниа — ³ овѣмъ. — ⁴ рѣтѣе. —

⁵ обьводеште. — ⁶ измаждаѣ. — ⁷ обрѣтаахоу.

Бѣше оубо семоу прѣвоу оупражнѣнїе ꙗже небесемъ тѣчно, црковѣнаго мира и оустроенїа. Видѣ бо ꙗже растрѣгноутїе и вѣштї ꙗко нѣначинательноу, нѣ велико мѡудрѣць онѣ въ самыѣ вѣштї славоу възети и идѣже непоборимъ подвигъ, вѣмѣптаѣтъ се по срѣдѣ самъ, и ꙗко нѣлика нѡужда ꙗже бѣше приоумслити не небрѣже ни о ꙗединѡи и абїе оустрой сестрѣ обоихъ другѣ себѣ быти многа оуже врѣмене разлоученїе плакавѣвшихъ другѣ отъ другѣхъ.¹ Чѣто сего величанїе въ владавѣвшихъ на земли или чѣто богоу оугоднѣише.

ѡі. Много же оутвѣрдивъ на второу прѣходитъ. Иже оубо коѣгождо рода зре грады и страны и обители и цркви благочѣстивныхъ ови огнемъ пожигаѣмы ови же понираѣмы и множество оубиенїа и крѣви текоущее рѣкѣ и ина ꙗко нѣлика сїцевѣхъ сѣдѣваѣма. Ибо изъ давѣна грѣцкому скинтроу сѣмѣраѣмоу и Измаилитомъ оумножающїимъ се и испроливающїимъ се даже и въ западѣхъ постигнути, коушнѡ и Персы съ собою имоуште.

И да извѣстнѣе сїе изъяснимъ. Прѣжде царскааго града вѣдрѡузити се и прѣжде измаильскїе вѣры проповѣди бѣше нѣкъѣ дръжатель именемъ Хириданъ обладаѣ странами соушными посрѣдѣ Персїды и Армєнїею, глаголемыи нынѣ Ачамїе. Вѣдрѡуженоу же бывѣшоу царѣствоуѣштомуу градоу и нѡ мноѣ прѣшѣствии въ оулишенїи царєи грѣцкихъ обрѣте се въ царѣствоуѣштимъ градѣ вѡждѣ странѣ прѣдѣреченныхъ, иже обладааше вѣдаривъ се грѣцскими скинтри именемъ ꙗзыка того, ꙗко благороднѣишии и царскааго корєне. Братъ же ꙗго огосподи се въ отчѣствии своемъ, соуште ꙗперсѣскїе чєсти христїаннѣи сїи тѣ. Подвигоше же нѣдїи царѣ грѣцкааго на брата своего ити, въ отчѣство же свое. Иже и възиде съ² вѣсѣми грѣцкими скинтри. Грѣды же оужасааше се, бо ꙗже се брата

¹ со другѣ другѣе. — ² и.

своего. Постигъшоу же до странъ тѣхъ, слышавъ царь ачаминскій възложи на се иноческій образъ и изышъдѣишъ стрѣтаесть царя въ подобьи мѣстѣ. Иже царь оувѣдѣвъ и кто есть, внезапною и ть съ коня съѣдаесть и любезно цѣлованіе дастъ братоу. Выпрашае же о винѣ. Имоу же отвѣшта: коня миѣ польза и прѣобрѣтение іеже виновникъ быти толикимъ кровемъ пролитіе. Отъцъ нашъ оумрѣтъ по прѣстию же дѣдъ и прѣродителіе всенъ вѣдѣ всако, и изъ оумрѣти хоштоу. Сынъ же мой іединъ сы и ть изъ млада о господствѣ не радить. Нь понеже юности ради инокъ не можетъ быти. Соутъ монастыріе наши, іеже¹ отъци наши създаше въ іезыцѣ нашемъ. Дажь іемоу оубо снхъ и подысанихъ² подь нихъ, въ іеже окрѣмляти се и аште чь-то подь цркви и іеште приложити хошени: прочахъ же даждь, іемоуже хошени.

Царь же оумиливъ се и вса по воли іего сѣтвори. Отъ толѣ же сына іего чеда овладаахоу³ странами своими слоужаще гръчскомуу скинтроу. Прѣвзмагаюштимъ же⁴ Измалитомъ и восточниіе страны отысмъшнимъ, приваѣкоше страны оны, паче же и дрѣжатели въ тѣхъ проповѣдъ іеже въсѣмъ отъстоунити. Оувѣ. Іелико же по снхъ сыны Орькана глаголемяго, Соулимень, старѣи сн вожда ачаминскааго, прѣвпоука инока оного, поіемъ съ скиптри іего въ западнихъ приведе, живоу соуштоу Орьканю, именемъ Сеидиу, обѣшта іко іелика прѣимемъ, десетинъ градъ дамъ тебѣ. И съ Соулимень прѣжде на Калиноіе моріе прѣиде и отвори поутъ прочимъ съ Сеидіемъ, при цари Андроницѣ рать імоуштоу⁵ съ братомъ своимъ. Оумрѣтъ же Соулимень и Сеиди. Оумрьшоу же и Орьканоу, въздвизаесть се снъ юѣшини Орькановъ, Амоурать глаголемыи, и покори множайшихъ запада. Прочеіе же на благочестивааго князя Лазара въоружаесть се. Съ же не сътрѣиѣ

¹ иже — ² подысаная. — ³ овладаахоу. — ⁴ же и. — ⁵ імоуште.

прочее ждати и прѣнебрѣшти оуди свое, паче же Христовы, разсѣцаемы и отрываемы, нѣ яко да стоудь сихъ отъ вѣсѣхъ потрѣбити, или самого оумрѣти паче же съсѣвѣдѣтельстввати мучениемъ. Вывасть оубо обдыржимъ мыслями сицевѣми ведеть се на Измаилиты и сражению бывшоу на мѣстѣ нарицаемѣмъ Косовѣ бысть сие. Мужемъ ратыннимъ сѣратоушнымъ се прѣдъ скиптры, бѣше же нѣкто благороднѣе зѣло (Милошъ), своему господиноу югоже облыгаахоу завидештеи и невѣрна мѣнѣахоу. Тѣ же яко да покажетъ вѣроу, выкупѣ же и мужество, обрѣтъ подобно врѣме, оустрыи се къ самому великому начальникоу яко отбѣзае, юмоуже и яко поутъ сѣворыше. Югда же близъ бысть, и абие оплѣчасть се и вьнѣзи мѣчъ въ того самого грьдааго и страшнааго самодръжца. Тоу же и самъ отъ нихъ падасть. И въ пръвѣе оубо оудолѣвають¹ соунтеи о Лазарѣ и всприсмлютъ побѣдоу. Нѣ не оуже врѣме избавлениа бѣ. Того ради и сынъ того царя възмагасть на ны въ той самой брани и оудолѣваетъ, богу тако поноустившоу, яко да и великыи съ мучениихъ вѣнцемъ оувезеть се и иже съ нимъ. Чѣто оубо по сихъ; блаженныи коньць постизають оуспѣчениемъ главнымъ, прѣдъ югови въждѣлѣнии друзи, прѣдваряюще юго много оумилѣннымъ молениемъ юже прѣдъ юго коньць приети, яко да юговоу коньчиноу не оузреть.

Бысть же сиа брань въ лѣто 7504, мѣсеца Юния 11. Тѣ же оубо мученичества коньць приеть и видить се нѣмъ яко живъ въ нѣмъ самъ създа великоюу обитель глаголемоую Раввицоу, кѣмъ оубо отъ ихъже всприсеть и съ ими же ликествоуютъ на небесѣхъ. Тогда же, тогда не бѣше мѣста въ вѣсти странѣ той, идѣже оумилѣнныи гласъ рыдательныи и вьнѣ ничесомоуже подобешти се не слышааше се, юлико и въздохъ испльнѣти, яко оубо быти въ прѣ-

¹ одолѣвають.

дѣлѣхъ вѣсѣхъ сихъ Рахиль плачоушти се и не хотѣаше оутѣшити се не чедъ своихъ тѣчию, нѣ съ богоизбраннымъ господиномъ, **яко** нѣсть и нѣсоуть.

к. И тѣ оубо постиже въ благостойтельныа и прѣбывающа да оставимъ о црквиныхъ и обителемъ любочестныхъ заданиа и плещенихъ раздрѣшениѣ и милость **яко** отъ источникъ изливанемоу всякоѣ добродѣтели видѣ и заповѣдъ съвршениа.

ка. Въ своемъ оубо животѣ създа грады тверды, създа же и Кроушевыѣ глаголемы, въ шемъ же създа краснѣишоу црковъ великому првмоученикоу, архидиакону Стефану въ мольбоу о приснопомыниѣмъ сынѣ своемъ. И сиа оубо о сихъ.

кв. Львъ же онъ иже и громъ нареченъ по своимъ ихъ **языкѣ**¹ тѣзоименитъ, **яко** сиѣшню възвращаетъ се къ вѣстокомъ **яже** сѣсти на прѣстолѣ отчимъ и царьствіѣ отъ вѣсоуду оутвѣрдити. И аште кто о сихъ поносить ми, **яко** въ кою пользоу сиа вѣмѣштати, и таковыи да шѣдые въ царьственихъ книгахъ лѣтоисанихъ и оувѣдетъ **яко** царьствовавшей прѣжде аште въ Исросолимѣ древнѣ, аште же и въ царствоующимъ градѣ коуныю окрѣстенихъ житиа писанию прѣдають множаѣ и пространнѣѣ, како бо извѣстнѣѣ житиѣ благочестивымъ и светнымъ господамъ нашимъ сѣтворимъ. И оубо назнаменати довлѣсть.²

кг. А **яже** оставшей сирѣ и отъ сихъ расхыщенна³ оужасающе се, не бо тѣчию отъ Исмаилитъ бѣда належааше, нѣ и зазадний окрѣсть на брань оуготовише се. Къ тому же и междоусобныхъ раздѣленнѣ **яже** симъ подроучени, ини же **яко** свои оуди бывшеш, **яко** съ Мардохеємъ въ гаданихъ наче же пророчѣствнихъ сыновнихъ решти **ямоу**⁴ и се гласъ и выпль, мльвы, громи и троусъ, и мльва на земли, и се не два змиа нѣ мнози съ прѣсыкающими

¹ языкъ. — ² довлѣсть. — ³ расхыщеніа.

се, **ѣже** приидоше брати се. И бысть гласъ и съмоутише се вса отъ гласа вышѣхъ ихъ, вѣсѣмъ людемъ днню тѣма и сѣмракъ и мѣвы и брани, и оуготови се всакъ **ѣзыкъ** брати се. И възвнхомъ къ господоу отъ гласа вышѣхъ ихъ и бысть отъ источника мала вода многахъ и рѣка велика, свѣтъ и сльнце всѣхъ и рѣки възвнхше се и пожръше славньныхъ. Сѣмъ оубо еиде, посылають се ходатаѣ отъ сѣмисла великааго и тѣ бо рече, **ѣкоже** Навоуходоносоръ въ оумѣ своѣмъ обимоу вселенъноюу **ѣко** и **ѣ**иде роукою моѣю. Ходатаѣмъ же съгласивъшнмъ¹ съ госпождею благочестивою о дщери **ѣ**и мньшой Оливерѣ и съ свѣтомъ патриарха и вѣсѣхъ свештенныхъ събора и всею синьклита, выдаѣтъ сию въ женоу Амирѣ великому, въ **ѣже** сыпасено быти стадо христоименитно отъ вѣкъ гоубештихъ **ѣ**. Идетъ же тогда и присьноомьными братъ сѣмъ къ самодръжцоу съ сестроу и отъ толѣ порабощена бысть срьбьскаѣ страна **ѣже** самъ Стефанъ и съ братомъ своимъ Вѣлкомъ и съ блгородьными своими и съ прочими на всако лѣто въ слоужение **ѣ**моу приходити. Обаче же отъ толѣ великыи царь онъ не **ѣкоже** Максимѣанъ, въ любочестнѣмъ красѣане² се лѣстивыи о велицѣмъ Коньстантинѣ въ **ѣже** погоубити того, въ съ всакою истинною и чистою любовию **ѣ**лико о снѣ възлюблѣнѣ къ сѣмоу належааше, **ѣкоже** обрештеши въ главизнѣ, и прѣдъ вѣсѣми всточьными сѣмъ свѣтааше се **ѣкоже** итѣкымъ сльнцемъ вторымъ или прѣсвѣтлоу днницею.

кд. Достославная же и велемоудрѣная мати и многныхъ избранныхъ матери прѣвсходештиѣхъ оставши **ѣкоже** по Соломоноу рещи моужьствѣнаѣ жена оубо и сѣхъ ни **ѣ**диной³ добродѣтели изоставши, **ѣкоже** вѣдетъ окръстѣнии всѣхъ милости почрънхши отъ тоѣ роукъ **ѣже** надѣхавшии се и вѣсприять. Нѣ и въ начелѣ толѣцѣ соушти и мирьскыхъ вѣштен, въ ихъже недооумѣти и въ лѣпотоу бѣше не

¹ съгласивъшнмъ се. — ² красеше. — ³ **ѣ**диною.

жена тъкмо нѣ и многи въ свѣтъхъ дисекъ. А ꙗже божь-
ствинныхъ и свещенныхъ оукрашения, кѣто изречець цръ-
квямъ же и обителемъ любочѣстнаѣ раздахнѣ! Кѣто не
оудивить се зрѣ сѣцевому съиреженію къ єдиному въ-
зирающтихъ богоу и въ чинѣннихъ прѣвѣсходити заповѣ-
дей и вѣштѣна исправлѣне воздааше се.

лк. Чѣто же оубо о иже¹ отъ сихъ всенѣвшихъ рекоу;
прѣмного бо ꙗже онѣхъ показавъ въ себѣ и прѣвѣсходно
и єдинъ побѣждъ вѣсѣхъ пришедъшихъ. Подобааше бо всако-
страннѣ быти и ваче ꙗсѣства плодъ дрѣвъ² иже при исхо-
диштихъ водъ насажденныхъ.

лж. Семей бо касаетъ се помышлѣю ꙗслико въврѣшти себе
въ океаньскѣ строукъ неперѣлаванемъ и не искоусимъ,
нѣ обаче вѣнами житиескими³ аште и обоурѣваемъ, пла-
ванію выдахомъ себе, ꙗко всекраи чѣсть нѣкоюу възьмѣше,
не бо тѣчию нѣ аште изъ дѣтѣска пришедъше ꙗсмы въ
рабѣство ꙗмоу, нѣ сѣхъ прѣжде соушта и въ семь ꙗго ко-
сноути се не събрахомъ.

лз. Тѣ оубо всензредьни и ꙗште юнѣ сѣ и роуко-
воздааше се благочѣстивыми и ꙗслико днѣ днѣ по всемоу
ѣвлѣаше се ꙗже въпрѣдъ хотѣшта ꙗмоу имѣже глаголааше
и имѣже творѣаше и имѣже подвижасѣмъ бѣше. Ибо ꙗкоже
глаголють о Александрѣ Филиновѣ, ꙗко ꙗгда гдѣ отѣцъ
ѣго бранѣ сѣтворѣаше, скръбе къ сѣвзрастѣннимъ ꙗмоу
отрочетомъ⁴ глаголааше: отѣцъ мой вса доблѣстѣхъ сѣврѣ-
шасѣтъ, азъ же не имѣти хощѣю чѣто. Сѣце и сѣ, отроче сѣ,
взираѣ на цръковъ глаголааше, ꙗко крѣпѣчаншесѣ осно-
ваніесѣ и красѣнѣшесѣ ꙗзъ въздвигѣю. О бранѣхъ же по-
добно и инѣсѣ подобны пророчѣствоу глаголы и просто къ
всакой хѣтрости вѣштен аште въ божѣствинныхъ аште ли
же въ чловѣчѣскѣхъ прѣмоудрости, имѣже аште касаше се,
доучѣша себе въ скорѣ отъ наставлѣющтихъ показовааше.

¹ иже. — ² дрѣвѣ. — ³ житѣескими. — ⁴ отрочетомъ.

Аште ли брашныѣ и поборительныѣ вѣшти и хоужества, **ѡ**же многими не оудобѣ исправляемо, вса снѣ ѡко отъ того самого зачѣнша се съдрѣжааше и прочимъ въ оуказаніе оустрашааше. Снѣ оубо вѣстѣ прѣоуподобленъ. И оубо же и тѣла красоты и силы слынце сѣ по срѣдѣ звѣздъ възрастившихъ, лови же изредѣнии паче прѣди бывшихъ, но **ѡ**коже Соломонъ **ѡ**гда глаголютъ паче вѣстѣ бывшихъ прѣжде мене въ **І**ерусалимѣ, и всакиими обычайми и словесы, имже приносеть се многаа и порабошталють се кромѣ крѣвѣ¹ и множицею. **І**еже бо многаа многашти² потроуждыша не оусиѣше воинства же и многыхъ кораблѣи оруужество, се **ѡ**дино благосвѣтіе оусиѣвасть. И оубо сицевымъ многаѣ по всеюдоу оуказаниѣ градомъ възетихъ великихъ и прѣдивившихъ, Вавилона же и Троѣ, **І**уръ **ѡ**гда быстро паиде на Ассурѣ и **І**лины, **ѡ**гда жени ради Менеласви³ **І**слени⁴ Трою разорили, и **О**емистоклеи Персы побѣждаѣ кораблѣи⁵ и Кееркенихъ творе бѣжати, комаръ жестокаго оногѣ льва, и множаиша сицева обрѣсти **ѡ**сть. И по **ѡ**еже чистота очинтасть доушоу и доблѣсть благооудобизнѣно вышѣдшеѣ въ благооучительство и **ѡ**диною въображѣ се нарастанаемо прѣбывасть и всегда възраштенію гредеть и **ѡ**ство **ѡ**коже рѣшити бывасть, се же здѣ слыниде **ѡ**коже оубѣленіе и сложеніе добродѣтели. И снѣ оубо прѣваго водѣства

лн. Възраста же съврѣшена иснѣвшихъ прѣшѣдша **ѡ**коже бы въ забвеніе покрывала находѣтихъ на великихъ величанша прилагаѣ въ сицевыхъ аште кто инъ полоучилъ бы честь кою оубо, великъ моудрѣствовалъ се бы страсти сѣ чловѣчскыѣ се же не снѣ тѣчию пострада нѣ и толицѣмъ величѣствомъ начельства ничѣтоже изостаи пользыниихъ, прѣбываѣ непоколѣбимъ, онѣхъ⁶ бѣже имже богъ

¹ крѣвѣ многашти. — ² множицею. — ³ Менеласви. — ⁴ Іслени. — ⁵ кораблѣи. — ⁶ онѣхъ.

противить се, **ѣ**же толико начельствоующиимъ неудобъ **ѣ**лико зггедомъ дивити се и ни отъ **ко**сгоже¹ истоуни поути праваго и царьскааго.

жо. О начельствѣ же вѣштен материними одѣваѣть се молитвами и отъчское достоинство наслѣдоуѣть и сдѣржительно свѣтлѣишии всемоу² **ѣ**вдѣаѣть се. Нѣ не и **ѣ**ште всемъ³ въ свѣршеніе произышдѣиимъ, **ѣ**же изъ начела плѣвелостѣитель дѣхволь бранѣ многоу въздвизаѣть възможниимъ **ѣ**ѣкниимъ, **ѣ**ихже отъцѣ **ѣ**го изъ начела подѣ **но**шѣ свои покорѣ, **ѣ**же равньство постигнути тынтаахоу се и изъ роукоу **ѣ**го избѣгнути и многоа оумишасиа виновнаа и тежкаа на нѣ сѣставляахоу, прѣдѣ Амуроу⁴ та⁵ припосеште, ови навѣтовающе **ѣ**ко Оугры на нѣ въздвизаѣть, **ѣ**ни же **ѣ**ко начельства **ѣ**смы самовластна и царьствію твоѣмоу слоужити хоштемъ. Тѣмъ же и ходатаѣ послаахоу се, отъ **ѣ**ихже **ѣ**динѣ бѣше Михаилъ именемъ, благороднѣ и вѣрнѣ сѣ присѣно воспоминаемоу и въ очи обрѣте се на нѣ клевештоушнии и ковь въздвижоушнии. Сѣ же бѣхоу Никола Зоикѣ и Новакѣ Бѣлоцрьковикѣ⁶ сѣ **ѣ**ниѣми⁷ **ѣ**ѣкниими. И оубо Новакѣ зовомъ приходитъ не вѣды **ѣ**сако **ѣ**ко **ѣ**вѣ быше дѣла **ѣ**го. **ѣ**го же оубо сѣмръти прѣдаютъ и въ дѣпотоу. Никола же бѣжа въ оутврѣженіе⁸ града, нареченны Островица, и видѣвъ **ѣ**ко не възможно **ѣ**сть **ѣ**моу оугонезноути отъ роуки господѣ своихъ, власы постризаѣть и иноческыи образѣ възлагаѣть на се, сѣ соупроужницею своею и чеды коуныи четырьми дѣштерьми своими. И тако сѣмилиивъ се сѣ благочѣстивыи и сѣ своею матерію остави тѣхъ въ **ѣ**сакои оградѣ.

л. Възиде же къ царю Бахзитоу сама та благовѣрнаа **г**оспожда о сѣхъ, **ѣ**ѣѣаше же сѣ собою и сѣродьницоу⁹

¹ когоже. — ² всеѣмъ. — ³ всеѣмъ. — ⁴ Амироу. — ⁵ тѣ. —

⁶ Бѣлоцръквикѣ. — ⁷ иныими. — ⁸ (скр. ѡврѣженіе) — ⁹ сѣродьницоу. —

свою, сыроужницюу бывшую деснота Оуглеше, дштеръ же кесара¹ нѣкогю. Сихъ оубо въ многыхъ глаголаныхъ же и вѣштехъ моудрѣшихъ соушти, юже приснопомни-
маѧ юкоже ставъ нѣкии и помощь выѣхаше, наче же въ таково(и) ключимой вѣшти. Призваномъ бо² бывшимъ имъ къ царю и въ оужасѣ быти юи, въ нѣгда сего оузрѣти, сихъ же отврзи страхъ всеѧкъ, къ нси рече, югда оузрѣти насъ того сиодобине. Иже оубо вса разумно тогда направаше своихъ потрѣбныхъ помощию богоматере, на нюже и оупованіе свое възложише.

ла. Възде же по сихъ и благочестивыи и присно-
помыслими Стефанъ кнезь о сихъ и юште боже се, по нѣже и нѣкими свѣтъми бѣше оуклонъ се оугрьскымъ съ ими дроугъ быти. И намы видѣвъ начинаніе свое невозможно боудоуштею и съ благочестивою³ матерію си свѣштавъ и принѣвъ къ восточномуу, здѣ по Соломоуу срьдце цареву въ роуцѣ божии отъ благодти твоѣѧ владыко, юко дѣломъ имъже тренетааше и оужасааше се, тѣмъ же вса въроу-
чине се юмоу, и не оукротимъ гнѣвъ къ милости и любви прѣклони юже юко сына сладчанина наказовати и оучити любзѣншыми словесы.

Юкоже бо приде къ Бахзитоу и юкоже обычаи юсть всеѧмъ събраннымъ по въкоушении сиѣдемъ кѣждо въ своихъ си отходити, съ не въсхотѣ изити, нъ ставъ стоѧше и въпрошенъ бывъ царемъ о винѣ отвѣшта владыко въ юже кѣто облыгати ме дряжавѣ твоѧи, самъ възвѣштоу сьгрѣше-
ніе мое юже къ царствію ти нѣции провѣштавъше ме съложили бѣхоу, юко юже отъ слоужбы царствихъ тво-
ѧго отстоуинти и Оугромъ дроугъ быти. И намы расмо-
трихъ вѣштѣ невѣѣстною и вѣснитѣніе⁴ дряжавихъ твоего въснومهюухъ и клетвы, придохъ, се животь мой прѣдъ богомъ въ роуцѣ твоѧи юсть, юже хощеши сътвори. Тѣ

¹ кесара. — ² Призваномъ же. — ³ си. — ⁴ вѣснитіе.

же въ малѣ оумльчавъ, диве се **яко** отъвѣшта сладкими словесы о възлюблене, и что на Оугрѣхъ оуснѣти хотѣаше; азъ бо землю **яко** свою възети хотѣхъ. Ты же тамо что имаша сѣтворити; кѣто ли отъ владычествовавшихъ и Оугромъ главою прѣклонъ, въ свое господство постиже; и воспоминаювъ по имени болгарьскихъ царей и прочихъ, ты же, рече, съ мною сы и аште оубо идеши, идѣже азъ не идоу, въ правдоу сѣмоуштаѣши се; аште ли же съ мною идѣже и азъ, сѣмоуштати се не подобаѣтъ. Владычествуюштен бо **ясмь** и аште мы на иныхъ не възидемя, ини на насъ не идоуть; воинствомъ бо крѣпчаншаа царствіа сѣдрѣжеть се и пространѣншихъ бывають. Тебе же инѣхъ **яко** сына старѣша и възлюблена вѣмѣхю же и **являю** прѣдъ вѣсѣми, моими же и вѣсточнымими.¹ Кѣто бо съ мною въ чѣсти сы **яко** же ты; Азъ же юже къ старости **ясмь**. Тѣмъ же или бранію или болѣзнию оумрѣти хоштоу.² Ты же сѣе съ мною живи, врѣме тогда похитиши. Сынъ бо мой мнози соуште вѣстати хотеть брать на брата и ти кждо ихъ молитвенники вачноуть сѣлати ти въ помощь себѣ или тѣчию любовь а не враждеваніе. Сѣцево врѣме полоучивъ, не тѣчию страны свое сѣдрѣжиши нъ и инѣхъ прѣдѣлы окрѣсть вѣсѣхъ земли³ своеѣ и наречени се вѣякъ сы⁴ и прѣсловоуштин дръжатель. И инѣхъ же землю свою сѣдрѣжиши въ области своеѣ. Нъ послушай мене и азъ възвѣштоу ти **яже**⁵ подобаѣтъ сѣтворити ти.⁶ Дондѣже **ясмь** азъ въ жити, потышти се и сѣкроуши сильныѣ свое и въ свою волю приведи; по **яже** тогда вѣсхоштенши и ничѣтоже оуснѣши. Къ томуу же аште благородныхъ, аште нишнихъ отъ своего вѣснѣннѣхъ въздвигни и сѣтвори славны и обладати вѣнѣтми съ тобою; клеветники же вѣсе низложѣ и подобныхъ имъ.

¹ вѣсточнымими. — ² хоштемъ. — ³ земли. — ⁴ си. —

⁵ **яже** ти. — ⁶ Нема.

Сидевшими и множащими словеса поучивъ царь, отиде тѣзоимениты въ свои и, о чудеси! кѣто когда сидево гдѣ слыша или видѣ. Виновна ꙗко даже къ смърти приходеша и ꙗко сноположенѣхъ приислѣюша область! И сидеви съвѣсти и се не отъ единовѣрныхъ! Кѣто ли сидево пророчество когда слыша отъ ꙗзычника, ꙗко въ свое вѣрѣе събише се вса въ дни наше, ꙗкоже по всѣхъ странахъ всѣмъ видѣти, не съкрывена бо ни въ оуглѣ сътворена быше, нъ прѣдъ лицемъ вселенныѣхъ¹ съврѣшише се. И оубо ꙗко да не кѣто нештоуѣтъ странѣо слово, но иже моужа немалѣтнина словеса въ пророческаѣ приоуподоблѣти, сидевни да възрѣтъ къ Каѣфиноу пророчеству, ꙗже рече: доучыше естъ единому оумрѣти за всѣхъ людѣи. Врховныи же глаголетъ: всако слово книжноѣ своему съказанію не бываѣтъ, не бо когда чловѣкъ своєю волеєю пророчествова.

лв. Шѣствие же намы въ свое отчѣство сътвори кнѣзь Стефанъ и приходитъ въ свои си всакою чѣстїю оукрашень, не тѣчию симъ нъ и отъ всѣхъ сильныхъ ꙗго, и скрозѣ же царствѣиъ всего и всѣхъ ꙗзыкъ, ихже Исмаилити подъ нощъ свои покорѣше, дивныи и любочѣстѣи отъ всѣхъ ихъ, христѣиномъ же всѣмъ молитвы изъ глубины срьдѣца възсѣлаюштитѣмъ, ꙗже възвыси господь рогъ избранаго своего.

лг. По сихъже оумышляѣтъ брань въ Воугровлахѣхъ² грѣдѣи оныи и величавѣи и въздвигъ се съ всѣми силами своими прииде и прѣшѣдъ Доунавъ въ лѣто 722, рати съвѣкоунише (се) съ великими и самодрѣжавными воєводомъ Іоаномъ Мирчомъ, идѣже множество неизреченоѣ кровемъ изливѣшѣи се бываѣтъ.³ Тогда же кралѣ Марко и Костанѣтинъ погыбають.⁴ Тоу же и съ кнѣзь Стефанъ съ сими господствоуштитѣи обрѣте се въ той брани, о немъ же намъ слово. Ибо вси си съ Исмаилити бѣхоу ꙗко и неволеєю нъ по ноужди, ꙗко же глаголютъ о блаженѣмъ Марыцѣ рекышоу къ Конѣстанѣди-

¹ вселенныи. — ² Оугровлахы. — ³ бываѣтъ. — ⁴ погыбаѣтъ.

ноу¹ азъ глаголю и молю господа **ісже** христ^іианомъ быти по-
моштьникъ, азъ же прѣвыи въ мрътвыихъ на¹ рати сеи да боу-
доу. Прѣшъды же царь въ своемъ смирениіе сѣтвори съ ними.

лд. Множество же наикъ неизреченоіе воинствъ царь
послала^ѣтъ, прѣшъдышимъ двоимъ лѣтомъ, на Босьноу сыныи
своими, съ нимиже и христіюлюбивыи съ князь Стефанъ въ-
зиде. Тогда бысть снѣгъ толикъ соушть, **і**сликоже отъ деревь-
ныхъ старьць възвѣститъ намъ, **і**слико сѣкоуштинимъ дръва
и по врьтѣхъ огонь възгнѣштаюштинимъ **і**егда же огонь разго-
рѣаше се, толико нѣгдѣ въ глыбину сыхождааше **ісже** соу-
штини при томъ и далече кроу оштоуштаахоу постигнути,
ти же не сѣахоу. И сицевыіе ради зимы мало отъ воин-
ства и плѣнникъ же изидоше къ своимъ странамъ. Тѣмъ
же и наикъ облыгава^ѣмъ быва^ѣтъ христіюлюбивыи съ **і**ко
виновныи сихъ погыбели, нъ ничѣтоже възможе оуспѣти
оклеветаюштен **і**сго, богоу помагаюштоу **і**смоу.

ле. И оубо же многыіе страны воєва^ѣтъ царь прочее
прииде на богохранимыи градъ, Коньстантиновъ глаголю.
Идѣ же оубо многими оумышлѣньми и троуды покоусивъ
се ничѣтоже възможе оуспѣти, оумысли съ оны страны
прохода морьскааго обйти и Галатоу глаголюмоу рвати,
идѣже подобно потроуждъ се нъ ни тоу оуспѣти възможе.

лз. Слышавъ же царь западныи, рекомыи краль, съ
всѣмъ воинствомъ своимъ прѣходитъ Доунавъ и борить
Никополь. Съ же въ скорѣ оставъ честь царьствоуюштааго
града рекомоу Галатоу соуштоу² на сѣрѣтениіе сихъ **і**ко
огнь разгорѣвшии идеть. Съ же краль имѣсть подъ собою
Оугры, и оубо прѣвѣіе нѣмьчкыи нарица^ѣтъ се¹ сарматни-
скы, германиискыи и оугрьскыи и прочее на помощь
сбравъ пришель бѣше съ множествомъ многомъ и неизре-
ченомъ. Сраженію же бывшоу въ прѣвѣіе возонетивыше за-
падныи царево воинство крѣпко зѣло, и наикъ³ громо-

¹ нь. — ² соуштоую. — ³ тако.

наречении онъ по всѣхъ скѣптрохъ прѣдъ текъ, възопети мно-
жасъ молчѣнїемъ и оучениемъ сицевыми глаголю: и гдѣ оубѣ-
жимъ отъ сихъ роукоу, аште насъ нинѣ до коньца побѣдити,
боудемъ бо прѣдъ ними въ острѣи мѣча, ꙗкоже си прѣжде мала
нами, чеда же и жены ваше въ роукахъ тѣхъ, ꙗкоже онѣхъ въ
роукахъ вашихъ. Иѣсть ли оубо лоучше намъ **ѣдиною нинѣ**
или оумрѣти или побѣдоу приѣти¹ надъ сими; аште бо побѣ-
димъ нинѣ, азъ наснѣтоу вы многа² и неизречена³ землѣ сихъ
блага.⁴ И тако нацы възмогыше и възвращыше се побѣдине.
И онѣхъ оубо извѣщахоу, онѣхъ же въ Доунавѣ и съ коньми
своими коушню потопише,⁵ иѣци же въ кораблѣхъ съ сво-
имъ ихъ крадѣмъ въ царствоующи градь бѣжаше и отъ
тоудоу корабљи по островахъ въ своеѣ страны сынасоше се.
Исмаилити же множество неизречено богатство тоу възеше.

Лз. Тъ же нацы въздвигъ се съ всѣми воинствы прииде
на Оугры и множество неизречено поплѣни. Тогда и Дими-
тровѣ прѣсели и Земльнѣ градь разби и нинѣ страны по-
плѣни. И по нѣже сѣи отъ Исмаилитъ быше и множаншаи сихъ
воинствоваше Оугры на Срьблѣ, не соуштоу тѣземенитому
семоу, и прѣѣше градь зовоши Борьчъ и поплѣнише многыѣ
страны. Сѣ же нацы оугрьскыѣ землѣ честь немалоу. И кѣто
изречеть междуу сими рати тогда соуштеѣ малыѣ же и вели-
кыѣ. Прѣѣмъ⁶ же громомениити съ царь и Солоунъ, ꙗкоже
и облада до раздрѣшенихъ⁷ своего и сѣзда коулоу въ нѣмъ
поврѣхъ града, юже царь кирь Маноуиль послѣжде разори
греды въ Аханю, ꙗгда Ежомилносъ зыда въ Аморрен, ꙗко да
не възысканиѣ боудеть отъ Исмаилитъ ꙗко сихъ зданиѣ. По-
кори же Вахзитъ и нинѣ многи ѣзыкы на вѣстоцѣ и западѣ.
Множасъ же вѣстоки воисваане, отъ ꙗже и Персы раз-
сверѣтивыше приидоше съ Татары коушню на нѣ.

Ли. Решти же о семъ ꙗвлѣнныѣ подобаѣтъ, по нѣже

¹ въсприѣти. — ² многаа. — ³ неизреченаа. — ⁴ благоа. —

⁵ потопише. — ⁶ прѣѣсть. — ⁷ раздрѣшениа.

здѣ тѣмъименити съ моужьство и доблѣсть изредьно показа.¹ Отъ здѣ же и порабощеннѣхъ освобождаетъ се, вышннимъ промисломъ, **а**коже и самъ въ завѣтѣ градьцѣмъ **а**гоже създавъ² дасть, пишеть **а**же отъ Косова порабощенъ быхъ исмаилитскомоу **а**зъкоу, дондѣже прииде царь Персомъ и Татаромъ и раздроуши тѣхъ и ме не отъ сихъ роукоу богъ милостию своею свободи. Отъ идѣже оубо приидь обрѣтохъ краснѣишею мѣсто отъ древнѣхъ превеликии градъ Вѣль градъ³ и по слоучаю раздроушенъ и запоустѣль, създахъ **а**го и възложихъ прѣсвѣтѣи богоматери. И прочахъ свободи жителемъ **а**го.

аю. Нѣ⁴ **а**же оубо о великои брани повѣсть. **А**сть оубо страна нѣкаа межда **а**ко быти Индѣи лежешти съ сѣверныхъ странъ и восточныхъ сеи, именемъ Отрарь. И та⁵ оубо страна⁶ **а**сть междуурѣчѣе, двоимъ источникомъ окроужаюштинимъ сию. И въ тои странѣ прѣбывааше нѣкто моужь синь **а**стера мѣста старѣишины. И бѣ моужь тѣхъ свѣтѣль и оустръмитель зѣло, именемъ Демирь. **А**же ишдѣ⁷ разбойничьски и обрѣтъ нѣкихъ пастыри⁸ порази тѣхъ и възеть овыде ихъ, идѣже и оустръмѣнь бысть въ погоу, отъ **а**гоже и хромъ бѣше. И сице оустръмивъ се сътежа имѣниа. Сътежа и тисоуштоу моужь подь собою и съ сими прѣвароу ошлѣчи се на нѣкогого начальника страны, **а**моуже име Камарадинъ, ияѣе подь собою десеть тисоушть. И побѣждѣ сего прѣистъ страну тоу и въ незнаоу тѣми десетію тисоуштами ошлѣчи се на самого начальника Персомъ, такожде прѣвароу вышдѣ въ самоую Персидоу, идѣже начальникъ персьскыи вышдѣ на стальнь, **а**сть же того и въ незнаоу обладааше вѣсѣми Персьи и бысть вѣсѣхъ вои **а**го съто и пѣтьдесеть тисоушть. По сихъ и окрѣстьныѣ страны все покори и отъ сюдоу плѣтѣни⁹ **а**благовѣзможъ и Дарна прѣвызвѣдѣ, окрѣсть же

¹ показавъ. — ² създасть. — ³ Бѣлградъ. — ⁴ на. — ⁵ тѣ. — ⁶ странъ. — ⁷ ишдѣ. — ⁸ пастыри. — ⁹ именъми.

дръже, испроливаѣтъ се оубо ꙗкоже источници иѣдни многоточнии, вса погубляѣхъ обрѣтаемаѣхъ. Въ малѣ бо послѣжде ꙗкоже Александръ вѣсоу Ієладоу не обѣтече, обаче и о западѣ хвалѣаше се, ꙗкоже напредѣ речеми извѣстѣиши въ главизнѣ четири десетной.

Сиде оукрѣпѣлъ се и прѣвзышѣдъ послаѣѣтъ ходатаѣхъ къ малѣиѣгромоименитому царю, дани и послоушное отъ него възнесоуѣ иже восточнаѣхъ и западныхъ похваляющаго и измѣждающаго и въ малѣ илюко хвалеша се царствоующии градъ всхитити. Тѣ же слышавъ сидеѣхъ и възнеистовивъ¹ се въ бранѣ изхвалѣаше се и къ опальчению готовѣаше се и злословѣаше² и жестока словеса посылѣаше, аште, рече, въ бранѣ не придеши. Ожесточи бо богъ семоу срдѣце, ꙗкоже и иегиптьскому Фараоу оному и свѣтъники своѣ не послоуша, ибо испрѣва избранники сихъ моляше послоушати мене, господи мои, и илюка трѣбоуѣтъ даждѣ, въ скорѣ бо съ прѣшѣдъ въ ина оуклонити се и тогда, ꙗкоже глаголаеши, вселѣиша въ роуцѣ твоѣи ѣстъ. Въ таниѣ бо царь глаголаше къ семоу сего тычию аште побѣждоу съ богомъ вса въ роуцѣ мои боудоути, аште восточнии аште западнии. И къ словесемъ Алибаше рече: иѣтъ ли больше, о възлюблене, да иди³ побѣждѣ того, всѣми възвеличю се или побѣдени конѣ въ моужествѣ приемоу, неже ли въ послоушаниѣ юмоу и слоужьбоу низвести се. Юмоу же пакы отвѣшта аште оубо кою отъ сихъ, благо аште ли же и обоѣхъ погрѣшнии кони любѣ инниѣмъ образомъ, зри. Ико же и идѣже царь съблюдахоу послѣжде, вышѣдъ къ юмоу рече: зри, господи мои, глаголы мои не обоѣхъ ли погрѣши реченаѣхъ тобою. И плакаста оба горько.

Иъ оубо перьскыи отъ злословіѣхъ възнеистовивъ се⁴ твораше впроуштоую крѣсть, покрываѣ горы и поля во-

¹ възвостовивъ. — ² злословѣше. — ³ иди. — ⁴ възнеистовивъ се.

иньствъ. Выхзъи же събра все воинство свое и восточныхъ и западныхъ, посласть же и къ приснопомынаемому кнзю Стефану **ѣже** **ѿко** **ѣлико** възможно съ избраноу войскоу своею приити. И Демиръ оубо вышдъ въ страны плѣноваше. Съ же гнавъ мимо иде того не вѣды, обрѣтъ же **ѣго** въ Анькирѣ оплчи се на нь. Сраженію оубо бывшоу друтъ друга попирахоу. **Ѭ**лико же избранныхъ перьскаѣхъ войска на приснопомынааго отлоучи се, **ѿко** оубо и прѣжде послуха на того отлоучена бѣше, **ѣже** оубо и воскликнувшѣ гласъ своимъ оплчише се и побѣдени абѣи быше и пожрѣше се остримъ мѣча же и кони срьбьскааго скинтра. Зре же обышдѣше **многѣ** **тѣмъ** **царѣмъ**, множество неизречено, и хоте того **ѿко** бы изручити, третицею въ брань выходить, съѣцаѣ и побѣдаѣ. Довѣдѣ же видѣ и своихъ вои оулишаѣмы, възвращаѣтъ се. Чѣто бо хотѣаше и сътворити въ толикихъ тысоуштахъ и тмахъ кромѣ подааниа божіа; А **ѣже** множество **ѣгови** побѣды тогда бывшеѣ, отъ всѣхъ **ѣсть** исповѣдоуемо и досѣтослышано. Возвращаѣ¹ же се, расточышимъ се варваромъ и прѣдъ пролихъвшимъ се по всюдоу **ѣдн**аче гонештихъ побѣждааше и окривавѣшоу имѣаше десницу. И кто оубо изглагоистъ **ѿже** тогда и **ѣлика** поути оногѣ неѹдобизнѣнааго о **мнозѣ** **належаннѣ**!² Ибо и морѣ рекоюѣ **ѣгда** прѣити хотѣаше **ѣже** отъ сѣвернааго³ и **ѣлиспоньскааго** токи творештаго и выходештее морѣ **ѣже** простираѣтъ се даже къ Камарии, и се не оудобѣ възможно бѣ, за **ѣже** землѣ **измаилѣтскѣ** и броды и пристаништа. Тѣмъ къ царьствоуштомуу градоу оукланѣтъ се. Нѣколицѣ же отъ воинства **ѣго** отѣдѣше се придоше прѣшдѣше морѣ и мало мимо шдѣше Аньдрихновъ градъ изсѣчено бысть **нѣкоимъ** Саражею,⁴ **ѣгоже** изъ начела гла-

¹ възвращаѣтъ. — ² належениа. — ³ сѣвернааго. — ⁴ сѣражею.

голють доблаго¹ страдальца смѣша и яко ненависть имоу-
шта и къ снпоу его. Изъсѣчено же бысть воинство се въ
лоузѣ чрномишнѣстѣ..

ж. Нъ якоже и прѣжде рѣхомъ какова восточная
тогда всприимше вьнезапноу Прѣдреченни бо Демиръ въ
малѣ съ ниже къ югоу и Югнитоу странами всю Юладоу
не обьтекъ, аште не глаголаше се бы имоу о Иеросалимоу,²
отъ егоже страхъ приимъ възвращаесть се. Глаголють бо,
яко югда прииде и стѣны Дамаскоу низложи,³ хоще тоу
же на Иеросалимъ везити, рѣше имоу, яко отъ начала
никтоже отъ всѣхъ озлобившихъ Иеросалимъ не бысть
не всприимъ богомъ отъмыштеніе. Ты же сиеца града
не озлобивъ мимо ити не можеша. Къ тому же поутъ къ
землямъ югнисьскимъ вьзедьши соущи сиецевымъ си-
ламъ ты же оусьсуждениа такова не имаша ни же ко-
рабае. Тѣмъ же къ Иеросалимоу шествіе оставлютъ.
Обаче же по востоку прошде, и идѣже приидоше кто
изречеъ ялика зла отъ него всприимше жителіе странъ
онѣхъ! Неповиноуштелъ⁴ се грады въ прѣровы съ женами
и чеди засыпаниа, и звѣремъ выдадениа и ины множащесѣ
не милостивны казни и потрѣбленіа! Глаголють бо и се,
яко вьзведоше его възможиа его юже⁵ видѣти множество
отрочеъ пометноутихъ плачоущиихъ се, юда како на
милость прѣклонитъ се. Тѣ же множество сихъ оузрѣвъ
повелѣ коньми тешти поипрати отрочеъ ногами. И тогда
речеъ свободихъ тѣхъ отъ злобы и троуда мира сего. И
подобная симъ многая сътвори. Къ тому же⁶ прѣвари
и навѣсти царствиомъ. Глаголють бо и се о немъ, яко
приидѣшимъ аноклисареи царствіа пѣкоего въскрани
мора горами прѣвысокими къ странѣ тои, непрѣходно
крожѣ юдиноу стѣе, на нѣже стѣльнъ крѣнькъ създанъ

¹ доблаго. — ² Иеросалимъ. — ³ ралори. — ⁴ неповиноуш-
тени. — ⁵ сего егоже. — ⁶ же и.

и състь блудни стъзоу тоу. Демиръ же пить крови много зѣло. И повелѣ привести поклисаре **иже** оувѣдѣти о вѣшати **яко**. И тѣ сътвори се **яко** боле зѣло до смърти и съслагасе се по воли ихъ. **Ю**гда же начеше съглаголати, начеть кровь оноу бловати и **яко** оумирати, Тѣмъ же **имъже** повелѣно бѣше по^ие^{ше} поклисаре вѣнѣ, таже мало по^жда(вѣ)ше отпоустити тѣхъ. **Иже** шдѣше къ господеву своему радостъ възвѣштаахоу, **яко** оумреть Демиръ. Тѣ же поштію оутрѣми се у пиргъ онъ неоутврѣженъ обрѣтъ и того възеть. Освитаяншоу же постигъ и начельника страны то^ис **и**емъ и страну раздроуши. И сицева^м творе **якоже** крилатъ по вьсюдоу обѣтече и идѣже самъ не идѣаше, воинство **его** обѣждааше, **якоже** о Анькиры ¹ **ю**гда великоюу брань сътвори, въ незнаоу воинство **его** да^{же} до обонхъ мора вьса ² по^ид^оше.

Вьзврантъ ³ се оубо идеть въ свои си възьмъ многіи^и и неизреченни^и користи отъ вьсѣхъ царьствии сихъ. Дръжатель^и же нигдѣже остави, тѣчию бо раздроушааше и измѣждааше вьса, **якоже** и хвале се глаголааше **си**хъ, **якоже** и Александръ македоньскыи не земліи и страны възеть нѣ **яко** на пороугани^и свое^и землю обѣтече. На вьсакомъ бо идѣже прихождааше **яко** пороугани^иемъ и^икыи^и малы^ис дары даа^хоу **и**емоу и прѣклоньства, вьса же сами въ роукахъ сьдържаа^хоу. Онъ же и больша^м даровани^ихъ тѣмъ пода^хше. Глагола же **си**и^и глаголы къ поклисароу рекомому Аидиноу,^{*} **ю**гоже присьнопомѣшныи къ томоу посла о и^икыи^ихъ **яко** оутврѣженни^ихъ паче же на възискани^ии сестры **его**, юже **яко** илѣшницюу⁴ съ вьсѣмъ Вакъзатовѣмъ възеше, юже⁵ и мно^гѣмъ разоумомъ отъ тоудоу изводити. Глаголааше же тогда и **си**хъ **яко** югда въ западны^ихъ придоу къ вамъ, не вьсточныи^ими странами придоу нѣ отъ сѣверьныи^ихъ странъ по соуши

¹ и о анкыры. — ² и се. — ³ и вьзврантъ. — ⁴ илѣшница. — ⁵ еже.

* са стране: Радославъ.

запада обѣтекоу. Идѣше бо въ своѣхъ, ꙗко избраниишеѣ брани оумислити. Инѣдию же съ западомъ, Амазони же и въсе коньце воєвати, не вѣды ꙗко изидеть доухъ ꙗго и възвратитъ се въ землю свою и въ тѣ днь погыбноутъ всѣа помышляющаѣ ꙗго.

Посла же ѿште близъ си къ царѣствоуѣштомуу граду поклисаре ꙗже съгледати того и глаголати, по слоуху бо величашеѣ иѣчто въ мирѣ семь мѣѣше сего и крѣпѣчашеѣ. Си же ¹, богоданнимъ свѣтомъ зреште ѿште на ошѣствии ² поклисаремъ рѣше: не възможете по соуши проити нѣ въ корабли къ иверьскымъ странамъ идѣте съ нашими къ възможномуу семоу. И пождавыше послаше, ѿхъже въ море въврьгше, възвративыше се, и сиде безъ вѣсти бысть ꙗже тамо. Рѣше бо, корабъ истоне. Возврати бо се Демиръ въ Перьсидуу. Таже опльчи се шѣ въ Хь-тай и отъ тоуду въ поустыниѣ Домоуханъ странъ глаголющихъ. Но сеиже земли сѣѣше ³ прого за .з. мѣсець, еже ништа воєскамъ быти, ꙗко сего ништеу проити по поустыниѣхъ множествоу оному не изреченому, воємъ ꙗго, до прѣдѣлиихъ странъ мира. И сихъ съврѣшивъ възврати се въ отѣчество своеѣ Отраръ глаголюмоѣ. Таже пакы въздвигъ се съ вѣсми воишѣстии прииде въ Охтай и въ сихъ прѣдѣлѣхъ осямѣ, идѣже прѣмногыѣ ради зими множество вои ꙗго измрѣти. ꙗгда и възвѣстити ꙗмоу, ꙗко .р. и .і. шаторъ оѣсташе поустѣ, помрѣше бо соушѣи въ нихъ стоудению, онъ же .к.-ми кожоухи ⁴ одѣѣвъ се и иде самъ видѣти бывышеѣ, и всѣа не възмогъ пастоѣште ѣ ради зими съгледати възврашѣѣти се въ становнаѣхъ своѣхъ и отъ сицевыѣхъ стоуди прошѣстивѣхъ въ оутробоу ꙗго събра врачевъ много хоудожыѣшнихъ. Они же посиѣшше се и непаѣмѣѣтно даше ꙗмоу мѣсть варень, и пивъ растрѣже оутробоу ꙗго и .з. днии лежавъ, по шестихъ днѣхъ крѣвь

¹ Си бо — ² ошѣствии того. — ³ сѣѣше. — ⁴ кожоухими.

проиде его оусты и афендрономъ. И три днии ѿше прѣбывъ оумрѣть. Воишество же его разиде се въ свои кждо. Сынъ же его одръжа Перьсы. Сего же Демира въпоукъ именемъ Шароухъ нинѣ обладаѣи ѿсть въ Перьсѣхъ.

ма. Мы же на прѣдлежащихъ да възвратимъ се. Благочестивии же князь Стефанъ постигъ оубо въ царствоующи градѣ коуныи и съ братомъ своимъ Валькомъ и отъ всѣхъ любочестныѣ гласы слышааше, ѿлико къ нѣкоѣмоу слыноу визирати мыѣахоу. Тогда же и деспотскааго сана въсприѣмлетъ¹ отъ благочестивааго царѣа Іоана. Сего бо аносекъ своеѣо оставилъ бѣше царь кирь Маноуилъ въ мѣсто себе, оутѣшнѣемъ прѣжде реченнымъ Бахзитемъ и къ римскимъ старааго отъишь² бѣше въ ѿже съединити црковъ и брани въздвизати въ отъмышнениѣ и избавоу. Юже бо лѣта многахъ одръжааше царствоующи градѣ, гладемъ затворенымъ гиблѣмъ иѣции бо поштию избѣзаахоу, прочимъ же ништимъ повелѣваахоу изити.

ма. И оубо съ благочестивии Іоанъ въсьезаниѣ съ галатскимъ не мало сѣворъ и ѿко въ царствоующимъ градѣ видѣ того, многыѣ и неизреченыѣ радости исплнѣи се, съкнѣствоуѣ семоу въ царственныихъ и вѣица подасть саноунааго, ѿгоже самъ себѣ исплелъ³ бѣше и своимъ храбрѣтвы и подвигы благостраданными. Къ тѣтеви же своеѣмоу Іоанъ царь въ островъ митилинскыи послааеѣтъ ѿже приити съ корабьми въ ѿже допроводити его въ Арбанасъ тоудѣ бо бѣше томоу тыштаниѣ ити. Съ же не обѣиъ се, подоучилъ бо бѣше свѣтлоую дньицоу въ градѣ своемъ видѣти, и въ семь же избранѣишемъ и краснѣмъ градѣ Митиленѣ не бѣ мѣста идѣже любочествоуѣ съ Кафолоуи, обвожденнѣи и гобзы сънодоблѣи, въ садохъ же и раѣхъ своихъ, възванихъ⁴ же : многахъ лѣта владыко, ѿкоже обычаи царьскомоу чиноу.

¹ въсприѣмлетъ. — ² отъишь. — ³ исплелъ. — ⁴ възваниахъ.

Тогда оубо и дѣштерь сего дръжателя оузрѣвъ съ прѣ-
высокии, о немъ же намъ слово, юже послѣде въ женоу
пойтъ по матери бо и снѣхъ аненсѣхъ царю Маноуилоу, отъ
югоже и тоснода и родъ тѣ Палеолози нарицають се. Гла-
голю юмоу тогда Каѳеолоузы съ юже хощещи отъ дѣштерии
моихъ поими въ женоу себѣ. И снѣхъ оустроише се съ съ-
вѣтомъ и съдѣлованіемъ царице Іоанозы, сею сестры.

И тѣзоименитому деспотоу оубо жѣдоуштоу приоутврѣ-
жденіи кораблемъ въ островѣ и съ братомъ своимъ Вль-
комъ въ снѣхъ соуштемъ имъ, прииде отъ западныхъ странъ
царь грѣхъскій Маноуилъ къ Калинолю, идѣ е и снѣхъ по
анѣкирьстѣи брани старѣишии громоименитааго сего, гла-
голю же Визита, прииде отъ вѣстока. И тоу оубо съ въ-
мори, овъ же на соуши друголюбию крѣпко сѣтворише,
юлико отѣць съ синомъ.

Тогда же и Солоунъ възвращаетъ се въ роуки Грѣ-
комъ. Семоу же Имоусоульману царю вѣса дѣла благахъ
бѣахоу и благоразумнахъ, тѣчию виноу наче инѣхъ въ-
сѣхъ царь побѣжденъ бываше и никогдаже отъ вина оупра-
жнѣаше се, юлико послѣ же вина ради и царствіи ли-
шити се.

мг. Радостно оубо быше съ царемъ грѣхъскимъ друугъ
отъ друуга. Приходить оубо царь грѣхъскій въ царствоу-
ющіи градъ, юмоу же юко отѣцоу повинуюе се Іоанъ въ
Солоунъ оукланѣетъ се: того бо тогда дасть юмоу въ окрѣ-
мленіи. Дастъ же се прострѣтиє тогда царствоующемоу
градоу даже до Визы и по мороу чрѣномуу выше, о снѣхъ-
врийсконъ же странѣ и прочахъ, юште же и ахайтѣскимъ
съ солоунѣскимъ и светонъ Гортъ Аѳонѣцѣи. Глаголють же
и се, юко възможно бѣ тогда Іоану царствіи съдрѣжати
царствоующааго града. Глаголють же и се, юко вѣштѣи
глаголаахоу Катакоузиноу: вѣстави поими царствіи свое,
юко благородѣишии и свѣтѣишии и древлѣишии грѣ-

чскихъ царей племе. Того бо тогда въ мѣсто брата възлюбленнаго оставилъ бѣ съ Іоаномъ царь, нѣ тѣ не въсхотѣ роуки на блаженааго Мануила въздвигнути. И царь оубо избранныи съ сѣдасть на прѣстолѣ своимъ, благодарѣ бога о всѣхъ бывшихъ, изводеннааго скрозѣ огнь и водоу въ покой. Бысть же оубо великаа брань въ Анькирѣ, въ лѣто джаі. и оубо чеда Бахзитоа оудръжааше се въ восточныхъ. Махаметь султанъ въ горькии земли иже на концы всѣхъ братей царствова изредыше же и свѣтыше. Моуси же прибѣгъ въ Татарѣхъ а Сѣбѣгъ же въ Анатолии, доидѣже Имоусульманомъ оубиенъ бысть. Моустава же оумрѣти.

мд. А иже въ западныхъ оутвърди се Имоусульманъ сы и оувѣдѣвъ о деспотѣ Стефанѣ иже быше и идиакъ къ западнымъ мѣстомъ гдѣ любо изити хощетъ и самъ къ западнымъ оукланисеть се съ всѣми своими. Вѣхоу же тогда съ речениимъ Моусульманомъ и сынове сестры старѣишице деспотови Марне, иже и не хощете Тоуркомъ побараахоу, ни бо инако възможно бѣ. Тѣмъ же и посланъ царь повелѣ поуте съдрѣжати и стрѣшати по земли сихъ, ни бо иноудѣ възможно бѣ проити благочестивому сежоу.

ме. Богъ же бѣ премыслиши доучыша о немъ, іако да вѣстнѣю славою прославить се. Воздвигъ бо се деспотъ отъ прѣдреченааго острова корабми идѣаше, и іако бысть пристати ѣмоу въ Арбанасы, съ великими любочѣстиемъ сръѣтають ѣго господинь странъ тѣхъ. Вѣ бо и зеть ѣмоу. Съ бо арбанашьскимъ господинь, Гюргъ име ѣмоу, послѣ бѣше Іеленоу сестроу ѣго въ женоу, отъ неіе же роди сына Вальшоу, иже и тѣ бысть господинь земли тоіе, всакными добрыми дѣлы сице. Дастъ же въ оувѣдѣніе благочестивой госпожди матери своимъ деспотъ, зеть же ѣго выше ре-

ченни подасть юмоу воинство, юлико възможно, въ юже до-
 проводит того. Продоуштоу же юмоу и приближающтоу
 се къ прѣдѣломъ срьбьскыимъ, идѣже прьваа архиеписко-
 пиа Срьбляемъ, и что по сихъ подобааше сътворити съ-
 дръжештиимъ толикимъ сильнымъ поуте и извѣстѣи въ-
 сачьскы испытоуштиимъ и множество много соуштеи; ꙗкоже
 рече Омиръ бытиа троадьскааго Юлиномъ аште и къ двѣма
 ниже Араклии, съ же къ толицѣмъ ꙗкоже решти юдинь,
 ꙗкоже малѣиа огнь влагають¹ бранемъ и размѣштитъ и
 побѣждають. Приишь бо на Косово, идѣже и отьць юго
 и оувѣдѣвъ многихъ соуште, раздѣлають вою соуштею съ
 нимъ въ два пѣлка, ꙗкоже Илковъ древлѣ, ꙗко да аште
 юдинь изсѣченъ боудеть, друуги сънасетъ се аште же
 юдинь братъ надеть, друуги стадоу благочыстивому па-
 стырѣ останеть. Бѣше же приишло и оть матере юго тышть-
 лѣишею воинство, обрѣтышею се въ скорѣ матерынымъ
 поспѣшениемъ, наче же врѣменнымъ закъспѣниемъ² и
 оскоудѣниемъ, и оубо множишею воювъ дають братоу сво-
 юмоу Валькоу, самъ же малѣишоу четь съ собою възъмъ
 идеть въ брань. И исмаилитьскому же воинствоу въ далѣ
 соуштеи, въ два пѣлка и тѣмъ раздѣлышимъ се, выходитъ
 же самъ ꙗко на прѣдѣлъ иѣки градьчаничскыи глаголю-
 мии, идѣже съ прѣди застоунившихъ того обрѣтають. На
 ихъже зѣло мужьствѣи опальчи се, юлико того оузрѣвшихъ
 тѣмъ, друугъ къ друугоу възкликнуше: възрите, възрите
 Лазарева сына. И абию съ словомъ бѣгоу се юше. Съ же
 окрѣваваааше десъницоу свою въ мѣсти крѣви врагъ своихъ
 и бѣше тогда решти пророчьское оно: десъница господня
 сътвори силоу и десъница господня прослави се въ крѣ-
 пости и множествомъ славы твоею сътрѣль юси съиостати,
 и тако поженѣаше юдинь тысоуштоу и два двигѣта тѣмъ.
 Отъ толѣ оубо страхъ и трепеть отъ сего приимъше.³ Юти-

¹ налагать. — ² закъспѣниемъ. — ³ приимъше.

нии же братъ сего онлчи се на нетиѣхъ своѣхъ ити, христѣаньское скинтро, ѣгоже разбивше гнаше. Бѣше же съ Гюрѣмъ нетиѣмъ ѣго иже послѣжде десноть бысть вѣсти земли сръбьской и нѣкни исмаилитьскни възможнѣ воєвода ради пазираательства вѣри ѣже къ царю. Бѣше же тогда и кесарь Оуглеша съ исмаилити и тѣ много слоужениѣ сѣтвори съ сьланиѣмъ къ благочѣстивомуу изъ сихъ, сихъ сьвѣты и ковы възвѣштаѣ, таже по малѣ и самъ прибѣгъ подѣ крылѣ деснотю Стефанюу и землю свою отъчскоую Враню и Иногоштоу и Прѣшево прѣѣсть и оудръжа. И бысть ѣкоже нѣкоѣ крыло христѣаномѣ.

мз. По брани же сѣи великои градьчаничьской приходити оба брата въ свои градь Ново брьдо, градь сребрьни въ истинуу и златиѣ съ оубо съ побѣдоу, овѣ же ѣко побѣждень. Сего же благочѣстивни ѣко браньномуу хоудожьствоу пооучити хоте, ѣште же и печалоуѣ о погыбьшихъ воєхъ, изрече нѣкакъ прѣкакъ словеса на нѣ. Съ же мало пождавъ и врѣме благополоучно обрѣтъ бѣжа къ Имоусоульманюу. Тѣмъ же всеизбрапакъ мати сихъ, гнавъши даже въ прѣдѣлы исмаилитьскни, ѣго же на пользѣнѣ мѣстѣ не постигъши, възвратити же се изъ странъ исмаилитьскихъ не възможе. Тѣмъ же даже и къ Имоусоульманюу приходити и съжиривъ съ благочѣстивнымъ сьномъ своимъ възвращаѣтъ.¹

мз. Радости же тогда не изречениѣ кѣто исповѣсть, запоустѣвши въ истинуу земли и настира сѣцева въсирѣмъши пакы. Пришѣдъ оубо въ отъчѣство свое ѣко Коналъ отъ глыбокихъ горъ лоужьныхъ изышѣдъ оужасѣно приходити огнь отдыхаѣ и оужасаѣ ближнихъ и даальныхъ, сѣце изышѣдъ и обышѣдъ мълниино сѣкше грѣме, сьмоуштаѣ не покараюштихъ се отъ выше дѣлъ сьмоуштенѣхъ. И всѣако печѣстнѣ поцрано бысть и оустраши се, роуцѣ

¹ възвращаѣтъ се.

оубо отъѣкоше се неправдѣствоующтихъ и злѣ прости-
раемѣ, правдѣ же процвѣтши и плодъ носивши. Не из-
гоняше скорь къснештааго, ни же богати оубогааго, ни
же прѣвзимааше прѣвзмагаѣи прѣдѣли ближнихъ, ни же
исхождааше мѣчь възможныхъ ни же праведныхъ кровь
проливааше се, ни же злословиа ни бледиваа прѣбываа-
хоу, ни же начельствоующтихъ облыгания ни же прѣ-
славныхъ по чиноу прѣзрѣнихъ, ни же ина подобнаа. И
єлики оубо тогда ¹ свѣтомъ царя сѣмѣри! или кѣто не
вѣрствнемъ своимъ погоуби или неслоужбою или конемъ
любо образомъ нишѣ бѣше, сихъ по прѣвому достоинь-
ствоу посаждааше и почитааше даже въ дрехлихъ соу-
штихъ, єже мѣста отъческааго или дѣднихъ или прѣдѣднихъ
ничѣтоже лишити се. По соудѣбахъ бо божьствныхъ гла-
голааше о сгрѣшившихъ ꙗко двѣ отъмыщенны не быти.
Не сгрѣшшааго же ꙗко ништа соломоньскы милоує по-
читааше. Бѣше же въздвигъ отъ испрѣва ꙗкоже решти
садъ многъ красныхъ свои ови надъ вѣштѣми начельники,
ови же тѣлоу своему съблюдателю, иже и вѣноутрѣниси-
шии чинъ бѣше. Инъ же пакы вторни чинъ. Таже тре-
ттии вѣнѣшныи, ꙗлико третнимъ приобытати се вторнымъ,
и втории прѣвнымъ, по аггельскому чиноу решти, арео-
нагитово решти подобие видѣти бѣше. Ибо и богъ по
образу своему власть царьствихъ вѣручи чловѣкомъ. А
єже о дѣлѣхъ дома царьска множество сихъ бѣше въ ко-
ждо чинъ, ꙗко довольти въ вѣрѣе всако довольствовати
и изливѣствовати. Вси же съ страхомъ ꙗко аггели бѣхоу
зрями очима приходештихъ и оудивлени благоговѣнствомъ,
вси же къ друугъ друугоу съ благочиниемъ ² и благосты-
дѣніемъ, множає же вѣноутрѣнисишии иже и множає отъ
оноу заре пазираемъ и оуставляемъ и осихваемъ. Вѣнѣ
или пѣхание или смѣхъ или одеждѣ несѣпрѣтаниа ни име-

¹ тогда съ. — ² благочестіемъ.

повааше се, вси же свѣтълыми одеждами самѣмъ тѣмъ раздаваѣми. И оубо въ всакомъ оуставоу царьскоу силахоу царьская. Страхомъ бо зримъ всѣми бѣше. Вѣдѣти же и се подобно юсть, яко никтоже възможе сыгледати очию юго даже до самыихъ великихъ. Сихъ не тѣчию мы глаголемъ, нѣ и вси свѣдѣтельствують въ томъ искоуѣ обрѣтѣши се. Юлико бо зарицати се юже сыгледати и никтоже възможе сего съподобити се. Се же чюдѣише прѣшаго. Въ сицевѣ владычествѣ кѣто избѣжа когда женъскыѣ любве и моусикинска рода. Съ же обоихъ сихъ¹ възненавидѣ, наче и отриноу тѣчию юлика бранемъ подобаша моусииска² соуть, рече обрѣтати се.

ми. И оубо обыходе землю отчѣства своѣго и окрѣстьнаѣ съмиривъ, другы сѣтвори и отъ древнѣ нарекъшаѣ се тѣчию срьбьскаѣ въ нѣкаѣ врѣмена, и та къ себѣ привѣче нѣкыихъ же и покори. Сицеваѣ же западныи царь яко слышавъ ходатаѣ послааѣ къ любви яко бы. Съ же врѣме подобно обрѣтѣ югда другъ сѣмоу быти, поклисара любочѣстнѣ въсприемъ и оучрѣди довольно, яко то юмоу обычаи бѣше и съ пославъшымъ отвърди любовь. Таже юкоже рѣхомъ обыходе и сыгледаѣ землю си обрѣтаѣтъ мѣсто прѣдреченааго Вѣль града глаголю и испрошѣ се отъ Воугрь,³ но юсже аште и въ прѣдѣлѣхъ срьбьскыихъ лежимо юсть, яко на срьдци и плештоу земли оугрьской обрѣтаѣтъ се. Того ради и заветѣ съ симъ⁴ полагаѣтъ и дѣла касаѣтъ се. Оутвърждаѣтъ же обыходе прочеѣ своѣ грады, отътрѣгъшеѣ же се прѣжде и Исмаилиты самовластно, тѣхъ възетѣ соудниѣ же тѣми поставлени прѣжде сами бѣжаше.

мо. И оубо Имоусоульманъ въздвизаѣтъ се къ вѣстокомъ отчѣскаѣ възискати. Сицева слыше, ходатаѣ послааѣ къ приснопомънимому въ юже мирнаѣ оустроѣниѣ съложити югоже съ великимъ любочѣстнѣмъ благочѣсти-

¹ сыхъ. — ² моусикинскаѣ. — ³ оба рки. воугрь. — ⁴ имъ.

вни съ въсприемлѣсть¹ же и сълагаѣтъ мирьнаѣ. И тако съ отходить къ господеву своемуу.

л. Отшѣдшоу же семоу оцѣлаѣтъ се въ восточныхъ прѣшѣдъ царь Имоусоумань² и брата своего Асѣбегъ отъ мѣста въ мѣсто гонѣ оубиваѣтъ и страны прочѣе овѣхъ покори, овѣхъ же самѣри,³ другыѣ же воисвааше.

на. Съ же ни же въ малѣ почиваѣтъ, ꙗкоже множицею доблѣствовавъшеи, нѣ касаѣтъ се оубо прѣдѣреченааго града. иже оубо бѣше тоѣ великихъ древнихъ и (въ) красныхъ мѣстѣхъ сы, ꙗкоже множицею рѣхомъ, ꙗкоже и аште гдѣ въ вселеннѣи, паче же пространнѣишѣмъ видѣннѣмъ и ꙗко крылы кораблѣи въ царьскѣахъ, и оутвѣрженнѣхъ въ сакого и прихода ништею же въ сакою. Нигдѣ же мыслѣю подобнѣхъ могохомъ положити ни же прибѣжишта такова ни пришьствнѣхъ водою и по соуши, ꙗслико оубо множествомъ тѣмамъ аште бы подѣстоунити, помощь же приити и оцѣлаѣ се въноутрѣнѣхъ⁴ брань въ незапоу изити. Аште оубо сицева града кѣто гдѣ рече: сицево же деспотѣ оузрѣвъ и сѣмотривъ и скорѣиѣ неже ли онъ равнѣо апостольнѣи аште и брѣзо ꙗстъ реченоѣ и сѣишѣишѣиѣ оустрашѣтъ всѣа къ тыштимомоу. И кѣто дозольнѣ ꙗстъ писаниѣмъ изрѣшити ꙗслика положениѣхъ и видѣннѣхъ и доброты, ꙗслика же зѣда и иналькѣхъ многнѣхъ же живоуштинѣхъ въноутрѣ и въиѣоудоу люди, възвышеннѣхъ же ꙗже ꙗкоже соломонитѣскоѣ ꙗже о Иерусалимѣ рѣшити: отъ зданиѣхъ сѣиъ бывааше прѣдѣломъ или вавилоньскѣахъ крѣпкѣахъ врата възвышенѣахъ⁵ и стѣнѣхъ же и рай повѣшениѣхъ, на нѣ же онъ грѣдѣи възшѣдъ глаголааше: не сѣа ли азъ всѣа създахъ крѣпкою десницею и високою мышцею. Сѣиѣхъ же въ истинноу изъ царьскнѣхъ лоучѣиѣахъ възрѣннѣхъ ꙗмоуть: нѣ деспотѣ оубо сѣмѣреннѣишѣхъ глаголы ѿаггелѣскѣахъ словеса всегда и тѣлкоуѣ избрани-

¹ въсприѣтъ. — ² Овдѣе: прѣшѣдъ. — ³ самѣри. — ⁴ въноутрѣвъ. — ⁵ възвышеннѣаа.

имъ своимъ и поучае тѣхъ оучительски, бѣше же и царь-
скаа прѣоукрасилъ възвышеніемъ много истрыимъ, прѣ-
коны же окрестъ града прѣизредыиѣ изъ виѣ двоихъ
стѣнъ. Бѣше же ꙗко седьмоврѣхъ съ въ истину, ибо ве-
личаишии градъ и краснѣишии и Сионоу сьмотритель-
ствомъ подобе се съ вышнѣаго Иеросолома, ꙗкоже ради
и пророкъ тамо вниестъ: радуи се зѣло дѣшти Сиона,
проповѣдоуи дѣштери Иеросоломова,¹ ꙗко въ вышнѣишихъ
ѣси и пришѣствіе царевъ оузрѣвши ѣси. Втории же
иже о рѣкахъ и иже сего въ нѣмъ же кораблѣмъ пристани-
шта съ сѣ(ве)рныиѣ страны великомуу градоу иже низнѣи-
моу Иеросолімоу подобе се, аште и съ востока пространити
хотѣаше ꙗкоже глаголааше: въ вселѣннѣи бо подобіи
Иеросолімоу не видѣхомъ, ꙗко же сего града ни же кѣто
истинно речеть ино глаголѣи кромѣ Іелеона, въ семоу въ
мѣсто Іелеона раискаа рѣка къ востоку проливаюшта се.
Въ семъ оубо вторѣмъ градѣ всако подобіе подѣ Сиономъ
идѣже живоноснии гробъ. Третии же идѣже пристаниште
ѣсть царьскимъ кораблѣмъ, иже и множество оутырѣжде-
ниѣ имать. Четвѣртии великаа коула подобештии² самому
домоу Давидовоу и прѣровомъ и зданиомъ и мѣстомъ. Пе-
ттии же сего прошѣдъ, въ нѣмъже царьскаа вса съкрови-
шта. Шесттии иже семоу съ востока стѣнь раздѣлаѣи обѣ
коулаѣ, ꙗко въ истину по Соломоноу решти: стѣнь Да-
видовъ, на нѣмъ же висеть тѣсоушта штитовъ и все стрѣлѣ
ихъ. Съ ꙗкоже нѣкоѣ чюдо изредно зрѣть се съ всѣхъ
даљниихъ прѣдѣлѣ на ипальксехъ оутырѣжень. Седьмѣи
къ западоу съ царьскимъ вторымъ възвышеннымъ домоу.
Скросѣ же сѣихъ оубо прохождааше благочѣстивѣи съ къ
кораблѣмъ ꙗко таиннымъ поутемъ. Имать же горьнии градъ
великии врата четвора, на востокъ и западъ и сѣверъ и югъ,
пѣта же въ вьноутрѣшнѣи градъ вьводештаѣ.³ Великаа

¹ Иеросоломѣиѣ. — ² подобештиа. — ³ вьводештиа.

оубо на вѣстокъ и югъ иже стѣпни велиции и мости вери-
гами въздвижеми, къ западоу же малаѣ дверь, имоушти
мостъ и сѣмъ, къ сѣвероу же малаѣ и та вьведешта¹ въ
долнии градъ къ рѣкама. Дверь же въ коулѣ вьведештиѣ
и сѣмъ мостъ имѣе такожде прѣзь прѣровъ на веригахъ.
Имаше же пристоупъ съ юга тѣчию, съ вѣстока же и за-
пада и сѣвера жестоко и пакы рѣками оутвърждень. Црь-
кви же великаѣ съ вѣстока градоу, идѣже ѿко къ кедрь-
скоу потоку сѣходе къ гетьсиманию подобитъ се. И сѣмъ
оубо митрополиѣ оусыненіе прѣчистыѣ владычице² и има-
ше окръсть обшѣжителство вѣсакыми сады оукрашена
различнаѣ садовниѣ³ съ многими достоѣниємъ, сѣмъ⁴ же
и обители инѣе, иже оубо бысть прѣстоль митрополита
бѣлградска, ѿкъсарѣха вѣсѣхъ сръбьскыхъ земель. Сѣмъ
оубо црькви богатѣиша ѿвѣдѣше се паче инѣихъ въ дѣни
благочѣстиваго сего. Сѣтвори же и црьквь отъ основаниѣ
въ Периволии тремъ светителемъ великимъ въ погребаниѣ
архисереомъ црькви тоѣ. Създа⁵ же и страннопріемни-
цоу больнымъ и црьквь въ нѣи въ имѣ светааго чюдот-
ворьца Николи на водѣ сладьчаншѣи и насади садовниѣ
вѣсакого избранааго плода и приложи села и достоѣнии
много, въ нѣиже больныѣ и странныѣ питѣаше⁶ и оустра-
боу тѣмъ подаше. Събра же отъ вѣсѣхъ странъ своихъ
богатѣише люди и вѣсели въ градѣ томъ и оудостоя, ѿкоже
равноапостольни свѣ-тыхъ въ градѣ своемъ иногда.
Дастъ же и освобождениѣ градоу томоу отъ вѣсачьскыхъ
вѣштен, дастъ же и завітъ симъ съ вѣсакыми оутвържде-
ниємъ непоколѣбати се, въ нѣмъ же и благодати божіе
ѿже на нѣмъ бывшѣе, свободы отъ порабощениѣ нишетъ
и печать златоу имоуштоую⁷ образъ градоу симъ подасть,
ѿко хотѣи коуплю кою въ страну вѣсакоу сѣтворити,

¹ вьведештіа. — ² богородице. — ³ садовниѣ. — ⁴ сѣмъ. —

⁵ Създа. — ⁶ питѣаше же. — ⁷ имоуштиѣ.

приметь книгоу съ печатию, ꙗко града того житель ꙗсть, не дасть нигдѣже царины ни же прошьствия. Испроси же и оутвори отъ окрѣстныхъ себе господь странамъ нъ и отъ самого краѣхъ и по сихъ странахъ сицевое освобожденіе трѣхъникомъ. Прочее же отъ окрѣстныхъ вѣсѣхъ странъ непрѣстанно днь дне начеше приходить и въ мало врѣме често зѣло насели се градъ тѣ. Нъ ꙗко много ꙗе бываше толико дальгорукии съ не насыпташе се. Тѣмъ и ꙗште отъ своихъ странъ прѣписавъ пославъ събра¹ и насели, ꙗкоже Немеѣи иногда въ Иеросолиѣ. И оубо много ꙗе градъ сего окрѣмаше и свѣтъѣше вѣсѣми потрѣбами, ꙗкоже домъ царьскыи. И сице оубо вѣсѣ дни живота своего градъ съ просвѣтъѣше и възрастае, ꙗкоже ꙗко къ Иеросолимоу и сему възгласити и решити² възведи окрѣсть очи свои и виждь събрана ти чеда. И сѣа оубо о сихъ.

лв. И нъ же пакы градъ въспоменути намъ находить, иже къ вышнему Иеросолимоу сѣзю имать и подобіе. Желаше оубо поустыинники сълаголати и съвѣдвати се съ симъ несытно имѣше. Сѣа бо любобожествѣнаго желанія вышѣ когда въ кнѣхъ любо скоро възимаесть, вънораесть и оустраѣесть горѣ радовааше се оубо о сихъ и сладѣцѣ въсприѣмааше неже Крисъ онъ сѣкровиштомъ многостранниимъ² ꙗже отъ злата керамида и врьчеви, съма-трааше же ꙗко да вѣсѣгда тѣхъ съ собою имать. И вѣди ꙗко млчание ꙗсть прѣдпочтено³ вѣсакого причитающе въ великую честь видѣния и зрѣния, обхождааше горы и поля и поустыни изискоуе идѣже възможесть желаемую обитель млчанию селѣниѣ възставити. Обрѣтъ же прикладѣниѣе и добрѣниѣе, идѣже оубо бѣше домъ быти, иже и молитвовавше дѣла касаше се и основаніе въдроужаесть се въ име светіѣе троице въседръжавѣнаго божества. И по вѣсѣдоу оубо вѣсакцимъ тыштаніемъ и вѣштѣми

¹ прѣписавъ събравъ — ² многосѣбранниимъ — ³ прѣдпочтено.

добрѣишими и многочисѣнными дѣлатели хоудожѣишими, живописательми¹ же искоусѣишими, аште гдѣ оубо, и златомъ многими шаровъ цвѣты. Посылааше бо се даже въ острова и по всеюдоу. И еице оубо многими и неизреченными истытаниємъ свѣрши се и оукраси се домъ же и градъ окрѣсть его, обытежительствоу же селенимъ всеизреднаѣмъ. Сѣбра же отъ всеюдѣ прѣдоумышлѣишемъ, досточюдными иноки и всели тоу. Подастъ же и приложи села и винограды, иште же и по всеѣхъ странахъ своихъ подынисавъ дастъ (свободоу²) сѣкровишта же здѣ днѣ отъ днѣе вылагааше. Сѣтвори же себѣ гробинцоу тоу, идѣже маломъ послѣжде положи се. Дастъ же и многоцѣнны иконы бисериємъ и златомъ оукрашены, книги же слоужьбныѣ всеакыѣ испълнивъ, слоужьбныѣ одежде и сѣсоуды црковныѣ довольно съ великими бисериємъ и златомъ оукрашеннымъ толико много, ислико и Светне Горы избранныѣ великыѣ лавры прѣвѣсходити, иже и тѣхъ множаѣ тѣ оукрасилъ бѣше на кждо свѣтильнику же глаголю много-свѣтъмъ и златомъ сияюще. И какъ оубо прѣжде решти иже здѣ принесе и оукраси! и чинъ богоизбраннѣ вечера господныѣ сѣдѣвати се многочисѣнѣ сѣтвори сѣрафимоу подобе се.

Призываетъ же патриарха, тогда оубо Кирилъ си, съ всеѣмъ сборомъ сръбьскыихъ прѣвосвѣщенныи, проумень же и прочинѣхъ всеѣхъ чѣстныиѣ моужей иште же и блатородныиѣхъ всеѣхъ на обновлѣниѣ храма въ днѣ³ светныѣхъ петидесѣтънице, игда доухъ светныи огниными иязыки наиде на светныѣ оученики слова и бога. Приходеть же и множество ништитиѣхъ въ равнѣно полоучьноую милостыню, юже всегда нескоудно подааше тѣмъ. И бѣше видѣти, любочѣстнѣхъ празднику трѣжествующитиѣхъ, ислико соломонитскоѣхъ решти, игда домъ обнови и възвеселише се людие,

¹ живописательными. — ² Нема. — ³ днѣмъ.

нѣ тѣхню многѣхъ животныхъ снѣдѣше, ꙗкоже тамо, нѣ многѣхъ дарованихъ съподобѣше се.

Начеть оубо задати обитель сию въ лѣто 7541, а прѣжде сего лѣта прѣстави се благочестивѣхъ господѣ Іевгениѣхъ, мати сего тѣзоименитаго. Сиде бо иночѣскаго образа име въсприѣсть и положена бысть въ своѣмъ монастыри, нарицаемѣмъ Любостини, оуспениѣхъ прѣчистыѣхъ богородице.

Сидѣ оубо двоѣхъ зданихъ града царѣствоуѣшаго о немъ же прѣдвѣспоменуоухомъ маломъ прѣжде и храмъ въ Ресавѣ въ все дни живота своѣго никогда же оскоудѣ приоутврѣждаѣхъ всакимъ лоучѣшимъ притворомъ же и назираниемъ. Тѣмъ не въ мало врѣме съставише се въ ꙗже съ повѣстїю бранемъ слагати нѣ въ многѣхъ лѣта.

лг. Тогда же по отъшествїи ¹ же ходатаѣхъ оногѣхъ прѣжде реченаго мирѣ оубо бѣше и оутврѣжденїе, нѣ не бѣше почивати иже и Каниа подвижшому на ничтоже онеправдовавшаго брата Авела. Въздвизаетъ оубо и здѣ прѣдвѣрчанаго Вѣлка и проситъ отъ царѣхъ вси множество, наче же ꙗкоже решити все силы ꙗго. Тогда же царѣ Имоусоульманѣхъ прѣслѣ оубо бѣше и восточныѣ страны, ꙗко да шдѣ рече: ошлѣчу се на брата моего ² да или дасть мнѣ поль отѣчскыѣ земли и градовѣ, имже царѣствоу твоѣмоу слоужьбоу приношу ³ или землю оубо поплѣню и сътрию.⁴ Семоу же прошенїю скорѣише съподобѣхъ се. Послаетъ же се съ нимъ иже ис-прѣва крѣвемъ христїаньскымъ пролїатель, иже и Исманлитомъ въ бранехъ тѣзоимениты иже и въ величїи брани на рѣцѣхъ гааголѣмѣхъ Марица крѣвемъ излїтиѣхъ виновникъ (бысть) (Авренезъ) ꙗко послаетъ ⁵ же се и нынѣ избраны воєводы. И приходить оубо. Деснотѣ же Стефанѣхъ не хоте стадо благоч-

¹ отъшествїи. — ² своего. — ³ приносоу. — ⁴ сътроую. —

⁵ посылаетъ.

стивою ꙗже господь работы свободи пакы въ порабощение выдати и растрѣгнути. И чѣто оубо по сихъ; обытекше всю землю ꙗкоже дивни звѣреніе плѣноуиште, изсѣцаиште, измѣждаиште. Истаѣше же и гради ꙗѣци и ꙗже неудобь борительно ¹ къ ꙗдинокозѣбнымъ. Аште бо и множество бѣше приидѣвшихъ, нъ многаша съкроушааше и оужасааше сихъ срьдця, нъ ꙗже чѣто глаголю; болаше се не пострадати подобно Давидоу, иже проклинааше прѣдѣлы гелюуискыя ² не пасти дѣжда на сихъ ни же росы, за ꙗже истеша тоу крѣви Ионафановѣ ³ * и побѣждае ꙗго не брызды вьстезааше ꙗко да не крѣви братиши новинны боудеть.

Ид. Съ же пакы второю възиде съ множаніиши и бѣше оубо рещи пророческою: прииде, боже, ꙗзыци въ достоиніе твое, осквернише цркъвь светоую твою. Ісгда и навѣта оубоимъ се благочѣстивыи деснотъ Стефанъ, не изиде противоу: юже бо мало избранихъ остало бѣше непрѣвѣстанихъ, иже ⁴ и писаниа семоу Влькомъ посламъ: ꙗвѣахоу, даровъ оубо и множаніа дааниа ⁵ ово обѣштаишю, ⁶ ово же и страшишю прѣштеными. Съ же писаниа ꙗго ⁷ дрьже плакааше и прѣдъ образомъ сынасовѣмъ поврьгъ себе глаголааше: виждь Христе мой, ты бо съвѣси ꙗко неправедно на ме поучають се и отроци мои быше миѣ въ прѣдательство, ꙗкоже иногда твои оученики Июда. Съблюди же ⁸ оубо сихъ до коньца, ихъже мало число оставилъ ꙗси съ мною. И ина подобнаа сямъ оумиленаа словеса и молитвы изъ глѣбины срьдця. Сиа же бѣхоу въ велицѣмъ градѣ, глаголю же Вѣлградѣ, въ вьноутрѣисѣмъ

¹ боримо. — ² гелюуискыя. — ³ Ионафановѣ навесаломовѣ.

— ⁴ ниже. — ⁵ дарованиа. — ⁶ обѣштаиште. — ⁷ ꙗгова.

— ⁸ съблюди.

* са стране: авесаломовѣ.

домоу ѿго. Ти же обѣтекыше пакы множашеѣ страны ѿлико и близъ Вѣльграда приити и множество много зѣло поплѣнивше и землю висоу растлише. **И**гда же съ непрѣходи-моѣ зѣло видѣвъ бывающеѣ, сѣлагаѣтъ се и землю раздѣлаѣтъ. И оубо отъ толѣ братъ ѿго Вѣлкѣ съ отдѣленною ѿмоу¹ страной и благородными соушними съ нимъ слоужааше **И**моусоульману съ нетии своими и тѣмъ отъчьскоую си землю сѣдрѣжештиимъ. Деснотъ же въ отдѣленои ѿмоу чести селитвою творааше.

лв. Львообразныъ же нѣкто ѿествомъ моужь и тѣ отъ древнѣ прѣсвѣтлыихъ подѣ роукою тѣзоименитаго прѣжде сихъ, и тѣ ѿко разбоиничьскыи странами, сѣтрее срьдѣца исмаильтѣскыи чести (рѣк. са стране: Новакъ). Тѣмъ же оубо просить того царь въ погоубленіи. Отвѣтъ бѣше, ѿко тѣ разбоиникъ си въ горахъ обитаѣтъ. **И**ште же и гради бѣлгарьскыи отѣстоушили бѣхоу сынми царей бѣлгарьскыихъ. Тѣмъ прѣжде сего въздвигъ се царь Моусоульманъ² и пришьдѣ на Тѣмъско ратию възетъ ѿ. Посѣла же ходатаѣ къ благочѣстивомоу семоу деспотоу, тѣчию проити по прѣдѣлѣхъ твоихъ, рече, хоштоу безъ вѣсакоѣ досады не оубо ѿште земля растрѣжена бѣ. Юже проходе къ Овьчу полю Толицею прѣдѣречении же онъ моужь, Каралюкъ име моужевѣ, нѣкаѣ отъ царьскыихъ становъ възетъ принесе, деснотъ же сѣмъ пакы възвращаѣтъ.

лз. Обаче же отыислиже земля раздѣлена бытъ, ѿко отрада нѣкаѣ бытъ крѣвемъ пролитимъ. Вѣштемъ бо³ ѿко оутишившиимъ се отъ вѣныиимъ, и царь оубо **И**моусоульманъ къ вѣстокомъ воѣвааше. Прѣдѣречении же братъ ѿго въ сѣверѣнѣмъ вѣстоцѣ си, Моусѣѣ глаголющыи. Слышавъ же о нѣмъ оугровланьскыи дръжатель, посѣлавъ призываѣтъ къ себѣ сего въ отымыштеніи ѿже отъ брата ѿго досаждаѣмаѣ. Сѣ же въ мѣстѣхъ живни, благополоучно прѣме обрѣтъ

¹ ѿго. — ² **И**моусоульманъ. — ³ же.

изъскочи **якоже** хотѣи отъ сана¹ **яко** велико пророческое решти отъ сѣвера вса зла възгореть се и се **яко** дымъ гредеть отъ сѣвера и на благочѣстивыхъ оубо и всѣхъ находить **яко** облакъ градъни. И кѣто оубо исплачеть одрѣженста по сихъ симъ нашихъ; аште не бы господь отъмстиль въставъ и не обиноувъ се и озлобляющаго и наслѣднѣ **яко** съ шоумомъ вчинилъ,² оубо отъ древлѣ были быхомъ нѣсомъ оубо и гиньсомъ въ снѣдѣ. Иже оубо прииде въ бореннѣ братоу своему и крѣви жѣлаахоу насытити се **якоже** змиина исчедилъ и порождениа братьскыя и прѣжде родити се ложесна матернѣ (разъцѣпляющтихъ). Обаче въ прѣвѣе изышѣствнѣ **яко** кываше се окръстныимъ всѣмъ кроткѣ, подательнѣ, благочѣстнѣ образы **яко** смиритель, **яже** послѣжде горьчанинѣ жальчи обрѣтоше се и тѣмъ самѣмъ послужыниимъ томоу.

из. Въ прѣвѣе оубо исходе отъ Влахъ оувѣдѣ нѣкоюго отъ великихъ вельмоужъ исмаилитскихъ глаголемасаго Саража-баша въ мѣстѣ нѣкоюмъ Доубоулинѣ и прѣварю того **яко** и поимъ оубо **яко** съ собою, прииде³ до Андрианова града, идѣже рѣше **яко** имоу ити на Калинолѣ, и тоу оубити Саражоу того. И множаишимъ воимъ наче же разбоиничьскыимъ събравыниимъ се къ нѣмоу, посылають по всѣхъ западныхъ и исмаилитскихъ различныя клетвы и оутврѣженнѣ (обѣштаваѣ имъ). Они же **яко** оубо въ ключа мѣсто она дрѣженсте събирають се вси къ нѣмоу и зѣло въ скорѣ все западныя страны отысть братоу своему. Посылають же и къ деспотоу Стефану крѣпка **яко** заветънаа словеса, **яко** да въ братьско имѣ приидеть помошти **яко** имоу и **яко** къ своему отъмыштеннѣ **яже** Имоусоульманомъ сдѣлааа **яко** имоу. Азъ рече и довольноую честь землѣ, **яко** присноу братоу отлоучоу тебѣ. Посылають же и къ братоу **яко** Влькоу **яко** доучыниимъ миромъ и оудовлѣ-

¹ сана. — ² вчинилъ. — ³ и прииде.

нисмь сътворю васъ жити, подобно и къ томоу тврѣдаѣ завітаниа. Послаи¹смь же и къ нѣтисмь сихъ подобными завітми. Коу²пно же оубо и подвигнути съ собою и окръстившихъ иѣвшихъ иже отъ начела яко оуди³шеннымъ азъ же всакомоу, рече, благо сътворю, клетвою извѣштаю.

ми. Оубо же къ симъ на извѣштение⁴ послаи⁵смь Деспотъ Стефанъ воисводоу Витка, благоразоумлива остроу свѣстию о вѣсѣхъ, якоже яко прѣварити хотѣаше и не прѣдъ очима⁶ яго клети се. Видѣвъ же царь невозможное, призываетъ воисводоу къ себѣ. Воисводѣ же изискоуюштоу, аште истинна книга⁷ есть⁸ яго же клети съ томоу подобаетъ или лѣстию се творить имѣаше же⁹ съ собою вѣдоуштааго немалѣтскаѣ писаниа на ягоже тогда яко досаждаюшта всклицаетъ, обаче же клеть се. И тогда оубо приходитъ тѣзоименити деспотъ съ воинствомъ своимъ, приходитъ же и прочии. Быше же сиа¹⁰ вса божиими¹¹ соудьбами. Таже прие¹²маи¹³смь и Калинолѣ. Тѣмъ оубо Имоуѣоульманъ соглаша¹⁴етъ се съ царемъ грѣчскимъ¹⁵ и приходитъ отъ восточныхъ тамо въ Халкидонъ. Моусиа¹⁶ же сиа¹⁷ слышавъ съ всѣми воинствомъ издвизаетъ се къ царствоуюштомоу¹⁸ градуу. Съ нимъ¹⁹ же бѣ и прие²⁰сно воспомина²¹ми господи²²нь Сръблѣмъ деспотъ. Дроуголюбию же бывшоу Грѣкомъ и Фроугомъ къ восточномуу, прѣвезоше²³ того въ царствоуюшти²⁴ градъ, въ помощь же и кораблѣ близъ пристроише.²⁵ Моусиа²⁶ же и тѣзоименити съ, прии²⁷дѣше²⁸ више Галати кораблѣ они раздроуише. Оувѣдѣвъ же Моусиа²⁹, яко Валькъ бѣжати хощетъ къ Моусоульманоу, искаше того заклати въ прождениихъ, глаголетъ къ тѣзоименито³⁰моу: възврашть се, поими братнихъ(а) вса, по ижеже писаниа³¹ ³²не вѣрихъ ихъ отъ него и оумрѣти хощетъ.

¹ би. — ² божественными. — ³ прие³маи³смь. — ⁴ грѣчскимъ.

— ⁵ царствоуюштомоу. — ⁶ ними. — ⁷ прѣвезоше се. —

— прикрѣпише. — ⁹ прии⁹дѣше. — ¹⁰ писаніе.

Десноть же къ нѣмоу аште и азъ рече, то и тѣ, иже и ѣмѣца бывають по братоу своимъ. И кѣто бы инѣ, аште не онѣ; таже Валькъ въ тои ношти бѣгоуѣ бывають отъ царя оногo.¹ Възраштьишимъ се оубо прѣдъ царѣствоующиимъ градоу въ великои брани и воѣмъ вѣѣмъ изъ града проснѣнавъшимъ се вѣсточнааго, оплѣчають се и Моусиѣ съ своими въ бранѣ.

по. Штитомъ же вѣтры въоружъ се благочѣстивии и богомъ възмагаѣмии Стефанъ, приходитъ бо плькъ къ плькоу, ꙗкоже бѣ вѣчинѣно, приходитъ же и съ на самого начельствоующааго вѣстокомъ, идѣже оубо бѣаше крѣпко вѣсе ороужество. И абис ꙗкоже присномълѣниномъ образомъ раздроушають сѣѣшнѣно и крѣвемъ многимъ въ излитіе пришѣдъ, раздроушають² же и прочіе вѣсе воѣ ѣго, и възврати се Моусиѣ же и тѣзоименити въ становнаѣ ихъ. Таже Имоусоульманъ накъ ꙗвлѣ се съ пѣшъчѣскими зѣло малыими, къ нѣмоу же съ вѣѣхъ странъ сътекоше се. Сѣи же видѣвъ Моусиѣ оплѣчають се накъ. Идетъ же въ прѣдъ Десноть Стефанъ и ꙗко видѣ Моусиѣ оубоꙗвша се и плѣсти выдавша ради невѣриѣ вои своихъ и ради оулишнѣно оставшихъ, възвращають се и самъ по вѣскрай моря. И обѣшѣдъ къ Галатѣ, сѣмоу же благочѣстивии царь киръ Маноуиль катрыгы³ нѣсплають, въ нѣже вѣшѣдъ прииде въ царѣствоующиѣ градъ, равнѣно же рѣшити ѣсть побѣждѣнъ же и побѣждаѣ. Толицѣ бо тамо падѣше сѣмъ, ꙗко и нѣмѣ и ливады и пѣсѣкъ иже вѣскрай моря нѣспѣльнѣ мрѣтвѣныхъ бѣше видѣти, и въ крѣви нѣстѣ благочѣстивѣныхъ, фаломѣски рѣшити, омочити се. И сѣце вѣспѣтѣльноѣ и възносимоѣ иже сѣкроушающааго брани мышѣцею високою и изводѣштааго насъ скрозѣ огнь и водоу въ покои, самъ же просвѣтълѣмъ ꙗвлѣаше се наче ли прѣвѣныхъ похвалѣ и вѣнѣчавааше се молитвами коушнѣно и

¹ того. — ² раздроушають. — ³ катрыгы.

цѣты и ваа¹ иже бѣхоу трѣжствоующтихъ побѣд-
тельныхъ.

Ѹ. Юго же оубо царь всензредьнии Маноуиль вѣдѣше
и прѣжде юна соушта съвоиньствовавъша и хотеша быти
семоу прорекъша и весь изливааше се о нѣмъ, ꙗко бы
о сынѣ възлюбленѣ. Се же бѣше познавъ подобныи по-
добнаго, ꙗгда и вѣнѣца сановнааго на деспотѣска изъ
вѣторицею подаваеѣ рече бо не съврѣшеноу быти Юанпоу
на царство. Разлоучають же се другъ отъ друга. Югда
и исходештоу деспотѣу изъ града множество народа ликъ-
ствоующше и вѣслицающше, сириньскими гласы же и ꙗзы-
комъ, и трубынии гласъ исхождааше, имже побѣждаахоу и
дрѣвнѣ моусе и каменнѣ подвизаахоу Орфѣовѣми пѣсньми.²
И нѣмъ въ нѣросолиньскихъ сицевыми вѣслицаньми³
прославляють божьствьныи двѣры же и селѣниа на кѣждо.

Ѹа. Многаѣ же соушта и неизреченаѣ да оставимъ.
Тогда оубо отъ тоудѣ възъшѣдъ свѣтъѣннии въ кораблѣхъ
къ сѣвероу поучинѣ ꙗмлетъ се, иже и вѣнѣми обоуре-
ваеми другъ отъ друга съ кесарѣмъ прѣдреченнымъ бы-
вають даже до многа. И пакы, о чюдеси, расѣхнаѣ Из-
раилѣва събираеи и сѣхъ въ юдино събра, и приходитъ
оубо въ Влахы. Бѣше же тогда влашьскыи начельникъ бла-
гочѣстивыи и приснопомънныи великъ воєвода Мирьча.
Ихъ же оубо съ великимъ любочѣстнѣмъ сѣрѣтаеѣ и
приѣмлетъ тѣзоименитааго и иже съ нимъ соуштинѣхъ без-
мѣрнымъ бо желаннѣмъ не насытааше се сего зрѣти,
ѡко присно на лице юго непрѣстанно вѣзирати. Югоже
оубо веле чѣстѣно оучрѣждае бѣше и потрѣбнаѣ доволно
дааше, конѣ же и прочаѣ оскоудѣваѣмъ дальнимъ шѣ-
стнѣмъ. И сѣде провождаеѣ юго землѣю своєю, ѡкоже
бы по своєи ꙗмоу проити. И приходитъ въ межде оугръ-
скыи и сѣми въ градъ свои Голоубѣць.

¹ вааѣ. — ² пѣсньми. — ³ вѣслицаньми.

ѡв. Оубо симъ сѣце бывъшимъ, а ѡже о цари Моу-
сии, бѣжитъ съ прѣдъ братомъ своимъ, обнажаѣтъ же се и
войнѣства. Иже бо къ Имоусоульману не приложише, отъ
сѣраженѣхъ бѣгоу се ѡше. Тѣмъ оукланѣтъ се къ Доу-
боулиноу. И ѡко воѣ пакы видѣвъ присѣвъкоупальшихъ
се, множаѣ же разбойники, възвращаѣтъ се къ чрьноми-
нѣскимъ и оувѣдавъ ѡко Имоусоульманъ послаа прѣдъ-
реченааго Валька прѣжде варити брата своего въ Срьблѣхъ
и землю прѣѣти, послааѣтъ иѣкоаго воѣводуу Алиаза по-
вома, не съ вой ибо и самъ мало имѣаше нѣ ѡко бывша
Филипова града воѣводуу и могоушта въ градѣ сѣцевоѣ
сѣврѣшити. Тѣгда бо по всѣей земли не възможно бѣ
оувѣдѣти коаго царѣ людѣе соутъ, сѣце бо сего глаго-
лаахоу (си), ови же оноаго. И приидѣ обрѣтаѣтъ Валька
въ градѣ, іюлиа .г. И пождавъ¹ въ лоуѣ до наутриа,
донѣдѣже послаавъ прѣдоуготови градѣскихъ. На² оу-
трѣшнѣи³ же приходештоу въ градъ, всѣи къ ѡсѣмоу сѣ-
текоше се. Съ же абѣе на нѣ оустрѣми се и овѣхъ оубо
изѣсѣкоше, иѣции же иѣкихъ и сѣкрыше по домовохъ.
Глаголютъ же ѡко поѣмѣше иѣции отъ благороднѣихъ
оружѣахъ, тѣ же възбранѣтъ имъ рекъ сѣгрѣшихъ госпо-
дарю, ѡже хоштѣтъ да творитъ. ѡгоже ведоше къ царю
томоу съ пѣтиѣмъ ѡго Лазаромъ. Прѣходештоу ѡмоу отъ
лоуга въ лоугъ и воѣ разбойничѣскѣ присѣвъкоупаль-
штоу, и иѣкѣи отъ Исмаилѣи мѣне сего оугонезноути и
любовь показоуѣ, аште бо вѣдѣти хотѣаше сѣмрътъ ѡго,
бѣжалъ оубо бы съ нимъ томоу прѣдаше того водити. По-
дасть оубо сѣмоу ѡблѣко. Съ же ноль сѣе дасть пѣтию
сѣоѣмоу, ноль же самъ много помолѣвъ се въ мѣсто при-
чѣштѣнѣахъ вѣкоусѣста. Ни бо кѣто причѣштѣси бѣ тогда
сѣихъ, ни бо бѣше, того ради и ѡблѣко въ мѣсто крѣви и
тѣла господнѣахъ нарекъша вѣкоусѣста (окај човѣк који то

¹ Пожда. - - ² Въ. — ³ оутрѣшнѣи.

даде, зване се како је с краја приписано: Асалханъ). Приведе же и Вьлка къ тѣзонменитаго царостемь. **И**сгоже нацы приведеше и прошаахоу и оувѣшташе ¹ того посылати **и**моу и по петицъ своего, иже бѣ съ **И**моусоульманомъ и вѣрными **Мо**усии быти и грады томоу вѣручити. Нѣ пѣкни отъ соуштинихъ съ **Мо**усиею възнигъ аште съ въ Цариградѣ бѣжати не хощааше, брань и побѣжденіе всако наше бѣше. Тѣмъ же потреба таковааго възети. И таковыи гласъ оуспѣ. И абие послаашъ идѣже съблюдаахоу **и**го, оуспѣкоуше **и**го. Прѣжде же приведоше **и**го прѣдъ царемъ, **и**гда и виноу прости **и**моу **и**ко рѣшити, и хотештоу роукоу **и**го облобизати рыкноу на нѣ и ставъ виснѣть стоуаше. Оуспѣковеноу же **и**моу бывшоу, абие **И**моусоульманъ прииде, гонѣ **Мо**усию.

Зг. Дроугааго же благочыстивааго Лазара, вѣноука великааго Лазара, съблюдаахоу водеште съ собою даже до вторые брани. Ибо нацы **Мо**усиѣхъ възврати се къ **А**ндріинову граду, бѣже прѣдъ братомъ своимъ и нацы въ слѣдъ **и**моу обрѣтаешъ се. Сидѣ воиньствоу выдасть себе и **и**го видѣ **и**ко воиньствомъ възможноу **и**моу **и**сть брань сѣтворити. Приидоше бо къ семоу и оукрѣпи се. Тогда оубо и сѣтвори подѣ **А**ндріиновѣмъ градомъ. Вѣхоу же оувѣштали съ **Л**азаромъ приити и старѣишемоу братоу **и**го по выиѣгда рати съвѣкоуветъ. И повелѣ **Мо**усиѣхъ аште сицевоу не оузрѣте, оубинте **и**го. Видѣвъ же побѣждаема себе, повелѣваешъ оубити. Иже оубо и притекъ пѣкни рабъ си воєводи **и**смышааго и, **О**гоурли глаголишь,² свѣтрообразный си оуспѣкноу **и**го, но мношѣ очима и бичемъ знаменіе творѣ иже **и**бѣлько дашъ симъ съ оуницею **и**го **и**же бѣжати **и**гда благопотрѣбноу прѣме оуарѣль бѣше. Оубиенъ оубо бысть и тѣ, мѣсца тогожде въ **л**ѣ. днь, въ петькъ, въ

¹ иѣштавшѣ. — ² глаголишь.

лѣто ,сциі. И побѣжденоу бывшоу Моусии бѣжить и приходитъ въ ерьбьскоу землю къ тѣзоименитому.

ѹа. Іѹгда же бысть по брани обрѣтоше мрътвыхъ одирающихъ юнаго и по всемоу (познаше) благочестивѣишааго Лазара и възвѣстише всевъжделѣиному братоу ѹго. И коѹ оубо оумилѣниѹ гласы и рыданіѹ не слышати бѣше отъ сего же и благородныхъ обрѣтшихъ се тамо съ симь!

Въздвигъ же се Імоусоульманъ идѣаше и приидѣ въ Филиповъ градъ, власть выдаѣсть братоу ѹго заженити градъ, оубицамъ въ горы бѣжавшимъ и многообразными виды оугонезающимъ, нѣкихъ же и оубише.

ѹе. Самци же оубица онъ бывъ оу благочестивааго и хотѣ тѣзоименити ѹже между собою сѣтирати се и оулишати се сѣтвори друголюбіѹ ꙗко и завѣтъ, ꙗкы отпоустити и. Моусиѹ же ꙗкы обычныѹ стѣзе възмъ и слышавъ Імоусоульмана въ слѣдъ себе (гредоушта) къ сѣверьскимъ оуклони се и посылаѣтъ нѣгоѹго воѹсводуу и сего Филипова града бывша и проидѣ Слависѹвы горы реченныѹ даже въ Филиповъ градъ и съ не оутврѣждень обрѣтъ въ самоюу коулоу поштию лѣстїю възидѣ, самого господина своѹго сѣродняка царемъ обнажаѣтъ и дани възмъ обрѣтъ събранны приходитъ къ Моусии. Моусиѹ же ꙗкы къ симь приближаѣтъ се. Слышавъ же Імоусоульманъ възвращаѣтъ се и тѣ и въ Филиповѣ градѣ бывъ, повелѣвъ два дни всеѹ землѹ дани отъ града истезати, рекъъ виждоу, колко главъ градскихъ отыѣтъ се, дондѣже дани възеше. И велико възмъ бѣше люто. Съвеза же избранныѹ Исмаилиты, хоте сихъ оубити. Нъ въ бани бывъ и вино ꙗкы начетъ пити. Тѣмъ сихъ испросише. Съ же ꙗкы идеть на Моусиѹ къ андріѹхьскимъ. Моусиѹ же ꙗкы къ Филиповоу градоу, иже ꙗко съблѹсти градъ затворише, въ коулоу же възидоше избранѣишии. Самъ же царь възываше къ ѹсесветѣишомоу митрополитоу киръ Даміѹхъоу даждѣ ми градъ. Тѣ

же отвѣшта иже градъ затворѣшен и обладающен въ коуѣ соутъ. Тѣ¹ же повелѣ разграбленію быти. Иже и того прѣподобѣишааго моужа заклавъше въ цркви врьгоше низъ стѣны града. Слышавъ же снѣ Имоусоульманъ прииде. Сѣ же бѣже обрѣте мѣсто глаголемое Стенимахо, **ѣже** по нашему **ѣзикоу** тѣсно бранѣство глаголетъ се, жестокоу соуштоу **ѣмоу**шти градъ отъ древле окрѣсть цркви много избраннѣ. И нѣкихъ братѣи тоу живоуштихъ иже бѣше въ врѣмена благочестивныхъ царей подынисано и дано светому граду Иеросолимоу, здѣ оубо посадоу оставленъ, самъ же оукланенъ се на ны къ нижнимъ странамъ. Имоусоульманъ же вслѣдъ **ѣго** гнавъ до нѣгдѣ, и прѣидъ въ Андриѣновъ градъ, виноу выдаваѣтъ себе глаголю сѣ разбойничьскы ходитъ и азъ разбойничьскы къ томуу не исхожду. Моусиѣ же благополучно врѣме обрѣте обхождааше съблизъ семоу. Власти же **ѣже** надъ дѣлы видѣвъше **ѣко** никътоже изъ воескы изити можетъ отъ разбойникъ, **ѣвѣ** вѣставѣше вѣсакъ начельникъ сѣ своимъ начельствомъ, паче же глаголютъ **ѣмоу**, **ѣко** подобаетъ воесмъ и нѣшчьскымъ изъ града изити и вѣи обрѣтати се ради разбойникъ соуштихъ окрѣсть обходештихъ. И сѣце вѣсе воинѣство вѣзмѣше **ѣвѣ** всходитъ рѣкою глаголемою Тоужею и приходетъ къ Моусиѣ. Имоусоульманоу же **ѣмоу**штоу приидоше възвѣштающе **ѣмоу** о бывшемъ. Тѣ² же вѣставъ сѣ обрѣтѣишими се при **ѣсмѣ** ношти³ соушти бѣжати къ царѣствоуѣштомуу градуу вѣжегѣишимъ же свѣтила градѣсци видѣвъше дроугъ дроугоу глаголаахоу господарь бѣжитъ. И сѣцевоу гласоу бывшоу по вѣсен странѣ тоѣ начеше исходеште гонити изъ вѣсѣхъ **ѣсѣхъ**⁴ страны тоѣ оубивающе малоую чѣсть оставшоую сѣ нимъ допѣдѣже и самого **ѣмѣ**ше будавише и принесоше въ Андриѣновъ градъ. Приходитъ же и самъ Моусиѣ здѣ.

¹ Та. — ² Та. — ³ ноштию. — ⁴ вѣсѣхъ.

.хз. Паки же ть начеть вѣсѣми скиптри обладати. Сима оувѣдѣвъ тѣзоименити послалѣтъ къ нѣмоу прѣдрече-нааго избранааго ходатаа своего иже къ Демпроу ходив-нааго, въ иже просити обѣштанаа и аки оубо съликѣство-вати нѣмоу аки сего друголюбнѣмъ паки оудолѣвша и вѣса въ мѣсто привести жительства же и вѣшти. Моусиа же оубо прѣвѣсѣ сладѣцѣ приимѣтъ того и по сихъ же-стокаа нѣкаа отъ чести обѣавивъ. О сихъ же словесѣхъ вѣсеразумни оувѣдѣвъ прѣдохотѣштаа симъ звѣремъ сѣтварѣмааа быти, тѣмъ оубо моудрыми словесы оугоне-заѣтъ, хотѣаше бо и самого иети аки свѣтѣлѣша и искрѣ-нѣша тѣзоименитому. Отъпоуштень же бывъ приходитъ, идѣже въ лоузѣ оубиенъ бытъ прѣжде господинъ Вѣлкъ, възноситъ кости нѣго въ сръбьскоую землю, и пришьдъ къ деспоту Стефану вѣса възвѣсти рекъ, аки инако невоз-можно иесть съ симъ житѣлѣствовати, развѣ бранию. Сидеца же слышавъ благочѣстивыи събираѣтъ вѣсе своеи воишество и приходитъ въ страны ниртѣскыи и честь землѣ нѣго наѣни нѣкою. Съ же поклисара послалѣтъ къ деспоту и паки и деспотъ възвращаѣтъ се въ своя.

.хз. Оставшѣе же отроче въ Конѣстантинѣ градѣ цара Имоусоульмана, Орканъ глаголѣмоу, послалѣтъ се царемъ грѣчѣскимъ въ Силиврию. Се же слышавъ Моусиа при-ходитъ подѣ Силиврию, идѣже Гюргъ многашти речена-аго вѣноука великааго кнѣза Лазара оубити размышлѣаше, нѣмоуже и на вечери отропу дасть. Тѣ же отражение отровѣ¹ имъ и сѣмрѣти не подѣсть, обаче же болести² пострада. Прѣжде бо посламѣлъ бѣше къ матери своей въ иже сѣтворити съ присѣнопомѣнимымъ мирѣнаа оустроѣ-ниа и оутвѣрждѣниа иже жити аки благочѣстивымъ по-добаѣтъ. Деспотъ же вѣсприимѣтъ акиже отѣцъ съ сыномъ многонѣжелѣнымъ. Воаше бо се Гюргъ да не съ обонхъ

¹ отровы. — ² болестію.

странь гонимъ боудеть. Тъ же оубо подь Силивриєю врачевааше, идѣже приходе любими ѿмоу, ꙗко на брань гредоуште ꙗко рвати градъ и мимоходеште знаменіе семоу дають, ꙗко въ вечерь съ аште здѣ обрештеши се, смърти прѣданъ боудеши. Тъ ¹ же въ скорѣ всемоу воишеству своѿмоу повелѣ ꙗко рвати градъ изити и знаменіе дасть симъ.² ꙗко ꙗгда въ таламьбасѣ ³ оудароу, вси въ градъ оустрьмите се бѣжати. Таже оубо самъ ⁴ на конь вѣсѣдъ, знаменіе се сѣтвори, въ градъ оустрьми се и оугонезноу съ плькомъ своимъ горькыѣ смърти. Нѣкихъже изъ оставшихъ ѿмъше и заклаше иже тинноу не оувѣдѣше.

Ѹк. Того же самого оубо Моусію оувѣдѣли бѣхоу и вси ꙗгови ꙗже по ꙗстеству вѣса творен ꙗсуть. Хотѣаше бо и великааго своѿего воєводу сильнааго надъ вѣштьми Михайль-бѣга зовома смърти прѣдати ради възвышеннаго имени и ꙗко виновна Гюргіева оугонезноутиа. Тъ же вѣшть оумысливъ приидѣ къ томоу звѣрю рече: самодръжче, ишиа Коньстанѣтинъ града соуть виноградъ събираюште и пльнъ многъ възети настойтъ вѣрме. Царь же повелѣ възети избраноѣ воишество и на сицевое оустрьми⁵ се. Тъ же шдѣ всензбранѣише възмъ вниде въ Коньстанѣтинъ градъ и прѣпровождень бысть къ восточномуу. Такожде по семь и Имбрѣимъ баша сѣтвори подобно, ꙗкоже Грькомъ послаа глаголюшта: аште съ ими не смирши се, зѣла въ коньць оугонезноути не възможеши. Того ради и послаасть ꙗго ѿ смирени и оутвърждения. Съ же подобно прѣиде къ восточномуу. Моусіа же (сиа) видѣвъ, оставъ Силивию, въ Анѣдриановъ градъ възвращаасть се.

Ѹо. Оубо же дондѣже сицевыѣ брани сѣврѣшише се, Махаметъ соультанъ иже въ горькии земли прѣдречении прииде и оудръжа восточнаа вѣса даже до моря. Семоу

¹ Та. — ² имѣ. — ³ таламьбасѣ. — ⁴ ꙗко самъ. — ⁵ оустрьмити.

же Гръци сложише се, прѣвезоше **яго** на Моусию, любезно оучрѣждени^е въ царствоующѣмъ градѣ сътворише съ нимъ. Царь же Моусия двигъ се съ вѣсѣмъ коннѣствомъ обрѣте сего оу дръна нареченааго наречено^е и рать съмѣсивъше въ прѣвѣсѣ восточнии побѣждають¹ и тако нацы Моусия взмогъ побѣжда^{ти}, и тако нацы възрашта^{ють} се восточнии къ востокомъ. Моусия же **яко** виновнии затвара^{ють} въ Димотицѣ градѣ рекомааго Исоуфа дръжателя земли Констанѣтиновѣ и наша Игита краишѣнааго воєводу, иже грады и землѣ съблизъ дръжеште бѣхоу деспотоу. Сии же не-тѣмни^{це} избѣзають и къждо свое^е власти и землѣ отъмеште^{ть} и грады и отъ благочѣстивааго во^е възьмъше страны прилеженште^е поплѣнише и съ деспотомъ сложише се, **яко** въ вѣсакоу слоужьбоу обрѣтати се готовомъ **ямоу**.

ю. Стефанъ же благочѣстия дръжатель, оувѣдѣвъ о не-тии своимъ **яже** отъ Силиври^е въ Солоунъ възвѣшѣстві^е посылаетъ вѣсе воишѣство свое. Посылаетъ же и прѣд-реченныхъ иемаилѣтскихъ воєводъ, посылаетъ же и рекомааго сына Саоучи^{ева}, въ **яже** **яко** бы решти цара того сътворити и въ конецъ не вѣдѣаше о дѣлѣ. И приишѣше възеше того, съ вѣсацѣмъ бестрашнѣмъ възидоше. Прѣжде же сихъ приишѣстві^а изишѣдъ бѣаше и идѣаше, таже слышитъ посылана нѣко^е **я**диноименна царю Моусии, поушѣна отъ **яго** и поуте съдрѣженшта и блюдоушта и страны съ вѣсакымъ оутврѣждени^{емъ} (= Раннокисоум). Нацы възрашта^{ють} се въ Солоунъ, иже оубо и глѣвѣ сътворише **яже** вси благороднии въ коунѣ ити, на нихъже зреште² мѣшѣти и господина съ ними въ коунѣ быти. Тъ жеде³ гороу нѣкою стьсоу **я**мъ, жестокоу соуштоу, раздѣлъ се отъ сихъ идѣаше. И ти оубо приидоше прѣжде въ Солоунъ, на ихъже никътоже вѣста или постиже. Самъ же съ не-

¹ побѣждаетъ. — ² зрѣти. — ³ же.

тими по мнозѣ жестоцѣмъ обхожденіи¹ и приходитъ въ нощи нѣкоую весъ обрѣти и вышде къ нѣкимъ благочестивымъ христіанъ яко єдинъ отъ благородныхъ своихъ сѣкаюущъ себе. Ти же того въ домѣ гоумьнѣмъ скрываютъ. Прочии же прѣбыше въ лоузѣ съ коньми. Мыѣахоу же того Исмаилите съ плькомъ вышдыша въ градъ, идѣже и плачь многъ отъ благородныхъ всенаплаканіе се. Приходешти же второй нощи выставише идоме. Познанъ же бываесть женою, ꙗкоже и радоующи се питае. И приидоме въ градъ съшдыше се. Томоу же оубо въ свое отчѣство приходештоу и къ всеизредьному оуницеви своему, радость всепензреченакъ възвѣштае се, ꙗгда и растоисае се оуды црковныѣ въ єдино сѣбра и скинтро оутврди иже всавѣдны прѣмудры хитрьцъ и всевозможны сѣдѣтель. И отъ толѣ бѣше видѣти яко отца о снѣѣ веселеша се.

лоа. Таже оубо слышавъ царь восточныи сицевакъ, глаголю же соултанъ Кришчии нареченныи и зияѣ соушти приходитъ прѣидъ въ Константѣинъ градъ и яко къ деснотоу Стефану поутъ сѣтворити хотѣ въ ꙗже помощь отъ него полоучити искн. Бысть же тогда снѣгъ и дѣждь ꙗкоже рещи: отързоше се хлѣби небесныѣ.² Тогда же и рѣкамъ наводниаемоу прѣити невозможно бѣше. Въ востокъ пакы възвращае се, хотѣше бо странами сѣрскими ити и рекомоу Марицоу не возможе прѣити. Царь же Моусиѣ яко соудомъ нѣкихъ начальники мѣсть тѣхъ погоуби, за ꙗже скрыти и не възвѣстити ꙗкова хождения. Иже и гнавъ възвращае се и приходитъ въ Анѣдриновъ градъ.

лов. ꙗгда оубо на деснота вѣроужае се и пакы брани бранъ прѣисмае, ꙗкоже нѣкакъ дыханиа сѣверна поита сѣмоуштающе и морьскыѣ глѣбины изискоуште и

¹ обхожденіи исходить. — ² небесныи.

прахъ въ въздухъ испльнѣахоу, землю же мужеуби-
 ения и крови. Бѣше бо имѣе сиево въчипєніе. Имѣе
 двѣ изештныи скинтрѣ¹ єдино¹ наврашно нарекъ, второе
 же витежеско, **а**же оубо и прѣдидѣахоу ємоу имоуште
 кони избранныхъ множество съ собою и идѣже на кого
 оустрьмєніе имѣаше, посылааше прѣвѣе напрасною
 скинтро **є**лико дѣшу и поштию ити и прѣвароу наити,
 рваніе же творити. **Є**гда же възопєнтахоу, витежескою
 присѣвъ рветъ се, до идѣже и самъ съ вѣсьми силами
 присѣваєтъ, да идѣже оубо чии конь постаѣше, отсѣдъ
 съ оногo на другии отъ соуштинъ съ ими възсѣдааше.
 И **и**же оубо кою мужество кѣто показаше, писааше се
єже по мѣрѣ дарованіа въздати. Подобно же и подѣ
 градовъ оузаконєніа имѣаше **а**же въздасть. Такожде намы
 и бѣжештнимъ кѣзни. **С**имѣ же оубо приходєшти, тако бо
 Сръблє навиче воєвати, ради вєсточнааго и ради не **а**-
 цѣмъ воинствомъ бити въ таковоу вѣре, вєсходить съ
 вѣсьмъ воинствомъ на Ново брьдо, вєсходить же сиецъ при-
 ближивъ се нождавъ Сръдѣци сѣтворити праздникъ дѣне
 великааго своєго и вѣсьмъ праздничнымъ оуготовлєномъ
 въ дѣнь праздника възсѣдъ на конь,² глаголютъ: азъ
 праздникъ дѣне великааго сиецъ сѣворю. И въ незапоу
 идеть отъ Софіе проходе планиноу глаголюмоу Чемерь-
 никъ, нигдѣже падалишта сѣтвори даже до Враниа, идѣже
 кєсарь прѣбываніе имѣаше, **є**гоже въ малѣ не **є**сть, по-
 плаши Вранию обрѣтѣвшихъ се, на Ново брьдо оустрьми
 се и многоа оумышлєніа сѣтвори ничѣтоже оуєнѣ. Слышатъ
 же деснота Стефана гредоушта **а**ко прѣвароу наити тѣ
 же подобно въ срътєніе семоу, **є**же и тѣ прѣвароу сѣ-
 творити. Присѣнопомьнимъ же мало вои своихъ сѣло виде,
 въ градъ великий оукланѣтъ се. Моусеа же възвраща-
 ютъ се и вєсходить въ страны арбанашьскіе, идѣже нѣ-

¹ єдиное. — ² коня. — ³ Слышавъ.

кны чести землѣ обѣтекъ слыша, яко отроче цара Имоу-соульмана Орканъ глаголемое по морю въ Солоуны прииде и изъ Солоуна въ странѣ дрьжавы его ѣсть. Иго же гнѣвъ постизають, идѣже и много вои его пѣшъчскихъ отбѣгають. Тѣмъ же и мало не падають постигъ сего. Нѣ пакы отроче издаше. Иго же ѣмъ ослѣни и многихъ избранихъ погоуби тоу. Пѣшъчскимъ же гнѣвъ отпросише.

лог. Фодѣ же подобныи древниѣмоу воиноу опомоу, на Солоуны же пакы оплчашъ се и градъ Хортиатъ глаголемыи раздроушають. На Солоуны же ничтоже оуспѣ. Бѣше же и ѣште въ Солоуны Гюрьгъ. Слыша¹ же яко пакы хощетъ прѣйти Махаметь соультаи, въздвигъ се къ Андриановоу градоу Славнѣвыми горами, идѣже прииде ѣмоу гласъ, яко се оуже прииде, и вроуштею крости испальнъ мало въ пошти вою сънаахоу, шѣстникъ твореште и обрѣти не приходешта прѣбыть тоу до зимы.

лод. А ѣже о срьбскихъ, пакы въ днь навечерниа Христова рождества въздвизають се отъ тоудѣ, якоже иногда Антиохъ на Иероусалимъ съ великою кростию и гнѣвомъ все въ конецъ рече потрѣбити. Прѣнисалъ бо бѣше отъ землѣ своеѣ многихъ иже населить въ срьбскихъ странахъ, якоже Сальманасаръ Хоуѣеяскыѣ .е. родоу въ Самарию не вѣды яко въ скорѣ хощетъ оувѣдѣти что сътвори: якоже и Антиохъ онъ, ѣгда глаголаше: нѣмъ оувѣдѣхъ что сътворихъ Иеросолимоу. Нѣ на Хоуѣе оубо тамо богъ льви посла, здѣ же ни выити ѣзыкомъ поноуети.

лог. Тако оубо царь Моусикъ съ сидевѣми мыслями гредѣи приходитъ прѣвѣе на отъвръгынааго се ѣгова воисводи въ Соколыни² и Сирелизѣ градохъ. И приидѣ въ страну прѣниса коиждо вси име на хартиинахъ, дасть кои-моуждо начальникоу пѣшъчъ своихъ, въ ѣже съвъкоунити

¹ Слышавъ.² Соколыни.

всѣхъ подѣ градомъ. Вздвигъ се прииде подѣ градъ. Прѣ-
 ѣтъ же Сокольцѣ и воєводуу Хамоузоу посла въ Анд-
 рияновъ градъ. И тамо того смърти прѣдаше и съ про-
 чиними. Землю же тоу прѣгнавъ насели въ сѣлѣ своемъ, въ
 лѣто 782. Сиа же свършивъ приходитъ въ прѣдѣлы
 сръбьскыя и възетъ Больванъ, прѣстрашынимъ се соу-
 штинимъ въ нѣмъ и давшинимъ ѣго. Съ же тѣхъ плѣнивъ
 и прѣсели подобно. Прѣѣтъ же и Липовецъ¹ и плѣнени
 и разграблени людисъ ѣго иже въ нѣмъ быше. Подобно
 же и Сталакъ разграбленъ бысть. Въ коулѣ же оудръжа
 се градъ съблюдаеи благороднѣ нѣкыи моужь сы, допѣ-
 дѣже съ коулоу сѣгорѣ, и тѣ ѣлико кѣто отъ древнинихъ
 доблѣствовавъ. Обходитъ же и прочеѣ грады и приходитъ
 на Конприанъ, идѣже мнозѣмъ крѣвомъ изливывшинимъ се
 прѣселяють и сего и народъ весь извѣкъ и расплѣнивъ.

Нъ сиеваѣхъ деспотъ Стефанъ зре послаѣтъ влашскы-
 ими странами къ восточномуу Султану, ѣже приити нбо и
 не сътворити² мимоити же ѣго, да въ ѣдино бывше съ мо-
 имъ воинствомъ коувно на нѣ оустрыини се, рече. И оубо
 Махаметь султанъ отъ востока въздизаѣтъ се, деспотъ же
 Стефанъ отъ запада съ всеѣми воинствомъ, ѣшите же и оу-
 грѣскимъ възможнымъ, босньскимъ же прѣдѣреченымъ
 исмаильскимъ воєводамъ. Сиа же оувѣдѣвъ Моусиа въз-
 дизаѣтъ се въ сѣрѣтениѣ восточномуу и мимо шѣдъ Фили-
 новъ градъ сѣрѣте ѣго въ мѣстѣ Макры ливада нареченѣмъ,
 и ѣко въ оутрѣи брати се хотешинимъ, съславышинимъ въ
 пошѣ тоу вса становнаѣхъ оставиѣтъ восточныи (и)
 идеть къ деспоту. Моусиа же въ сѣдѣ гнавъ до Сръдѣца
 и ѣко не постигъ, пославъ не всеѣхъ³ вой, съ имъ бо
 бѣхоу не⁴ множество людисъ събрати. Ёмоуже бывшоу въ
 скорѣ, оувѣдѣвъ же тѣзоименити сиа вса приходитъ и
 тѣ съ всеѣми воинствомъ въ Кроушевецъ. Тоу же приходитъ

¹ Липовецъ. — ² немимонти . — ³ все. — ⁴ нѣ.

вси възможни соулытанови въ иже клятви и завітѣ съ-
творити крѣпкни. Таже съвѣштавъше се и съсрѣтъше въ
иудино идѣхоу. Придоше же вси дръжатели подѣ Ко-
причанъ просити иго¹ отъвѣшташе соуштенъ въ нѣмъ иже
оубо по бои царь боудеть, градъ игови исть. Тоу же на
добричю и Арвенезъ прииде, бѣже отъ Моусиѣ. Прииде
же и Богданъ и пѣци отъ Моусиѣвѣхъ пѣшцы. Отъ тоуду
же къ Овѣчу полю обити идѣхоу, ико да и множанши
придоутъ. Прѣшдыше же Чръноюу Гороу рекомоу въз-
врантастъ¹ се деспотъ, пославъ иѣмоу все воинство
свое. Прѣдавъ сие нѣтию своему Гюрьгу и пришдыше
обрѣтоше цара Моусиѣ, възвративъша се въ малѣ въ горы,
рече бо възшдышоу съ соулытаномъ срьбьскымъ воин-
ствомъ поуте засѣчетъ, иже и съврѣшили бѣхоу, иже никъ-
тоже оугонезпоути, аште Моусиѣ оудолѣти хотѣше. Став-
шимъ же подѣ гороу Витошею на рѣцѣ Искрѣ съ вѣтми
воинствы, Моусиѣ же на Стинони и видѣвъ стражи ра-
тоуштенъ се не сътрѣпъ, въ крости въздвигъ се на сихъ
прииде. Иже и прѣшды прѣдѣлъ горы соуштенъ раздѣла-
юштенъ сихъ на срьбьское оустрьми се скинтро. И ико
възонетивъ, иже видѣвъ Гюрьгъ глагола издахомъ своихъ
и съ иныѣ² страны изъ ребрь оударають и разбивають.
Коунино же и тѣзоименитааго скинтроу оукрѣпильшоу се и
побѣждышоу, видѣвъ же царь съ обоихъ странъ раздроу-
шена себе, бѣгоу се выдають. И҃с҃коже въ рѣцѣ Искрѣ и҃мьше
прѣломивъше оудавише. Множество же много побѣсно бысть
и тоу воинствомъ тѣзоименитааго. Вѣше же надѣ доспото-
вѣми вои начельникъ Радичъ чельникъ, моужъ храбрѣиши
и моудрѣиши, и малыми глаголы многоа съврѣшаѣ бѣше.
И҃ште же съ нимъ два вожды Шаниъ и Михайлъ. Сия
оубо сице бывшимъ бысть вѣсточнымъ господиъ и само-
дрѣждѣ вѣсточнымъ и западнымъ на отъчѣстѣмъ прѣстолаѣ

¹ възврантають же. ² съ и иныѣ.

сѣды. Бѣше же и благъ оубо по всемоу благоразумѣніи и кроткъ ꙗкоже онъ въ истину Арытаксаркѣ въ мнози силѣ тихъ ꙗвилѣ се.

105. Оубиіепоу же бывшоу Моусии, вьсходитъ господинъ Гюрьгъ съ вѣстѣмъ деспотовѣмъ воинствомъ въ днь тѣ ꙗкоже оувѣштано бѣше съ побѣдою ꙗко въ истину великою. Многими же чѣстѣми почтень и избрани вси посылають же се и дари многочѣстни къ тѣзояменитому деспоту и поклисаре же иже и градъ Конримъ дасть ѿмоу, дасть же ѿмоу и страну Зисполѣ глаголюмоу и ина пространства вѣштемъ выдаше се. И отъ толѣ жителство же и вѣшти вса мирна сѣстоуниа вьсприисше,¹ ꙗлика съ пророкомъ ꙗко къ Исросолимоу вьзываетъ праздноу² Иудо въ радости твоѣи, отысть бо господь неправды твоѣ, избавиль те ѿсть изъ роуки врагъ твоихъ выцари се господь по срдѣѣ тебе и не оузриши зѣла къ томоу.

Дрѣжавнии же оубо ꙗлико дѣне дѣне на большахъ подвижааше се и благодарѣ бога о вѣстѣхъ ихъже сѣтвори въ все дѣни живота ѿго. И бѣ дѣлю ѿго милостѣиахъ непрѣставнахъ, прочитаніе же често божьствѣиныхъ словесѣ. И толико оубо издасть себе къ ништинѣмъ, ꙗлико самъ исходити въ ношти по стѣгнахъ и халотгахъ ѿже сихъ милостѣиѣ своѣю роукою испльнѣти. И тѣчию посештааго злато или сребро ꙗково же оубо и бѣше ѿдиногѣ тѣчию вѣрыѣиша съ собою воѣмѣлахше, многашти и самъ се творѣ бѣше. Нѣкогда же пришѣдъ ѿдинъ ништь и дасть ѿмоу. Паки же прѣдѣтекъ прошааше. ѿго же блаженни познавъ множаѣ дасть ѿмоу. Онъ же третицею прѣдѣтекъ ѿгда и множаишѣ дасть ѿмоу рекъ на хыштинѣи и вѣхво. Тѣ же отвѣшта не азъ хыштиникъ ни вѣхва ѿсемъ, страсти палежеть ми, нѣ ты иже земѣинымъ царьствоуѣи и небесѣиахъ крадени и вьсхыштаѣиши. Прихождааше же и къ вратомъ

¹ вьсприисше. — ² праздноуи.

нишнихъ, имъ же окръжцемъ и сквожньсю вѣмѣтааше: вси же вѣдѣахоу кто есть дѣлаи сиѧ. Хождааше же всегда нѣкъ велич проказенныхъ, ихъ же самъ всегда окръмѣаше и въ пошти десьнице ихъ испльнѣаше.

И ꙗко да извѣстѣиѣ истина ꙗвлѣна боудеть. Нѣкогда сицева слышештеи изъ странъ поморьскихъ и блгарскихъ придоше проказени, толико много ꙗслико силоу градскимъ вѣсхнѣтаахоу, иже и бивше се съ владальцемъ градскимъ изгнаше сихъ. Того ради и отъгнани быше. ꙗште же отъ дѣль ꙗго знаменіе ихъ непрѣстанно творааше. Нѣкогда же хотѣ изити милостинѣ дѣлати ¹ обычно и вѣсѣмъ съпештнимъ вѣнѣшнимъ и вѣноутрѣннымъ поѣмъ съ собою ꙗдиного възлюблѣнааго зѣло иже и прочеѣ тайнъ ² вѣдоуштааго и глагола ꙗмоу: въ тайнѣ поими коуноно мѣчь мой. Тѣ же не оувѣдѣ повелѣноѣ ꙗмоу, выпросити же не смѣаше и до нѣгдѣ коуноно изышѣдѣша остави того рекъ: пожди здѣ. И нѣгдѣ въ самоѣ глыбокоѣ поштиѣ възврати се къ нѣмоу и шѣдѣша до вѣноутрѣнныхъ дверей, идѣже хотештоу юному отворѣти не възможе въскорѣ. Деснотъ же мнѣ ꙗко мѣчь ꙗго дръжитъ, друугоу роукою ꙗгоже повелѣ възети. И глагола ꙗмоу: подаждь мнѣ мѣчь до нѣдѣже отворѣзени. Юныи же тогда оувѣдѣ реченоѣ ꙗмоу, оубоѧ се глаголю: не възбранѣмъ ми ничѣтоже. Таже отворѣзшоу ³ идѣаше скорѣѣ лѣствицею прѣдъ просвѣтити ꙗко и ꙗко отлагаѣ мѣчь бѣше творе се ꙗже не оувѣдѣти възетия ꙗго. Бѣше же благочѣстивии нѣгдѣ въ глыбини кала възѣдъ — и оубо сицеваѧ ꙗго изычисти есть ꙗште и нѣскѣ морьскыи. Сицеваѧ бо творе никогдаже оскоудѣ все дѣни живота своего. Да оставимъ же въ поустыняхъ по вѣселѣннѣи идѣже кого слышааше о господѣ жительствоуѣи и въ прѣдѣлѣхъ ꙗго все поустынныѣ, въ афонскихъ же мѣлчательныхъ ⁴ же

¹ творити — ² тайнъ. — ³ отворѣше. — ⁴ мѣлчательныхъ.

и обшѣжительнии ¹ ѿлико аште и кадилицоу или свѣ-
тильникъ кои многоцѣннии прошаа(ше) ² кѣто видѣвъ ѿже
тамо отнести, тѣ ³ моле начальника мѣстоу бѣше ѿже
много цѣнѣишии ⁴ же и свѣтълѣишии подавъ здѣ въ скорѣ,
аште се подаси, ѿже и въ скорѣ свѣръшааше кѣждо рече-
ниѣ имъ. Иже и прочаѣ не оскоуднио почръпаахоу. И оубо
о сихъ довьлѣсть образъ сыновѣданиа.

оз. Прѣжде же оубо ѿгда истинноую любовь съ за-
падыними сѣтвори, ѿгда въ градѣ рекомыи Боудимъ ходи,
ѿгда и съборъ бысть западынихъ кралѣи и иныхъ го-
сподѣ къ краю воугрьскомоу, ѿже въ Коньстанцію и
Римъ ити томоу на выцарениѣ надѣ въсѣми съ деснотѣ
Стефанъ свѣтълѣишии прѣдѣ въсѣми и наче въсѣхъ видимъ
бѣ, ѿлико доуна по срѣдѣ звѣздѣ, и изъ далече видимъ
бѣше въсакомоу и свѣти ѿго вси въ мѣсто сташе не по
тъкиновени стоааше. ѿгда и многаѣ отъ оугрьскыхъ странъ
възеть дарованаѣ ѿмоу, грады оубо твѣрднѣи и вси и
прочаѣ, ѿже вѣдетъ въса окръстьнаѣ царьствиа. Не сиа
же тѣчию нѣ и по седьмомъ лѣтѣ пришѣствиа кралѣва
ѿгда възирати се на въсако лѣто приходе въ западыни съ-
боръ и никогда же грады или страны не въсприѣмъ въз-
вращааше се. Сиде оубо самъ тамо ходѣ и сии къ
ѿмоу прихождаахоу. Не тѣчию же нѣ и въ градѣ ѿго
бѣлѣмъ краю бывшоу нѣкогда прѣжде сихъ и ѿко изъ
дома въ домъ прѣхождаахоу по градохъ оугрьскыхъ же
и сръбьскыхъ и о чудеси, кѣто бо когда сидевоѣ слыша
гдѣ; въ ѿже по въселѣннѣи дръжатели ѿже съ запады-
ными восточными врази соуште и страны наѣноуоште и
ратоуоште дроугъ дроуга, и тѣ оубо посылати воинство
своѣ къ восточнымъ на западыныхъ, къ западынымъ же
самъ собою на въсакыѣ свѣти приходити. И сиа оубо
обомъ кѣмъ и въ многаѣ лѣта. Нигдѣже оубо ѿко въ исти-

¹ обшѣжительныхъ и — ² прошааше. ³ — тѣ. — ⁴ цѣнѣишии.

ноу сътвори никѣтоже тѣчию тѣ **ї**единъ мнози и чюднии въ прѣмоудрости и силѣ, имѣже и по сихъ **ї**ако нѣкои законъ оутвърждень оста. Не просто бо и западними **с**иа сътриѣвати, въ вѣдѣахоу **ї**ако нѣкои штишь и оутвърждениѣ непоколѣбимо отъ **ї**егоже, и свештенъници ихъ глаголаахоу: **ї**ещте молимъ се о благочѣстивомъ деспотѣ **ї**же¹ и сръбьскои странѣ. Прихождаахоу сихъ свѣтъѣишии и моужьствѣишии **ї**еже² тѣзоименитому слоужити, **ї**елико прѣдъ кра^їемъ и на съборѣ всѣхъ кнѣзъ **ї**единъ отъ витезъ благочѣстивааго побараеъ силъѣишихъ и вѣиць побѣдѣ взеть. Съ же и кра^їевѣхъ благородныхъ и славныхъ витезъ власть имѣаше вѣиъчавати, **ї**елико превъзмати³ се паче симъ кра^їевныхъ глаголюште, **ї**ако миѣ десиотъ витежѣство въроучи.

Да речемиже и о вѣсточьныхъ ко^їе оубо похвалы и любве не съподоблаше сего **ї**же оубо онъ соулытанъ наречении изештенства⁴ ради! **ї**гда съвеза во^їсводуу своихъ силъ, моелштимъ о семъ рече: аште отъ брата моего десиота свѣтъ не приемоу не поуштоу **ї**его. И пославъ въпрашаеъ **ї**его. Тѣ отвѣшта **ї**моу: змию оубо аште хоштеши въ ноутрь дома своего питѣти, **ї**си же онашь оурѣзавъ питѣти. И **с**иа слышавъ не поустѣ того до съмърти свое^їе. Подобно же и въ прочихъ свѣтъѣхъ вѣсакныхъ.

Воишествова же соулытанъ на вѣстокъ, воишество же пакы свое посылъ на Оугри Босьною, идѣже пришѣдшихъ оугрьскихъ бановъ **ї**еще, разби(въ)ше (и)⁵ приведеше въ соулытану, и ходатаиства деспотовѣи цѣною коуплюши бише и съмърти горькыѣ свободише се. Съ же бѣше съ Петромъ, мировицкыи Иванишъ. Възврати се соулытанъ⁶ и пѣиъ бѣгарьскыи **ї**егоже Моусиа прогнана бѣше. Поживѣ же съ соулытанъ въ съмирении съ всѣми, съ имиже изъ

¹ десиотъ же. — ² **ї**еже кѣ. — ³ прѣвъзмати. — ⁴ изештенства. — ⁵ разбише. — ⁶ Мясѣ.

начела любовь положи. Таже въ Андриановѣ градѣ оумирають кромѣ рати и сего смерть скрыта бѣше сильными.

.он. Въ слухъ же яко прииде десноту Стефану бывшему, мнози того подвизахоу яко иѣции и отъ самыхъ восточныхъ. Тѣ же глаголаше: клятвы положихъ къ султану юже дѣтемъ юго добро сѣтворити. Въ тоже врѣмя прииде и иѣции юго Бальша арбанашскыи господинь. Проувѣдѣ смерть свою, больнъ бо отъ многа бѣше, и тоу абис оумирають. Югоже съ великимъ любочестіемъ, въ коунѣ же и жалостію опрѣтавъ погрибають. Таже обрѣты подобно врѣмя и все свое войнство бравъ на Арбанасы вьсходить. Сии же веле даровитоую десницу вѣдеште и видѣвше вси въ скорѣ къ нѣмоу сътекоше се съ радостію. Прѣистъ же страну тоу мало брани подѣ иѣкныхъ градовъ показавъ, подѣ Скъдромъ же пришѣдъ рѣвѣше, иже Венетиишти пришѣдше творихахоу мирныхъ оустроения. Посылають же къ венетискимъ воєводу Витѣка. Възвращають же се деснотъ, оставя иѣкоую честь войны въ юже борити градъ. И пришѣдшоу сему въ свои.

.оо. О юже ис Праги истинныѣ изыде гласъ яко на господина своего краля опльчише се и чешскоую землю отъ оугрскыѣ оцѣнише¹ и юресъ глаголаша Хоусъ вьста и вьзможе, ихъже иѣции близъ православныхъ глаголють бити. И яко сего Хоуса бывша въ Иеросалимѣ на поклонение светнымъ мѣстомъ, въ Синаю пришѣдъ идѣже господь съ Моусеомъ глагола. Тоу въ обшѣте² жилишти³ съ братією пожитъ, оувѣдѣ отъ сихъ православныхъ образъ. Идѣже и грѣчскимъ писанимъ гавикъ приходитъ въ страны свои. Того ради и юште въ брызѣ грѣчскимъ писанимъ обрѣтають се въ великой оучительници и риторъ съ сидевыхъ свѣрши оучениемъ. Глаголють же яко на съборѣ прѣдѣланую югда сътезание съ нимъ сѣтворише, идѣже и о чину

¹ оцѣнише. — ² обштемъ. — ³ жити.

свештєвничєскомъ при введе се имѣже глаголетъ и съ оуставъ великою злобою свѣршаша естъ. По мироу свештєвници соушти не женештеи се ꙗже изъ начеда отъ светнихъ никѣтоже възбрани. Обрѣте бо се въ единой отъ великихъ вѣсѣхъ пѣкоюго приведѣша съ единое страны единою вдовицоу, съ другыѣ же другоую и рождѣша отъ единое сына, отъ другоѣ ¹ же дѣштерь, възрастъшимъ же дѣтемъ не оувѣдѣвши поѣтъ брать сестроу свою въ женоу. Отцємъ имѣ и инаѣ многоа рекъ, побивають ꙗго и огнєви прѣдають. Тъ же множество оученикъ имѣе сицеваѣ възмогше. И сѣмъ оубо бывшимъ, посылаєтъ краль къ деспотоу малоую пѣкоюу честь просе воинства избранихъ зимноу соуштоу врѣмени, въ ꙗже обычнымъ гласомъ сѣхъ оустрашити. ꙗже и бысть. И пришедше възопетише гонештихъ и плѣноуштихъ ² Хоує. Юже бо исполнили се бѣхоу, не въ малѣ до самого Боудима не пришли бѣхоу.

Въ тоже врѣме оумираєтъ и царь Коньстантинъ, сынъ Срацимира царя блѣгарьскааго въ Бѣлградѣ, соуштоу ꙗште деспотоу въ Арбанаєхъ. Тоу бо тогда живѣаше пришедъ съ Оугрь. ꙗже благодѣштивни съ ꙗко присѣна брата плакаше и многоа о доуши ꙗго расточи. И сѣхъ оубо быше въ лѣто 734.

и. Достойтъ же пакы о вѣсточныхъ вѣсноменути како свѣршеше се. Оумрьшоу соулытану въ Анѣдриновѣ градѣ ꙗже и прѣжде рѣхомъ и прѣнесеноу бывшоу вѣсѣми сильными и домачедными ³ ꙗго въ Броусоу, бѣше пѣкѣто зовомъ Моустафа, иже лѣстїю нарече себе Моустафоу сына мльнино-именитааго, иже прѣжде отъ Влахъ извѣшь ⁴ бѣже къ Солоуну. ꙗже тогда гнѣавъ соулытанъ даже до Солоуна и посылаєтъ ходатаѣ къ царю Маноуилоу соуштааго надъ царьскими вѣштѣми, въ не подаваше ꙗго и отъ толѣ оубо съ въ роукахъ грѣчьскихъ

¹ другыѣ. — ² плѣноуштивыхъ. — ³ домачедными. — ⁴ извѣшь.

прѣбывааше. Югоже тогда изъѣзаше въ юже царѣствовати западными, оуخیштрениѣ твореште. И соуштоу синоу соултаановоу въ вѣсточныхъхъ прѣѣтъ тѣ вса даже до Калинола и посылаетъ къ деспотоу въ юже другъ юмоу быти. Деспотъ же посыланиѣ дасть въ съблюденіѣ, дасть же синоу соултаановоу въ оувѣдѣніѣ тврьдыи завѣтъ, юже съ отцемъ юго. Кмоурать ханъ же глаголюмни юсть съ. Отъ вѣстока посылаетъ воинство съ сильными иже надъ вѣсми вѣштыми отца юго Бахзитемъ на Моустафоу, идѣже и на-даѣтъ Бахзитъ съ, воинство же присъвькоуни се влѣхвоу Моустафѣ. И вѣсходитъ въ Анатолию, идѣже отбѣгаѣтъ множество воинства отъ Моустафы, тако бо того прѣваріше глаголюште: яко аште море прѣидеши, вси къ тебѣ прѣйти хощемъ. Бѣгаѣтъ же влѣхвъ онъ въ западныхъхъ. Кмоурать же поимъ вса воинства прѣиде море, гонѣ сего отъ мѣста въ мѣсто. Юсть же бываѣтъ въ лоуѣхъ крѣе се влѣховъ и оубиваѣмъ бываѣтъ.

.па. Нъ оубо Грѣци намы поможѣ творѣтъ юномоу отрочетоу соултаановоу и сего Моустафа зовома и нѣкихъхъ странъ въ вѣстоцѣхъ прѣѣмляѣтъ. Кмоурать же намы тамо вѣсходитъ и воинство прѣдъ собою пославъ, юмоуже отроче на оульчениѣхъ изиде изъ града никеиска и тоу оубиѣно бываѣтъ. Падаѣтъ же тоу и Михалъ бегъ сильными въ вѣштѣхъ царьскихъхъ, юго же Кмоурать не тѣмниче по сѣмрѣти отца своѣго поустилъ бѣше. И оубо сѣце сѣмъ бывшими, быѣтъ царь Амоурать-ханъ вѣсточныхъхъ и западныхъхъ.

.ив. Таже посылаетъ къ деспотоу поклисаре¹ о вѣсѣхъхъ благодарѣ бѣше бо прѣдваривъ деспотъ посылалъ къ юмоу поклисаре² влѣхва Моустафѣ. И пришьдѣшоу поклисароу къ деспотоу, сѣтвори оубо чрѣжденіѣ велико съ нимъ юлико и по Доунавоу и Савѣ въ катрьгахъ плаваѣ и нѣѣ сѣра-

¹ поклисара. — ² поклисаре.

довати се. Многѣмъ же даровавъ отъноустѣ. Сице пакы мирно и любовно жителство оустрои се. Выходить же Амоуратъ на царствоующѣи градъ, приходитъ же и на Влахы, сътвори же пакы съ обоими мирно оустроеніе. Бѣше же и съ ѡкоже и отцѣ его всакимъ царскимъ чиномъ, обаче же доукавьѣши.

Благочестиваго же деспота Стефана постиже множае болѣсть пожваѣ, ѡгоже изъ давня страждааше. Тѣмъ же и множае съмрѣти оубоѣвъ се посилаєтъ по нѣтихъ своего господина Гюрьга и приходитъ съ въ мѣстѣ нарицаємѣмъ Сребрѣница и тоу събираєтъ съ патриархомъ съборъ чьстѣныхъ архієрей и благородныхъ всѣхъ властей же и всѣхъ избранныхъ и благословляєтъ того съборомъ на господство, глаголю: отъ нынѣ сего познайте господина въ мѣсто мене. Ѣгоже и молитвовавше роукъ възложениємъ, таже и всѣхъ окликаєтъ ѡже вѣрноу ѡмоу быти. Проклинаєтъ же хотѣтиихъ невѣрство коє въздвигнути. Таже и самого заклінаєтъ ѡже по чиноу ѡгова всенітѣныхъ не прѣзрѣти, нь ѡкоже азъ самъ о всѣхъ промышль имѣти хотѣхъ тако тако и ты. Ибо мнози послужьшии соуть мнѣ, имже въздати не оуснѣхъ. И многѣмъ поучивъ о благочестии и заповѣдавъ. Тѣмъ же отъ толѣ вѣрѣѣши множае господиноу своему присваѣхоу се юномоу неже прѣвѣе. Оздравѣвъ же благочестивыи отъ оное болѣзни, хождаше благач творе.

лг. Къ западнымъ же Амоуратъ възити хотѣаше и зре благочестиваго деспота на всако лѣто къ (оугрьскомоу) краю шьствіе творѣнѣи и нѣкихъ клевѣнѣтоушѣтихъ послушавъ, и тамо соуштоу деспотоу и ѡште посилаєтъ отъ вѣрѣныхъ своихъ ѡдиного въ ѡже оувѣдѣти истинноє ѡко. Пождавъ же много послыаний, таже пришьдъ деспотъ оувѣдѣ о вѣнѣти, дарованіи посилаєтъ ѡмоу, видѣнѣмъ же того не сънодобѣ. Съ же пришьдъ къ цароу

много клеветааше и аште рече не приидеши на сихъ, они оуже на те приидоуть. Царь же въсходитъ въ Софию, идѣже воѣ доспотови приидоше по обычаю. Приходить же и поклисарь. Царь же мало оудръжавъ воѣ рече къ нимъ: идѣте къ господиноу своему и възвѣстите ѿмоу моему пришествіе. Посла же и свое воѣ допроводити тѣхъ до межде яко на вѣрѣ приидѣвшихъ не пострадати чѣто. Таже въздвизаетъ се и приходитъ въ Кроушевиць. Поплѣнивъ нѣкою чести абиѣ възврантаетъ се пакы. Посла бо благочестивыи поклисара. Деспоть же ѿже оуготовилъ бѣше воинство противоу сихъ поѣмъ въсходитъ на Босѣноу. Ибо босѣнѣсци вѣмѣ полоучѣше тогда подѣстоунише градъ сребрѣныи глаголемыи. И приидѣноу деспотоу въ незапоу на рѣкоу зовоую Дриноу, юже босѣнѣсци мыѣхоу непроходимоу, тогда нашѣдшоу томоу, деспоть же въ скорѣ рѣкоу прѣшѣдъ, ѿже босѣнѣсци видѣвъше, оставѣше вса становѣнаѣ своѣѣ бѣжаше съ краѣмъ своимъ. Оста же и прашта ихъ глаголемѣѣ Хльмѣка коуѣно съ инѣма дѣѣма. Деспоть же повелѣ великоюу въ Бѣльградъ вести, прочеѣ же въ Сребрѣникъ, самъ же въ страны босѣнѣскыѣ вѣиде, глѣнавъ краѣѣ плѣновааше. Краѣ же въ ѿдиномъ градѣ отъ тирѣдѣныхъ бывъ ходатаѣѣ посла моле ѿже¹ изити. Возвранѣ же се прииде въ своѣѣ и обѣждааше благаѣ дѣлаѣ. Вѣсть же въ великыи четвѣртьѣѣ, ѿгда иѣти се: вечери твоѣ² таинѣти дѣньсѣ сынасе³ божии причестѣника ме прими. Тѣ же не възмогъ дръжати се начетъ ридати горько. И изышѣдъ много изъ глѣбини срьдѣца плакааше: вымѣвъ же лице своѣѣ вѣиде. И пакы множаѣ начетъ ридати. Вѣше бо мѣсто подѣ прѣдѣ речѣныиѣмъ градомъ Сребрѣницѣ, въ шѣмъже сребродѣлѣци множество, ѿже и послана юношоу надѣ дѣѣѣ. Нѣдѣци же боуи подвигѣше сыноръ⁴ оубише ѿго съ полаты врьгѣше.

¹ его. — ² твоѣѣ. — ³ сыне. — ⁴ съборъ.

Сих же оувѣдѣвъ, подвигъ се самъ и мѣстоу множествоу отбѣгъшоу, нѣкихъже и ѣмъ неповинныи ради крви обѣщааше роукы и ногы. И сихъ въспоменуе не оудръжимо и ради сълоучахъ рыдааше. (Са стране написано: Владисавъ).

пд. Къ ништимъ же отъ толѣ пространѣише десьницоу отврѣзааше. Феодосіе обличае о неповинныхъ побисни же ¹ въ Солоунѣ множество бывшее негодовааше. И толико ѣлико светаго оноу моужа Амѣросиха оустрашаютъ аште и не истинно ѣже въздвигнути хошеть идолослуженихъ, аште того къ светнымъ тайнамъ не приобштини. Съ же самъ за повинныхъ въпиеть не достоинъ ѣсмь, не хоштоу сы не достоинѣ косноути се тѣлоу и крви господне, ѣже грѣхъ себѣ ясть и пиеть по апостолю.

пе. О западныхъ же намы восточни слыша, ѣко пришли соуть въ страны влашьскыи и грады оутврѣждаютъ и Влахи подроучники твореть. Воздвигъ же ² и тѣ приходитъ въ Бѣдинъ и въшѣ рѣкою приѣмлетъ островъ оугрьскыи, корабле же и люди соуштею тоу изыскъ плѣни. Намы пришѣ къ Сѣвериному посласть въ оны страны рвати того. Къваше же се Оугри, вои бѣжаше.

пз. Нѣ блаженни ово оубо гобзы и дары цароу послааше, ово же землю обьходе, ѣже ѣште храмъ божьствнѣ ³ въздвигнути и отъ тоу слыша ѣко островъ зеть тѣ, въздвигъ же ⁴ идѣаше къ Бѣльградоу и бывъ на мѣстѣ нарицаемѣмъ Главици ⁵ зовомо обѣдовавъ изиде въ ѣже ловити и ловештоу ѣште възъмъ крагоуица на роуцѣ споеи. Ёгоже приѣмъ не по подобію ношааше, иже до здѣ вса по подобію и оудивленіемъ производеи и творей и на боюждо страну прѣкланиаше се съ конѣ пасти. Ёгоже

¹ побисни иже. — ² се. — ³ божьствнѣ. — ⁴ се. —

⁵ Глависы.

подысмѣше съ обоихъ странъ водѣахоу до Стана.¹ И въ шаторѣ бывъ лежааше вѣѣмъ оумилисно видѣннѣ, тѣчию иудиль гласъ исноуестивъ, по Гюрьга, по Гюрьга глаголюе. И сице ничѣтоже отиѣштавааше даже до заоутра,² игда и доухъ свои прѣдасть господеву.

Прѣстави же се въ лѣто ,сцѣе, въ ѳі. днь, мѣсеца Іюлиа въ соуботоу въ часъ .е. дне. Іегда же съ коня песьбить бываашъ, бысть къ градуу громъ таковъ иудиною вьнезаануу, аковъ же никогдаже намъ слышати и страшнѣ, отъ игоже часа и тѣма бысть по вѣсей странѣ той, иелико пошѣ мнѣти быти иже въ захожденнѣ слнѣца мало намы просвѣтлыти се. Сиа же аки въ полоу дне быше.

из. Сия же сице бывнннмъ и коѣ оумилиннѣ гласы не слышати бѣше тогда! лицомъ къ земли паданнѣ и крѣвемъ отъ снхъ пролитнѣ и ина иелика не аки господина тѣчию рыдаюшнмъ нѣ аки отѣца любочѣстна. Таже оубо посплають по Гюрьга, сами же поѣмше того вѣѣхоу къ гробниці (О иже вѣшнѣ множаѣ воєвода сцлаамъ оустрадааше!) юже самъ сѣзда въ Ресавѣ. О любочѣстнааго воиньства любочѣстнааго господина! Не възрѣше тогда ни жени чеда ни страны своеѣ ни ино ничѣтоже. Таже и сѣблизѣ тоу нѣгдѣ исмаилтѣскоу воиньствоу соуштоу нѣ ни животъ свои ни въ чѣтоже вѣмѣннѣ, въ иже положити того въ мѣстѣ идѣже повелѣ. Тамо же бывше кнѣ жалостннѣ аки гласы не слышати бѣше! Лицѣ сѣдраннѣ и власовъ трѣзаннѣ и свѣтѣла вѣса оумети вѣмѣннѣмаа въ мѣсто бо многосвѣтлнѣ одежде въ вретншта и сиа аште гдѣ пометѣноута иночѣскаа не полоучѣ възмѣ на оуди расцѣплааше въ иже страннѣо вѣсако быти въ страннѣтѣмъ измѣннѣннѣ. Конси же обрезааннѣ и прочаа. Оугрѣскнмъ же витезомъ слоугамъ иго изоумнѣтлнѣ гласы вѣннѣюшнмъ къ комоу прочеѣ насъ поспласнѣ; чѣто дръжавѣ твоѣи сѣ-

¹ с'тана. — ² заоутрѣа.

грѣшихомъ и сице насъ въ незнаоу отьгониши; гдѣ твоего подобия славы же и красоты и многихъ даровании обрештемъ; отъ нинихъ сладости и красоты мира сего лишихомъ се; отъ нинихъ сири и страннии обрѣтаемъ се, яко и соущиимъ въ нощьсѣмъ образѣ растръзающиимъ се и власи брѣдныи пометающиимъ. Многочѣстныи же и свѣтлыи ихъ же и ты даже до толѣ изредѣи почитааше и облобизааше, и иньино нѣчто вѣштааше подобно горести. И вса въ изомыслии приходяахоу яко аште бы възгласити свещеникоу или дияконоу: яште молимъ се о блаженѣи намѣти приснопомынямааго господина деспота Стефана. Нѣкто отъ славныхъ власи своеѣ брѣдныи тръзасъ възывааше: ни иноче никакоже смѣши снѣ решти. И вѣсѣмъ коунио изъ глубины срьдця яко людемъ подобеште се рыкнуувшемъ и сътворише въ истину новии Иерасилѣи новому Иерасилу плачь велии. Ради же вѣременнааго тыштанія сѣишю окретавши положише въ цркви о десныхъ въ храмъ выходите. Въ градъ коунио вьсходеть,¹ глаголюже Вѣлградъ, и приходеть, странами вѣсѣмъ възвѣщено бысть бывшее, еже вѣсѣмъ въ грады бѣжати и острови.

лѣ. А ихъ же въ градѣ бѣше въ незнаоу видѣти странно измѣнии: свѣтлаи чрыцими по вѣсѣхъ коунио жени же и дѣтей, и лики яко съставили срьдтаахоу благочестивааго вьсекрасныи дворъ. Дроузи же въ градѣ жьдоуште, или же прѣдъ градомъ. Приходяахоу же дроузи вьжелѣнааго яко по обычаю прьвому, коунио вьноутрыни по чиноу яко югда съ господиномъ своимъ, кони же избраныи вьпрѣдъ, вратари же вьслѣдъ сихъ и коунио вьсакъ чинъ. И кѣто изречеть зѣло оумилении гласы, идѣже кони лики обрѣтааше тѣхъ или югда въ градскихъ выидоше и приидоше въ вьноутрыни къ зѣло

¹ вьсходеть.

рѣдательныѣ гласы вѣштающѣмъ, благочестивои госпожди и все въздѣлѣнои сестрѣ състраньствовавшии коувно и избавѣ¹ отъчествою си съ богомъ ходатаици, ꙗкоже древнихъ Іессирь она. Здѣ оубо мнози ꙗкоже и отъ избранныхъ изоумивше се и ꙗкоже въ въздохъ зиноувше сѣдѣахоу и прѣизнемогыше бѣхоу. Ихъже водою обливаахоу соуштен о нихъ. Выиѣ же града и въноутрь седьмоврѣхааго ꙗвѣни проводныѣ въздохъ испльнѣахоу и бѣжештихъ отъ странъ и приходештихъ и въ всеѣхъ градохъ же и стран(ахъ)ъ подобно. И чесоу оубо тогда оуподобимъ коѣмъ отъ вѣка оумилѣноѣ риданиѣ; прѣврати бо рече, богъ въ плачь праздничи твоѣ Іосифъ пророкъ. Слышахъ рече Іофрема ридаюшта наказе ме господь и наказахъ се. Аште же плачь и вѣль, иже о Моисей привведемъ, ꙗже възвратише се вси людѣ съ плачемъ великъ, възвратише се и старци отъ горы Аванъ съ риданиѣмъ зѣлнымъ, възврати же се и Іисоусъ и Елеазаръ съ степеніѣмъ. И вси коувно не прѣстанно ридаахоу дѣнии .л.: оставилъ ꙗси насъ, глаголюште, оугодниче божий: въскоую лишилъ ꙗси насъ, избранныи вождоу: лиши же и насъ, вождоу, новааго Израиль. Нъ ꙗкоже и Данила и трехъ отрокъ въ плѣнѣнии риданыи неизреченции и степеніѣмъ зѣлными израиль провождааше. И не тѣчию си ямиже владычествовааше нъ и свѣтаѣ Гора прѣмпожаѣ и царѣствоующии градъ коувно и всаѣхъ градъ и страна идѣже слышано быти въ вселѣннѣи, ꙗкоже и Исмаилитомъ дивити се. Мнози же и отъ сихъ плакаахоу о нѣмъ ꙗкоже въ истиноу.

.с. Нъ оубо приходештоу благочестивоу господиноу Гюргю не тѣчию ꙗкоже пакы подобнаѣ въздохъ испльнѣахоу плькомъ сѣрѣтающѣмъ и пождавающѣмъ: тогда же ꙗкоже ꙗкоже въскоую ослабоу оштоутише. Ибо кѣждо съмръти и разграблѣннѣи ожидааше оуже. Тогда и коула въноутрь-

¹ избаве.

има отъврѣзати се ѿмоу, прѣжде не въсхотѣ отъврѣсти ю блюди сию. И въ цркви бо господьскимъ обычаемъ на прострѣтахъ не възиде и слоужбѣ съврѣшивъши се о господьской славі не дасть ничеюже рѣшти, нѣ въ мѣсто сего възль риданьши въ въздохъ слышааше се. Самъ же оубо съ вѣсми въ царьскихъ же бывшоу ѿмоу, пришѣдше вси иже надъ вѣштми поставлени бѣхоу прѣждьшнимъ, подати всаку жьзль свои власть яко. Съ же съ плачемъ великъ пакы всакомоу санъ ѿго подати.

.са. Тогда же слышавъ царь Амоурать и оувѣдѣвъ въ истину сиецава, приходитъ съ вѣсми силами въскорѣ, близъ бо бѣ и ѿмъ сына своего тамо соуща съ нимъ съ воюскоу Степана прѣдати въ съблюденіе. И пришѣдъ оубо подѣстоунаѣтъ Кроушевѣцъ, ѿгоже прѣемлють ратию и народоу соущтоу въ ѿмъ оустрѣмившоу се изъ града прѣдаше же се и ини гради. И приходитъ на Ново брьдо, не оуснѣвъ потроуждъ се многа. Хотѣше же ходатаѣмъ тоу пришѣдшимъ съсложити и землю ѿюже прѣсти възвратити. Нѣ гласъ отъ воюводы голоубьчѣскааго града приходитъ ѿже градъ издати. И сиа ходатаѣ погрѣшше възвратше се (са стране: Еремѣа). Царь же отиде въ свои зимѣ належештои.¹ Остави же блюстелѣ земли, иже и шѣдше прѣстше Голоубьцъ, воюводѣ томоу въведышоу сихъ и нѣнише страну прилежештоу градоу томоу, до нѣдѣже пакы ходатаи отъ цара прииде, съмири о оставшнихъ, нѣкаа же и възврати. Прѣжде же сихъ прииде самъ господинъ Гюрьгъ подѣ Голоубьцъ, идѣже и прииде къ ѿмоу воювода тѣ на вѣрѣ и съвѣшта ѿже въ градъ вывести и прѣдати градъ. Подвизаахоу же господа² нѣции ѿже исти ѿго. Тѣ же тврьднѣ вѣры си, адамантѣ приоуподоблениши, не въсхотѣ се сътворити. Къ симъ же и кротѣчашши Давидъ на бога надеждоу имѣе съхранѣюштааго ѿго ѿже новомоу

¹ належештин. — ² господара.

перисѣмъ таль здѣ отъ пирѣга на пирѣгъ прѣлѣтаѣ бѣше и обладааше. Бысть же и другоѣе знаменіе. Въ вечерь соуштоу глыбоконоштію не съенитимъ намъ **яко** въ истинуу Христовоу прихождааше отъ запада съ овоѣе страны рѣка **яко** трюбныйи гласъ и по малоу възвышааше се, до нѣдѣже по ¹ Савѣ мыѣше се, таже прѣдъ коулоу таже по всемоу градоу отъ дверей до дверей. И съ не въ брызѣ мимо ходе бѣше, нѣ въ часы два оубо или три, **яко** тѣзоименитааго мыѣти приходеша, аште не отъ запада хощааше быти или нѣкоѣе воинство, **яко** намъ изити видѣти бываѣмаѣ, и огнь възгнѣштышемъ. Бысть же и сѣцево видѣніе, **яко** изъ града взети се въ въздохъ **яко** въ величїи цркви образи чѣстныи и се **яко** по чиноу **яко** на вторѣмъ пришествїи царица оубо и владычица и Іоанъ прѣдѣтеча съ обоихъ странъ образа съпасова .ві.-тнихъ же апостолъ по .5. подобно съ обоихъ странъ, **яко** мыѣхомъ въ славу и назираниѣ града. Се же бѣше въ оставленїе, оуви!

Бысть же прѣжде прѣставленїа тѣзоименитааго .зі. мѣсца того съ небесе **яко** искры поустѣ въздохъ на градъ **яко** и възжизаахоу, пакы же погасише. **Яко** прѣжде сихъ вихрь въздвигъ се покровъ црковныхъ въ градѣ отыѣмъ съврже на землю и жилишта многаѣ низложи и жилиште сестры тѣзоименитааго. **Яко** прѣдъ сѣ оны страны соуштеи оугрѣсїи свенитеници **яко** прѣвароу **яко**гда събори въ црквахъ бѣхоу приидоше по чиноу своѣмъ съ народомъ и образи нхъ приидоше градъ. Ихъже благочѣстивыи озлоби, тогоу бо раби бѣхоу, **яко** прѣдъ запада на хартии написани образи **яко** **яко** сърасниаѣма на крѣстѣ отъца сыномъ, и прочее: тѣхъ дослаше деспотоу. Тѣ же **яко** сыномъ одрѣжимъ не съметривъ сѣи по велѣ подынься на кждо образъ сътворити и по градскихъ црквахъ раздѣлити.

¹ Иоль.

Быше же иѣкто отъ страны мискиѣ приидь оуродива себе творе, и҃гоже дѣла свидѣтельствоваахоу съкрывена раба божия, иже ходе по граду днь и ношть горько плаче се. **О** корѣ и оувы¹ выниѣ до нѣдѣже и десноту въ домъ бысть. **Ю**моу же милостинѣ дааше. Сѣ же по своимъ обычаю ништинѣмъ симъ вѣроучаше. И **я**ко кѣто симъ да не зазрѣть въспоменѣмъ **И**суса оного иже прѣжде разорениа **И**еросолимоу еже при **Т**итѣ кесари днь и ношть ходе выниаше: гласъ отъ вѣстока гласъ отъ запада, гласъ отъ четырехъ вѣтровъ, гласъ на **И**еросолимъ и на црковь, гласъ на жены и на невѣсты, гласъ на все люди, и҃гоже и прѣдаваше кнезоу и биемъ выниаше: **И**еросолимъ, **И**еросолимъ. **А**львинъ же кнезь римлянинъ сѣ вымѣни бѣсна поустѣ. И сѣце и о себѣ прорече: порази бо **я**го камень не-праште и оумрѣтъ. Или гласъ **я**же слышати свештенникомъ на праздникъ опрѣсенъкъ. Къ томоу не хоштоу быти съ вами здѣ, прокляимѣ отложениѣ глагола **я**же къ **С**оломоу рече богъ: боудутъ отворѣсте очи мои надъ² храмъ сѣ и оуши мои въоушающе молитвы молящихъ се въ храмъ сѣмъ. Или звѣздоу комить **я**ко мѣчь, и дверь великоюу цркви отворѣстоу самоу, **я**же поуждею .к. мужи затвараахоу.

Симъ оубо сѣце быше и сѣце свѣршише се. И людемъ **я**го расѣломъ бывшимъ, приидоше въ западъ же и вѣстокъ, сѣверъ же и югъ отъ бывшихъ крѣпей соущихъ. **М**ы же повелѣниѣ аште и выше наше крѣпости въсприехомъ отъ всесвѣтишааго патриарха кирь **Н**икона сръбскихъ и поморскихъ земль, тамо томоу тогда приидѣшоу, **я**ште же и отъ воєводы **С**илѣ и прочихъ избранныхъ, нѣ сѣцевоу врѣмени тогда соущтоу **я**же потышати се оставихомъ. Въ четврьтоѣ же лѣто къ госнодоу отышѣстѣ³ **я**го, томоу самомоу **я**ко казашоу се и **я**ко казнию

¹ горѣ оувы. — ² на. — ³ ѡшѣстѣмъ.

прѣтештоу **ѣ**же повинны **ѣ**сть наказаннѣ, по сихъ же нацы съ всѣми своими въ странѣствии соуштоу ми приидѣ въ подкоровѣ идѣже недостойнѣ си того приѣсти и повелѣвающа сѣтворити обѣштанѣ. Тѣмъ же аште и не възможныи сѣсегомоу соуште, потыштахомъ се назнаменати.

Аште же вѣдци множаѣ вѣдеште **ѣ**гова и тамо соуште идѣже съжителнѣ **ѣ**моу или много словесныи и разоуми острыи, благо въ истину: аште ли же даже до днѣсь никътоже потынталь се боудеть и здѣ ко~~м~~х недостаточныхъ или ялишнихъ **ѣ**же потрѣбъ кромѣ или гроубѣиша повелѣнию бѣвшоу и образу выдапоу вса въ мѣсто да приведутъ се.

сг. Нѣ оубо **ѣ**ко пристаниште приидѣше и отъ оупыишнѣ печалей възникнуувѣше къ сегоу всеннѣмъ: Радоуи се божѣственнымъ повелѣнии добрыи испълнитель бѣвъ, Радоуи се земльными свѣтлоу владычествую~~ѣ~~, Радоуи се непокоривыхъ страшноу образна мълвиина стрѣло, Радоуи се благопокорнымъ сладко~~ѣ~~ слышаннѣ, Радоуи се кроткыи въ свѣтѣхъ Давиде, Радоуи се прѣмоудра~~ѣ~~ съврѣшае новыи Соломоне, Радоуи се милостии таниче неизреченныи, Радоуи се **ѣ**вѣ веледаровита~~ѣ~~ отъврѣста~~ѣ~~ деснице, Радоуи се дворовъ божѣственнымъ благооукрашени~~ѣ~~ испълнителю, Радоуи се царьскааго двора свѣтло~~ѣ~~ познани~~ѣ~~, Радоуи се вса божѣственныхъ изъ далече всегда провидѣи, Радоуи се чловѣчска~~ѣ~~ вса избрана~~ѣ~~ отъ всюдоу навикъ, Радоуи се дѣсного Стефана дръжавнымъ оукрашени~~ѣ~~. Слава давшемоу ¹ те въ послѣднѣисѣ роды, христѣиномъ похвалоу. Слава съврѣшающемоу велика~~ѣ~~ и дивныхъ богоу нашему отъ рода въ родъ свѣтила многоизбрана пресвѣштааго **ѣ**сико и въ послѣднѣиснѣсѣ роды **ѣ**вити се неизречена~~ѣ~~ и дивна~~ѣ~~ бога нашего, **ѣ**моуже слава въ вѣки вѣкомъ, Аминь.

¹ давшемоу.

Сим оубо написахомъ **яко** житиѣ единого нъ **яко** лѣтописецъ¹ съ прочими всѣми. Соуть же краѣгранесни начинъ отъ десетословнааго.

Страньно и изредьно на земли владычествовавъшому стравнии рабъ приносить словоуштомуу деспотоу Стефану прѣводьникъ Костадинъ.

А се стихъ краѣгранесиѣ се: страньно странствовавъ странствениѣ плачу.

Словесъ сладкихъ и паче меда и сѣта
 Точештиныхъ изъ запечатѣна источника **яко**
 Равно оуханиѣ оубо и пишта
 Аште мѣра почръпаюштиныхъ къ семоу зре
 Новии нѣкако Давидъ кротчайши
 О нѣмъ иже съблюдышнимъ користи раздѣльшихъ
 Соломонъ **явлъ** се дивнымъ
 Тьмамъ иже отъ коньць пришествовавшимъ
 Родоу начельникъ **яко** съ
 Авраамъ странниихъ жеждею приѣмле,
 Нъ Илииноу оустранѣнню прѣсво желе
 Самии втории исходъ **явлѣ**аше
 Тъ друуги красотою иже въ Египтѣ
 Въ мѣсто пышенице злато-податель
 Оружьникъ въ бранехъ оудолѣниа
 Въ мѣсто Самѣона крѣпкааго въ храбрыхъ
 Адамовиныхъ порождении вѣтвь
 Въ ихъже изъ начела подобѣишии вьзоръ
 Съ втории Ювъ богатъ пода~~х~~ни~~х~~смъ
 Точе независтно всѣмъ вѣдомъ бывааше
 Рода въ гаданиихъ подобна сего очю
 Аште къ сльнцоу и сего лоучи
 Нъ заре оубо освѣштаюште се приѣм~~л~~смъ
 Соушество же не оубо всако

¹ лѣтописаць.

Таже въ коунѣ обоихъ лишеніе
 Въ мѣсто бо главы подобноу винѣ
 Иже глава оубо свѣтлоизбранымъ
 Юже прѣйти въ мѣсто главы
 Плачи же пакы бѣмъ граде очръненіе свое
 Людємъ вождь яко цвѣть процвѣть и отъваде
 Аште же и земля сьрыдасть ти югоже не падѣе се
 въ скорѣ прѣсть
 Чашииємъ дѣть текоуштинихъ ле.-тыхъ
 Оуже прѣшдьшимъ деветосѣтнннхъ и шестннхъ
 тысоушь і.

За сад ћу још и то да поменем, да се по овом истом принципу може начинити један клин којим се може непосредно дознати, колико варира дужина базис-апарата, од оне дужине, која му је температури 0° одређена, и тако се може корекција с места забележити. Исто тако овим клином можемо одредити и одстојање два апарата, кад један над другим леже. Другом приликом саопштићу друштву још један апарат за мерење базиса, који сам по истом овом принципу конструјисао; он је прост, а од температуре не зависи.

ИСПРАВЦИ И ДОДАТЦИ

К ЖИВОТУ

СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА

1. Увод. На стр. 227 вр. 19 мј. друге половине XV вијека читај: прве половине XVI вијека. — Стр. 228 вр. 22 читај: костенски. — Стр. 241 вр. 26 број 1873 испр. у 1073.

Немајући још уза се књига, кад сам писао увод, не могах се обазријети на књигу А. Попова: Обзоръ Хронографовъ. Ондје ћете наћи изречено, II стр. 45, да је Константин још некаква „Поученіа“ (Евангеліе учительное) превео с грчког језика на словенски. Разабрав послѣје ствар из ближега налазим, да оно још није доказано. А. Попов позва се на Уидољскога (Чтенія моск. общ. 1867, II.), али она „Поученіа“ један пут се каже да су преведена г. 1407, а други пут да је пријевод већ г. 1343 учињен, као н. пр. у рукопису који је Уидољски описао у Чтеніјама, за тијем у рукопису синод. библи. 209. (ср. Описаніе II. г. № 209), и у рукопису збирке Толстова (ср. Опис. I. № 101). Док се не докаже да је ова година у толиким рукописима гријешком записана, не може се на Константина никако ни помишљати, јер 1343 године није он за цијело још на свијету био. Покојни Уидољски домишљао се још за некаково „повседневное исповѣданіе грѣхоеъ“, да је и то радња Константинова (ср. Славянорусскія рукописи В. М. Уидољскаго, у додатку на стр. 51.

зборник X 671), али и то домишљање неће бити ни на чем основано. Најпослије споменућу, да А. Попов нашему Константину још неку астрономску радњу присваја. Цијела је истина, да се Константин пуно бавио таким питањима, а и година 1412, која се помиње у једноме од овијех чланака, после добро пристаје у вријеме његове радње. Инак ће добро бити да причекамо, да се нађу јача свједочанства за или против.

К оному што рекох о добријем ресавскијем изводима може се сад још ријечју указати на знаменити запис, који је г. Ст. Новаковић наштампиао у своме извјештају „С археолошке изложбе у Кијеву“ (у Београду 1874), гдје се изиовице посвједочава, да је доба Стефана Лазаревића пуно знаменито по српску књижевност.

2. Текст. А. Попов доказа у поменутој књизи, да је компилатор рускога Хронографа много грађе за своје дјело црпао из живота Стефана Лазаревића. Али како њему још не бијаше познато, да имаду двије редакције овога дјела, не могаше он једному одломку који је уврштен у руски Хронограф под насловом „царство сербское и о запустѣнии его“ извора наћи, за то и написа (II. 53): Источникъ послѣдней статьи Хронографа посвященной Сербской исторіи — неизвѣстенъ. А сада се ево знаде, да је и тај пошледи одломак руског Хронографа што говори о српским стварима, извађен из дјела Константинова, али не из оне покраћене редакције, коју је А. Попов и послѣје у нас др. Ј. Шафарик штампиао, него из ове потпуне и ориџиналне, у којој ћете онај одломак наћи у крајегранесима 91 и 92. Овај откритак доста је знатан. Он сиједочи међу другим и то, да у вријеме, када се је састављала хронографска компилација, која је у нас позната под именом Цароставника, компилатор имађаше под руком јоште потпуно дјело, којега данас рекао бих у Русији и нема.

Али и у самоме тексту има нешто, што доказује, да живот у онакој скраћеној форми, како је до селе био штампан, није изашао изнад пера Константинова. Пишући увод без текста, који је већ у Биограду био, ја нијесам могао достојно оцијенити овијех ријечи (на стр. 327): Соуть же крајегранесих начньъ отъ десетословнааго. Страньно и изредньо на земли владычествовавшемоу странныи рабъ приносить словоуштомуу деснотуу Стефануу прѣводникъ Костадинъ. Што значи ова опаска? Ево што. Константин пишући ову биографију придржаваше се неких чудноватих правила врло заплетене више стилистике. Особито значење имајаху по његовијем појмовима крајегранеса или скрајеглавизне. Послије „десетословнаго“ увода — у којем за чудо наши текстови доносе 13, а не 10, слова; на стр. 247 ваљало је у врсти 9 послије ријечи соупостать поставити тачку, а ријечју Соудии отпочети нову врсту с бројем .Ѧ. — долази права биографија, подијељена у 93 „скрајеглавизне“ тако, да прво слово сваке ријечи, којом главизна отпочиње, има значење, као саставина акростиха, који треба да садржи више поменутих ријечи. Посакунимо ли прва слова овијех ријечи, којима у овдје наштампаном тексту главизне отпочињу, добићемо ово: странно изредно ва земи владчествовишми стринми рабъ приносит словоуштомуу деснотуу Стефануу прѣводитк консантин. Одавде се види, да на више мјеста ваља нешто поправити: једно од двога: или промијенити штогод у тексту или помакнути главизну на згодније мјесто. Мјесто ва добићемо на, ако на почетку гл. еі. претпоставимо рјечцу нь. Мјесто владчествовишми добићемо владчествовавшемоу, ако у гл. а. вѣзде, учитамо вазиде, у гл. аг. по сихъ исправимо у о сих и у гл. ле. мјесто и оубо поставимо оубо, изоставивши ријечцу и. Мјесто стринми добићемо странии, ако у гл. .лѦ. нь исправимо у а (тако и ваља, јер у ориџиналу стоји збиља:

а еже) и ако гл. ма. ми же исправимо у нь оуже. Мјесто Стефатоу добићемо Стефану, ако главизну .оє. помакнемо на стр. 307 пред ријечи нь сицеваѡ (врста 16-а). и збиља у рукоп. одешком стоји .оє. на оба мјеста. Да бисмо добили ријеч Прѣводник ваља у гл. .оз. извадити цијели први слог прѣ(жде) и гл. нв. помакнути или за двије врсте више пред ријечи и оубо или за двије врсте ниже пред ријечи: и пришьшоу. А да бисмо добили Константин мјесто Консантии, ваља нам само некуда уврстити главизну .ни., која је збиља испала у одешком рукопису, за то је ни у штамп. тексту нема. Словом т почијају на стр. 319 врста 16 таже, вр. 21 таже и вр. 24 тамо. Ја бих пред ову пошљедњу ријеч ставио .ни., те њоме отиочео врсту. Кад се изведу ове сасма пезнатије измјене, добија се збиља онај акростих, који је писац желио таким закукама изнијети на видјело. Само што акростих не даје пишчева имена у форми Костадинъ, како сам морао наштампати држећи се вјерно рукописа, него у обичној Константинъ.

У штамп. тексту нека се исправи ово: стр. 244 вр. 9 свѣрьшаѡте растави: свѣрьшаѡ те, вр. 13 подобъннми чит. подобъннмиъ; — стр. 245 вр. 31 азъ испр. изъ. — Стр. 247 вр. 5 оудостоѡннѡ растави: оу достоѡннѡ, вр. 29 ждрѣби чит. ждрѣбии — Стр. 248 вр. 21 чит. вѣрънни. нь и невѣрънни, вр. 29 с ријечи дрѣжавъннихъ пренеси број 4 над ријеч поборъннихъ у вр. 30-ој. — Стр. 249 вр. 15 чит. радовааше се, вр. 24 чит. въпроси и отвьѣты. — Стр. 250 вр. 3 чит. заклинаю — заклинаю, вр. 9 чит. Орфеиъ, вр. 12 чит. Далматинъ Дакии, вр. 14 чит. процвѣтоше. — Стр. 251 вр. 13 чит. оуиѡмъ, вр. 28 нь испр. у не. — Стр. 253 вр. 22 чит. моужѣстѣни. — Стр. 254 вр. 5 чит. въсакѣчасѣни именуоуѡт се, вр. 28 красѣнѣмъ испр. красѣннмиъ. — Стр. 255 вр. 18 силъ испр. у сихъ, вр. 19 чит. ѡсть аште и, вр. 28 и 29 чит.

наѣмствоу — наѣмства. — Стр. 256 вр. 6 виноу испр. виноу, вр. 9 пред ријеч аггелскаѣ стави рјечцу и, вр. 24 вижде лѣти испр. у вѣжделѣти. — Стр. 258 вр. 3 чит. роди Зароу, вр. 22 чит. многашти. — Стр. 259 вр. 13 чит. понираѣмы. — Стр. 260 вр. 3 иѣшь испр. у иѣшь, вр. 8 по свој прилици валя читати: прѣродителєвъ си, вр. 24 чит. обѣштавъ. — Стр. 262 вр. 15 чит. ѣзикоу, вр. 18 чит. таковни, вр. 24 чит. довлаѣтъ, вр. 25 чит. расхнштенин, вр. 32 испр. мнози. — Стр. 263 вр. 12 вѣсею испр. у вѣсего, вр. 20 изостави ријеч нь. — Стр. 264 вр. 5 чит. чинѣшнихъ, вр. 28 чит. о бранехъ. — Стр. 265 вр. 6 лови испр. у слови, чит. изредьни, вр. 9 чит. кровеи (то је 2 над. множ.). — Стр. 266 вр. 7 чит. вѣѣмъ, вр. 28 оградѣ испр. у о градѣ. — Стр. 269 вр. 11 чит. исмаилѣнина, вр. 23 чит. на Воугровахи. — Стр. 270 вр. 5 чит. съ сѣньми, вр. 15 чит. възмогше, вр. 32 чит. западьни. — Стр. 271 вр. 4 чит. богатства. — Стр. 272 вр. 1, чит. доблѣство, вр. 13 чит. Оарь. — Стр. 273 вр. 22 чит. възможьни, вр. 25 уметни рјечцу и послѣје тешти. — Стр. 276 вр. 9 у исправи на и (и нирьгъ). — Стр. 277 вр. 9 юште чит. оже, вр. 21 Отрарь испр. у Оарь. — Стр. 278 вр. 16 гыблѣмъ испр. гыблѣмъ. — Стр. 279 вр. 11 чит. идѣже. — Стр. 280 вр. 11 чит. Моустафа, вр. 18 чит. Мары или Марис, вр. 23 испр. и промшл. — Стр. 281 вр. 4 испред Срьблѣмъ уметни ѣстъ, вр. 21 чит. вѣсходить. — Стр. 282 вр. 7 чит. сьсланиѣмъ. — Стр. 283 вр. 15 чит. отьмьштенин, вр. 21 чит. выѣшнин. — Стр. 284 вр. 12 испр. моусикинскихъ, вр. 25 испр. съ сѣми. — Стр. 285 вр. 6 чит. сьмири, вр. 31 послѣје вѣсегда уметни: прочитаѣ. — Стр. 288 вр. 10 чит. Исросалимъ, вр. 19 испр. у любовь божьствнааго, врета 22 чит. вьсприслахише. — Стр. 290 вр. 1 чит. не тьчию, вр. 2 здола ра-

стави сѣтроуу у двије ријечи: сѣтроу ю. — Стр. 292 вр. 2 здола мисѣхъ испр. у Мисѣхъ, ако није можда мислехъ, како има један рукопис. — Стр. 295 вр. 5 въ испр. у къ. — Стр. 299 вр. 24 чит. повелѣ въ. — Стр. 300 вр. 5 здола лѣсѣхъ испр. у весехъ (рукон. вѣсѣхъ). — Стр. 305 вр. 19 чит. пожеда въ. — Стр. 310 вр. 24 чит. иде же (мјесто идѣаше). — Стр. 311 вр. 6 чит. скоудьно, вр. 16 изостави ријеч стоукше. — Стр. 312 вр. 13 симъ испр. у вѣсѣхъ. — Стр. 313 вр. 16 чит. Венетиници, вр. 28 чит. навикъ, вр. 30 чит. риторьскы (мјесто риторь сы). — Стр. 314 вр. 5 вѣсѣхъ испр. у вѣсехъ, вр. 7 чит. дроу-гык. — Стр. 315 вр. 30 поклицаре испр. у поклицара (рукон. има поклицарѣ). — Стр. 316 вр. 8 истоже испр. у ююже. — Стр. 317 вр. 28 вмывъ испр. у омывъ, вр. 31 чит. дѣлы. — Стр. 318 вр. 25 чит. божѣствьнь, и у истој врети зеть испр. у възеть, вр. 26 чит. въздыгъ се. — Стр. 319 вр. 1 Стана испр. у стана, вр. 18 силамъ чини се да ваѣа читати Силамъ као име сонствено, глед. на стр. 325 вр. 5 здола: воѣводи Силѣ. — Стр. 320 вр. 17 чит. опретавање. — Стр. 327 вр. 14 чит. онѣмъ.

24 декембра 1875.

В. ЈАГИЋ.

